

Riina Taavitsainen
Saija Özen

NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA JA AUTTAVAT
TAHOT

SOSIAALIALAN koulutusohjelma
2015

NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA JA AUTTAVAT TAHOT

Taavitsainen, Riina
Özen, Saija
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma
Marraskuu 2015
Ohjaaja: Rajaniemi, Kari
Sivumäärä: 84
Liitteitä: 2

Asiasanat: nainen, parisuhdeväkivalta, sosiaalinen tuki, auttamisprosessi
parisuhdeväkivaltatyössä

Opinnäytetyön tarkoituksena oli kerätä tietoa naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta Suomessa. Keskityimme parisuhdeväkivaltaan suhteissa, joissa avo- tai aviopuolisoilla ei ole lapsia ja joissa mies on pahoinpitelijän roolissa. Tarkoituksena oli kerätä tietopaketti, jossa käymme läpi parisuhdeväkivaltaa ja sen monimuotoisuutta, avun hakemisen ja saamisen vaikeutta sekä auttamisprosessia parisuhdeväkivaltatyössä.

Opinnäytetyömme teoriaosuudessa käsiteltiin parisuhdeväkivaltaa ilmiönä ja sen vaikutusta naiseen, parisuhdeväkivaltaan liittyviä tutkimuksia ja lainsäädäntöä ohimennen, sosiaalisen tuen merkitystä, ammattilaisten auttamisen keinoja sekä auttamisprosessia parisuhdeväkivaltatyössä.

Työn keskeinen aineisto kerättiin kirjallisen aineiston perusteella eli jo olemassa olevista kirjoista ja tutkimuksista parisuhdeväkivaltaan liittyen sekä kyselylomakkeilla, jotka lähetettiin parisuhdeväkivaltaa kohdanneille naisille että parisuhdeväkivallan parissa työskenteleville ammattilaisille.

Tulokset osoittivat että Suomessa naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa on ollut kautta aikojen ja se jatkuu yhä. Suomi on parisuhdeväkivaltatilastoissa kärkipäässä Euroopan maista ja Suomessa parisuhdeväkivaltatyöhön pitäisi vielä panostaa enemmän ja varhaiseen puuttumiseen pitäisi löytyä tehokkaampia keinoja. Parisuhdeväkivaltatyö vaatii paljon osaamista ja lisäkouluttautumista ammattiauttajien taholta.

Tekemästämme opinnäytetyöstä on hyötyä niin alan ammattilaisille, kuin sosiaali- ja terveydenalan opiskelijoille. Parisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille opinnäytetyö sopii myös luettavaksi.

PARTNER VIOLENCE AGAINST WOMAN AND HELPING INSTANCES

Taavitsainen, Riina

Özen, Saija

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Social Services Studies

November 2015

Supervisor: Rajaniemi, Kari

Number of pages: 84

Appendices: 2

Keywords: woman, partner violence, social support, helping process in assistance work of partner violence

---

The purpose of this thesis was to collect information on violence against partner violence in Finland. We want to bring up partner violence relationships where the couples/spouses have no children, and where man is the perpetrator role. The purpose was to gather a package, where we go through domestic violence and its diversity, the difficulty of applying help and obtaining assistance and the helping process in assistance work of partner violence.

Our thesis theoretical part is about the domestic violence as a phenomenon and the impact of partner violence general, studies and legislation related to partner violence in passing, the importance of social support, helping professionals the means and the helping process in assistance work of partner violence.

The key data in the study were collected on the basis of written material that is already existing books and studies related to partner violence as well as questionnaires that sent to professionals working with the matter and for the woman who has experienced partner violence.

The results showed that partner violence against women in Finland has been on for ages and it still continues. Finland is on top of partner violence statistics from European countries. Work should have a greater emphasis on early intervention and should found more efficient ways. The work against partner violence requires a lot of know-how and additional training for professional helpers.

The thesis is useful for both professionals, and of social and health care students. Also, domestic violence experienced women, the thesis is suitable to be read.

.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	6
2	MITÄ ON NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA?	8
2.1	Parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen uhriutuminen	12
2.2	Naisen traumatisoituminen parisuhdeväkivallan seurauksena.....	13
2.3	Mistä tai miten parisuhdeväkivallan uhrin tunnistaa?	16
3	KULTTUURIN VAIKUTUS NAISIIN KOHDISTUNEESSA PARISUHDEVÄKIVALLASSA.....	17
4	PARISUHDEVÄKIVALLAN MUODOT JA NIIDEN MÄÄRITELMÄT	20
4.1	Henkinen väkivalta	23
4.2	Fyysinen väkivalta	23
4.3	Seksuaalinen väkivalta.....	24
4.4	Uhkailu.....	25
4.5	Pelotteleminen.....	25
4.6	Eristäminen	25
4.7	Taloudellinen väkivalta.....	26
4.8	Latentti eli piilevä väkivalta.....	26
4.9	Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti	26
4.10	Syrjintä.....	27
4.11	Uskonnollinen väkivalta	27
5	PARISUHDEVÄKIVALTAAN VALOTTAVIEN TUTKIMUSTEN VÄHÄISYYS SUOMESSA.....	27
5.1	Suomessa tehdyt tutkimukset.....	31
5.2	Parisuhdeväkivaltaa valottavia oppaita.....	34
5.3	Parisuhdeväkivaltaa koskeva lainsäädäntö	36
6	ASIAKASTYÖN LÄHTÖKOHDAT HAASTEELLISESSA AUTTAMISTYÖSSÄ.....	38
6.1	Sosiaalinen tuki parisuhdeväkivallan uhrille	40
6.2	Parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen auttamisen vaikeus asiakastyössä.....	42
6.3	Moniammatillinen yhteistyö	45
6.4	Palvelujen asiakaslähtöisyyden tärkeys	47
6.5	Palvelutarpeen arvioinnin haastavuus parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen kohdalla	50
7	AVUN HAKEMINEN/ AUTTAVIA TAHOJA.....	52
7.1	Auttavat tahot.....	54
7.1.1	Lääkärin apu	54

7.1.2	Poliisin apu	56
7.1.3	Turvakoti	57
7.1.4	Sosiaalitoimisto	59
7.2	Valtakunnalliset auttavat tahot.....	59
7.2.1	Rikosuhripäivystys	60
7.2.2	Kriisipuhelin	61
7.2.3	Raiskauskriisikeskus Tukinainen	62
7.2.4	Unioni Naisasialiitto Suomessa ry.....	62
7.2.5	Suomen Mielenterveysseura.....	63
7.3	Matalan kynnyksen palvelut	64
7.3.1	AA-kerhot	64
7.3.2	SOS-keskus	64
7.3.3	Naisten Linja	65
7.3.4	Monika-Naiset ry.....	65
7.4	Ohjeita avun hakemiseen	65
8	ASIAKKAAN KOHTAAMINEN JA AUTTAMISPROSESSIN ETENEMINEN AUTTAMISTYÖSSÄ.....	69
8.1	Rikosuhripäivystyksen työmuodot sekä niiden vahvuudet ja heikkoudet	69
8.2	Ensi- ja turvakotien auttamisen käytännöt	73
8.2.1	Työskentelyn välineet ja menetelmät	75
9	MITÄ VOIT TEHDÄ? NEUVOJA JA OHJEITA PARISUHDEVÄKIVALTAAN KOKENEELLE NAISELLE.....	77
10	TUTKIMUKSEN ANALYSOINTI.....	78
10.1	OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET	78
10.2	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN.....	79
10.3	KYSELYLOMAKKEIDEN TULOSTEN TARKASTELU	80
11	POHDINTA.....	81
	LÄHTEET.....	83
	NETTILÄHTEET	87
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Suomi on hyvin väkivaltainen maa, mutta kaikesta huolimatta väkivaltaan yleisesti kiinnitetään yhä liian vähän huomiota. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta on yleistä ja melkein päivittäin lehdistä voi lukea, miten mies on pahoinpidellyt tai muulla tavoin kohdellut naista väkivaltaisesti parisuhteessa.

Parisuhdeväkivalta on käsitteenä vähän käytetty Suomessa. Sen sijaan lähi- ja perheväkivalta ovat yleisempiä muotoja, joita käytetään myös naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta puhuttaessa. Halusimme tuoda esille juuri parisuhdeväkivallan, jonka esiintuomisessa keskitymme erityisesti lapsettoman pariskunnan, eli tässä tapauksessa, miehen ja naisen väliseen parisuhteeseen. Käytämme siis opinnäytetyössämme pääsääntöisesti käsitettä parisuhdeväkivalta ja naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta. Tässä työssä parisuhdeväkivalta viittaa juuri miesten tekemään väkivaltaan, joka kohdistuu naiseen, suhteessa jossa ei ole lapsia.

Aihe on meistä tärkeä, sillä nainen joka joutuu avo- tai aviopuolisonsa pahoinpitelemäksi, jää helposti ilman apua, ellei hän itse tiedä miten apua hakea ja mistä. Lapsien myötä nainen saattaa rohkaistua hakemaan apua jo pitkään jatkuneeseen tilanteeseensa tai väkivallan vaikutukset huomioidaan koulussa, päiväkodissa tai neuvolassa lasten käyttäytymisen sekä fyysisten merkkien välityksellä.

Mistä ja miten nainen voi saada apua, kun hän on aivan yksin, eikä osaa hakea apua tilanteeseensa? Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa ja valaista auttamistyön tärkeyttä sekä aikaisen puuttumisen merkitystä parisuhdeväkivallan ollessa kyseessä. Parisuhdeväkivalta on vaikea ja vaiettu puheenaihe, josta ei uskalleta kertoa eteenpäin. Nainen jatkaa suhteessa useimmiten pitkään ennen kuin apua haetaan, joko ystäviltä tai viranomaisilta, joskaan viranomaisten apuun ei riittävän usein luoteta. Apu, oli se sitten virallista tai epävirallista, eli niin sanottua sosiaalista tukea on tärkeää naisen jaksamisen ja väkivallan kierteestä pääsemisen kannalta tärkeää. Olemme koonneet listan auttavista tahoista, joihin parisuhdeväkivaltaa kokenut nainen voi ottaa yhteyttä sekä

kartoittaneet sitä auttamisprosessia, joka syntyy naisen haettua apua häneen kohdistuneeseen parisuhdeväkivaltaan.

Aloitimme opinnäytetyön tekemisen toukokuussa 2009, jolloin saimme työmme aiheen rajattua, mutta jouduimme vaihtamaan opinnäytetyömme lähestymistapaa uudelleen teoriapohjaiseksi lokakuussa 2009, jolloin jätimme kyselylomakkeet pois työstämme. Lähetimme kyselylomakkeet ensimmäisen kerran jo joulukuussa 2008 ja toisen kerran elokuussa 2009 parisuhdeväkivaltatyötä tekeville tahoille, saamatta kuitenkaan niihin vastausta.

Aloitimme uudestaan opinnäytetyön tekemisen samalla temalla kuten ensimmäisellä kerralla ja lähetimme uudestaan kyselylomakkeet syyskuussa 2015 sähköisenä ja paperiversiona naisiin kohdistunutta parisuhdeväkivaltatyötä tekeville tahoille ja saimme vihdoin vastauksia lokakuussa. Opinnäytetyömme valmistui marraskuussa 2015.

2 MITÄ ON NAISIIN KOHDISTUVA PARISUHDEVÄKIVALTA?

Parisuhde voi olla avio- tai avoliitto, kihlaus- tai seurustelusuhde. Se voi olla nykyinen tai aiemmin toteutunut. Parisuhde on perheen ydinsolu ja kaksoissidos. Se on myös sosiaalinen, uskonnollinen ja moraalinen järjestelmä, jossa nainen ja mies ovat keskinäisessä vuorovaikutuksessa toistensa, muiden perheenjäsenten sekä sosiaalisten rakenteiden ja järjestelmien kanssa. Parisuhteeseen kuuluvat puolisoiden vastuu ja velvollisuus toisiaan kohtaan sekä puolisoiden välinen tunne- ja seksuaalisuhde. (Flinck 2006, 28 - 29.)

Parisuhdeväkivalta on monimutkainen ja dynaaminen ilmiö, johon sisältyy erilaisia kokemuksia, tunteita ja tulkintoja. Parisuhdeväkivallan määrittelyssä on yksilöllisiä, kulttuurisia, rodullisia ja sukupuolisia eroja. Parisuhdeväkivalta on tarkoituksellista, eri tavoin toteutuvaa puolison tahdon, tarpeiden ja toiveiden hallintaa, joka loukkaa puolison itsemääräämisoikeutta tai yhteisiä sitoumuksia. Parisuhdeväkivalta voi olla suoraa tai epäsuoraa, ja sen tarkoituksena on vahingoittaa puolisoa, omaisuutta tai ympäristöä. Myös erilaiset aggression ilmaukset, jotka tähtäävät puolison vahingoittamiseen tai häiritsemiseen, ovat väkivaltaa. Parisuhdeväkivalta on usein kietoutunutta, eikä sitä voida luokitella yhtenäisiksi ryhmiksi. (Flinck 2006, 29.) Parisuhdeväkivallan tekijä voi olla toinen puolisoista tai kumppaneista tai väkivalta voi olla molemminpuolista. Parisuhdeväkivaltaa esiintyy myös samaa sukupuolta olevien partnerien kesken. Useimmissa tapauksissa väkivallan tekijänä on mies ja kohteena nainen. (Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27, 18.)

Parisuhdeväkivalta on käyttäytymistä, jonka avulla saavutetaan valtaa toisen ihmisen elämässä herättämällä pelkoa ja uhan tunnetta. Se on myös toisen ihmisen käyttäytymisen, ajatusten ja tunteiden kontrollointia. Vallan ja kontrollin saavuttamisen ja ylläpitämisen välineitä ovat esimerkiksi nimittely, halventaminen, syytely, uhkaileminen, pelottelu sekä fyysisen, seksuaalisen ja taloudellisen väkivallan käyttö, ajatus naisen omistamisesta (mustasukkaisuus) sekä hänen elämänsä rajoittaminen. (Perttu, Mononen-Mikkilä, Rauhanen, Särkkälä 1999, 9.)

Kaikissa parisuhteissa on erimielisyyksiä ja lähes kaikissa riitoja. On luonnollista ja sallittua, että kahdella ihmisellä on erilaisia mielipiteitä ja käsityksiä. Parisuhdeväkivalta ei kuitenkaan liity riitelyyn, sillä väkivallassa ei ole kahden ihmisen välistä neuvotteluprosessia, kuten tavallisesti riitelyssä. Väkivalta ei ole myöskään kahden ihmisen tasavertaista riitelyä, vaan se on miehen naiseen kohdistamaa pahoinpitelyä, uhkailua, terrorisointia ja alistamista. Parisuhdeväkivalta on vallan käyttöä, jossa tässä tapauksessa mies, sanelee elämisen, olemisen, sanomisen ja tekemisen säännöt käyttäen hyväksi väkivallan ja sen uhan aiheuttamaa pelkoa. Väkivallan tekijä voi myös tarkoituksellisesti aiheuttaa ristiriitatilanteen voidakseen oikeuttaa väkivallan käytön ja saadakseen uhrin tuntemaan syyllisyyttä ja vastuuta väkivallasta. (Perttu ym. 1999, 14–15.)

Väkivaltaisessa parisuhteessa naisen elintila supistuu äärimmilleen ja hänen fyysinen liikkumatilansa rajoittuu. Psykykinen todellisuus mahduttaa miehen todellisuuteen. (Lehtonen & Perttu 1999, 20.)

Parisuhteessa muutokset ovat harvoin radikaaleja. Suhde kehittyy ja muotoutuu vähitellen joko tasa-arvoisten yksilöiden arkipäiväiseksi liitoksi tai sitten toinen ottaa hitaasti ylivallan ja sanelee elämisen ehdot. Symbioosivaiheessa muut ystävyysuhteet vähenevät ja myös sukulaisiin otetaan etäisyyttä. Jos mies on mustasukkainen, pyrkii hän rajaamaan naisen liikkumatilaa, josta voi syntyä niin sanotusti ansa, joka pahenee vuosi vuodelta. Nainen voi aluksi olla imarreltu kaikesta kontrollista, mutta ajan mittaan siitä tulee vain parisuhteen ahdistava tekijä. (Koski 1999, 34.)

Monet naiset kertovat partnerinsa olevan mustasukkainen, vaikka todellisuudessa he kertovat väkivallasta, kuten yrityksistä rajoittaa naisen liikkumista tai ystävien tapaamista. Naiset eivät aina koe miehen mustasukkaisen käyttäytymisen rajoittavan elämäänsä, koska he eivät tunnista miehen käyttäytymisen olevan väkivaltaa. (Perttu & Kaselitz 2006, 18.)

Joskus seurustelusuhhteessa toinen haluaa omistaa toisen ihmisen aivan kokonaan, mutta toisen omistaminen ja rajoittaminen sekä mustasukkaisuus on aivan muuta kuin rakkautta. Jos nainen ei vastaa puhelimeen tai ei ole netissä chatissä, ei se oikeuta miestä suuttumaan. Jatkuva soittelu ja tarkistelu toisen menemisistä ja tulemisista ja siitä, kenen kanssa liikkuu, on kontrollointia, joka ei kuulu tasa-arvoiseen seurustelusuhhteeseen, vaan on henkistä väkivaltaa. (Rauta 2014, 17.)

Väkivalta parisuhteessa voi olla niin hienovaraista, että sitä voi olla vaikea tunnistaa. Se voi olla esimerkiksi toisen tunteiden tai kehon hyväksikäyttämistä saavuttaakseen haluamansa, toisen ihmissuhteiden tuhoamista, päätösten tekemistä toisen puolesta sekä toisen jatkuvaa ohjaamista ja opettamista siitä, mitä tehdä ja miten tuntea. (Lehtonen & Perttu 1999, 32).

Parisuhdeväkivaltaa luonnehtii syklisyys, jossa hyvät ja huonot ajat, lämpö ja väkivalta seuraavat toisiaan. Väkivaltaa edeltää usein jännityksen kasvamisen vaihe, jolloin nainen seuraa tarkasti miehen käyttäytymistä. Hän oppii varomaan sanojaan ja tekojaan, tietäen, että väkivalta saattaa alkaa lähes mistä tahansa. Itse väkivallan tekoa seuraa usein vaihe, jolloin tekijä lupauksin ja hyvittelyin saa naisen uskomaan väkivallan loppuneen. Tästä vaiheesta puhutaan usein ”kuherruskuukausivaiheena”. Parisuhdeväkivallan uusiutumisen riski on kuitenkin huomattavan suuri (Rautava & Perttu 2002, 87.; Sosiaali- ja terveysministeriö oppaita 2005:15, 28).

Väkivallan tilallinen ja ajallinen vaihtelu edellyttää väkivallan käyttäjältä myös käyttäytymisensä kontrolloimista. Väkivalta tapahtuu toistuvasti tietyssä tilassa: omassa kodissa. Se tapahtuu yleensä vain silloin, kun ulkopuolisia ei ole tilannetta todistamassa, ja kohdistuu useimmiten vain omaan kumppaniin. (Husso 2003, 75.)

Usein väkivaltatilanteet liittyvät alkoholin käyttöön. Muita parisuhdeväkivallan riskiä lisääviä seikkoja ovat uhrin ja puolison nuoruus. Parisuhdeväkivallan ja muunkinlaisen väkivallan riski pienenee tuntuvasti sekä uhrin että tekijän iän lisääntyessä. Siten liitossa oloajan kasvaessa parisuhdeväkivallan riski pienenee tai liitto päättyy eroon. (Heiskanen & Piispa 1998, 60.)

Parisuhteessa väkivaltaisesti käyttäytyvä mies uskoo, että nainen on hänen hyvän olonsa lähde ja on siten vastuussa siitä. Siksi kumppanin käyttäytymistä, ajatuksia ja tunteita on kontrolloitava kaikin tavoin, etteivät miehen omat ongelmat, kuten riippuvuus naisesta ja väkivalta, nousisi tietoisuuteen. Väkivaltaisesti käyttäytyvä mies on siis itse asiassa äärimmäisen riippuvainen naisesta. Nainen on hänelle tarpeiden kohde, jota hän ei kunnioita ihmisenä. Hän näkee naisen omaisuutena ja tarpeiden tyydyttäjänä, joka on olemassa häntä varten. Hän odottaa naiselta

tyydytystä, kuuliaisuutta ja palveluja, tarvittaessa myös seksipalveluja. (Perttu ym. 1999, 19–20.)

Käyttäytymisen kontrolloimiseen ja itsensä ilmaisemisen jonkinasteiseen säätelemiseen kykenemisestä kertoo osaltaan myös se, että väkivaltaisesti käyttäytyneet miehet saattavat olla muissa tilanteissa aivan toisenlaisia. He ovat naisten kertoman mukaan usein hyvin pidettyjä ja mukavia ihmisiä. (Husso 2003, 76.)

Parisuhteessa tapahtuvan väkivallan käsittämättömyys ja hämmentävyys edesauttavat osaltaan väkivallan kieltämistä. Samalla häpeä sekä miehen käyttäytymisestä että omasta väkivallan kohteeksi joutumisesta saa naiset usein eristäytymään muista ihmisistä. Häpeä estää väkivallasta puhumista ja vahvistaa sen salaamista. (Husso 2003, 73). Väkivaltaa parisuhteessaan kohdanneet naiset kertovat myös usein halustaan ymmärtää miestä sekä omaa käytöstään väkivaltaisessa tilanteessa. Mies saattaa pyydellä anteeksi hyvin vetoavasti ja olla monella tapaa avun tarpeessa. (Huhta & Meriläinen 2008, 85–86.)

Kukaan ei odota alkavalta parisuhteelta vaikeuksia ja ikuisuudelta tuntuva piinaa. Parisuhteen alussa kaikilla on suuria odotuksia, joita uusi kumppani jo pelkällä olemuksellaan ruokkii. Parisuhteen muuttuminen valtasuhteeksi tuntuu hyvin laaja-alaisena ja kattaa vähitellen koko elämänpiirin. Usein pienestä alkanut, mutta yhä voimistuva väheksyntä, mitätöinti ja mollaaminen alkavat vaikuttaa puolison itsetuntoon. Tätä vahvistaa jatkuva syyllistäminen ja asioiden merkitysten kääntely siten, että toinen osapuoli todetaan aina syylliseksi kaikkiin hankaluuksiin ja varsinkin parisuhteen ongelmiin. Henkinen peli alkaa pitkään jatkuessaan myös heikentää oikeustajua. Kun eristämisen seurauksena katoavat ulkopuoliset keskustelukumppanit, puolisolta häviää viimeinenkin mahdollisuus realistiseen oman tilanteen peilaamiseen ja arviointiin. Vallantekijä ottaa joskus räikeästi itselleen etuoikeuksia, jotka vahvistavat valtasuhteen roolijakoa. Uhrin kykenemättömyys pelon alaisena tuoda esiin omia mielipiteitä vain kasvaa. (Huhtalo, Kuhanen & Pyykkö 2003, 15.)

2.1 Parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen uhriutuminen

Väkivalta aiheuttaa uhrissa häpeää, syyllisyyden ja nöyryyksen tunteita sekä lamaannuttavaa pelkoa. Peittely ja vaikeneminen ovat olennainen osa parisuhdeväkivaltaa. (Perttu ym. 1999, 15–16.) Jos väkivaltaa esiintyy ainoastaan riidellessä, voi naisen olla vaikeaa erottaa toisistaan erimielisyys/riitely ja väkivalta. Usein näissä tilanteissa myös vastuun rajat hämärtyvät eikä nainen enää tiedosta kumpi on vastuussa väkivaltaisesta käyttäytymisestä. Nainen saattaa alkaa huomaamattaan muuttaa käyttäytymistään jos väkivaltaa tapahtuu riitatilanteessa. Hän esimerkiksi pyöristelee sanojaan ja varoo ilmaisemasta mielipiteitään. (Perttu & Kaselitz 2006, 18.)

Riitely on eri asia kuin väkivalta, sillä tasavertaiset kumppanit riidellessään ja ollessaan eri mieltä, uskaltavat ilman pelkoa olla eri mieltä asioista. Väkivaltaisessa parisuhteessa taas nainen kokee olonsa uhatuksi ja joutuu varomaan sanojaan sekä tekojaan. Normaalialue elämää on vaikea elää, jos pelkää! (Rauta 2014, 17.)

Syyllisyys voi myös johtaa väkivallan vähättelyyn tai saada naisen ajattelemaan, että väkivalta on tavallaan oikeutettua kohtelua (Ensi- ja turvakotien Liitto ry:n julkaisu 35, 21). Uhrin syyllistäminen liittyy usein kulttuuriperinteeseen ja on leimallisinta juuri parisuhdeväkivallalle, jossa väkivallan uhrina on nainen. Perheeseen ja kotiin liitetyt ideaalit sovusta, epätsekkydestä, huolehtivaisuudesta ja anteeksiannosta on kulttuurissamme totuttu näkemään juuri naisten ominaisuuksina ja tavoitteina. Useat naiset itsekin ovat sisäistäneet nämä tavoitteet. Elleivät ne toteudu perheessä, sälyttävät sekä ympäristö että nainen itse vastuun naisen harteille ja nainen kokee helposti epäonnistuneensa. Vaikkei naiselle sälytettäisikään vastuuta väkivallasta, vastuu väkivallan päättymisestä asetetaan usein naiselle eli toisin sanoen hänen täytyisi kyetä lopettamaan väkivalta lopettamalla suhde. (Ruuskanen 2005, 62.) Kulttuurisesti välittyneet ja yhteiskunnan normittamat käsitykset vaikuttavat naisen käsityksiin perheen merkityksestä ja nämä käsitykset ohjaavat naisen suhtautumista parisuhdeväkivaltaan. Suomalaisessa yhteiskunnassa parisuhteessa elämisellä avo- tai avioliitossa on tietynlainen status. Naiset ovat vahvasti sisäistäneet ajatuksen perheestä hoivan, turvan ja jatkuvuuden instituutiona. Naisen rooliin kuuluu vastuu perheen hyvinvoinnista ja perheen ihmissuhteiden ja tunne-elämän hoitamisesta. Näiden velvollisuuksien, hoivan ja vastuun, lisäksi taloudelliset syyt voivat kiinnittää

naisen väkivaltaiseen parisuhteeseen, mikäli naisella ei ole omia tuloja. (Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 21–22.)

Usein uhri itse syyllistää itseään tapahtuneesta. Se voi olla osoitus väkivallan itsetuntoa vaurioittavasta vaikutuksesta. Se voi olla myös tapa yrittää rationalisoida väkivaltaa, tehdä käsittämättömästä käsitettävää. Selityksenä voi olla lähes mikä tahansa seikka, joka on tekijän ulkopuolella ja antaa tämän käyttäytymiselle näennäisen rationaalisen syyn. (Ruuskanen 2005, 63.)

Väkivaltaa kokevat naiset eivät ole häiriintyneitä tai poikkeavia. Väkivalta aiheuttaa uhreille aina henkisen kriisin ja trauman sekä vaikuttaa syvästi naisen itsetuntoon, minäkuvaan ja ihmisarvon tunteeseen. Usein väkivallan tekijä, eli tässä tapauksessa mies, pyrkii osoittamaan naiselle ja ulkopuolisille, että nainen on henkisesti häiriintynyt. Tällä tavalla mies pyrkii salaamaan omaa käyttäytymistään tai saamaan oikeutusta väkivallalle. (Perttu ym.1999, 16.):

2.2 Naisen traumatisoituminen parisuhdeväkivallan seurauksena

Väkivallalla on lähes aina henkisiä vaikutuksia. Parisuhdeväkivallassa vaikutukset ovat mm. viha, pelko, häpeä, masennus, syyllisyys, itsetunnon lasku, tai muut kielteiset vaikutukset; monia seurauksia kuten masennusta ja itsetunnon laskua ilmenee parisuhdeväkivallassa yleisemmin kuin parisuhteen ulkopuolisessa väkivallassa. Parisuhdeväkivaltaa kokeneilla on myös psyykkisiä ja psykosomaattisia oireita enemmän kuin niillä jotka eivät ole kokeneet parisuhdeväkivaltaa. Väkivaltainen mies pyrkii usein eri tavoin kontrolloimaan ja alistamaan puolisoaan. Koska väkivallan seurauksissa painottuvat niistä aiheutuvat psyykkiset haitat, väkivallan kustannuksia on vaikea tai lähes mahdoton arvioida. (Heiskanen & Piispa 1998, 61.)

Naisille väkivalta merkitsee psykososiaalisella tasolla jokapäiväiseen elämään vaikuttavaa ongelmaa. Se on välittömässä yhteydessä naisen psyykkiseen kokemukseen. Väkivalta on naisen näkökulmasta henkinen ongelma, jonka

haitallisimmat vaikutukset ovat psyykkisiä ja sosiaalisia, ei fyysisiä. (Nyqvist 2001, 228.)

Naiset voivat pyrkiä hallitsemaan toistuvaa parisuhdeväkivaltaa omassa elämässään periaatteessa kahdella tavalla. He joko pyrkivät aktiivisesti hakemaan apua lähisuhteen ulkopuolelta tai pyrkivät sopeutumaan kumppaninsa väkivaltaiseen käyttäytymiseen (Waldrop & Resick 2004; Löbmann, R., Greve, W., Wetzels P. & Bosold C. 2003, 321–323; Piispa, Heiskanen, Kääriäinen, & Siren 2006, 110.) Aktiivinen tapa vähintään on sitä, että puhuu kokemastaan väkivallasta sosiaalisessa ympäristössään ja sitäkin, että pyrkii pois väkivaltaisesta suhteesta. Passiivinen tapa taas on sitä, että parisuhdeväkivallan uhri tekee kaikkensa sopeutuakseen kumppaninsa väkivaltaan ja muuttaa omaa käyttäytymistään ja jopa ajatteluaan niin, että kykenisi hallitsemaan väkivaltaa synnyttäviä tilanteita. (Piispa ym. 2006, 110.) Kaikkien naisten olisi oivallettava, että miehellä ei ole oikeutta lyömiseen missään tilanteessa. Naisella on oikeus yksityisyyteen ja omaan ihmisarvoon aina ja kaikissa tilanteissa. Hänellä on oikeus liikkua vapaasti ja harrastaa omia asioitaan sekä pitää yllä omia ihmissuhteita. Nainen ei ole esine, jonka paikan kotona mies sanelee. Naisen alistaminen on vastoin ihmisoikeusjulistusta. (Koski 1999, 49.)

Väkivallan kohtaaminen on uhrin kannalta traumaattinen kokemus ja luultavasti yksi tehokkaimpia keinoja hallita väkivaltatapahtuman jälkeisiä negatiivisia psyykkisiä oireita on puhua kokemuksistaan joko läheisen ihmisen tai ammattiauttajan kanssa. (Piispa ym. 2006, 105).

Traumaattisella kokemuksella tarkoitetaan tapahtumaa, jossa ihmisen aiemmin muodostama käsitys maailmasta ja itsestään ravistuttaa ja horjuttaa ihmisen henkistä tasapainoa. Tällöin kokemus voi johtaa äkilliseen stressireaktioon, jonka oireet laantuvat alle kuukaudessa. Kun oireet kestävät kauemmin, on kyse traumaperäisestä stressireaktiosta. Suurempi todennäköisyys sairastua traumaperäiseen stressireaktioon silloin, kun ihminen on traumaattisen tapahtuman aikana kokenut voimakasta pelkoa, avuttomuutta tai kauhua. (Rauta 2014, 111.)

Ensimmäisen väkivaltakokemuksen jälkeen voi kulua pitkä aika, ennen kuin nainen havahtuu muutoksen tarpeeseen, mahdollisesti hakee apua ja selviytyy väkivallasta. Tämä voi viedä vuosia ja turhauttaa niitä, jotka yrittävät auttaa naista. Väkiältä on vain yksi osa väkivaltaista parisuhdetta ja elämää siinä. Monet naisista haluavat

viimeiseen saakka pitää kiinni parisuhteestaan. Tällöin kiintymyksen, rakkauden ja väkivallan toisiinsa kietoutumisesta muodostuu se todellisuus, jossa naiset toimivat. (Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 19.)

Traumaattisten tilanteiden toistuessa nainen kehittää suojautumiskeinoja, joiden avulla hän koettaa suojella itseään ja hallita traumaattisia kokemuksiaan. Nämä suojautumiskeinot auttavat naista pysymään psyykkisesti ja fyysisesti hengissä, vaikka samalla ne voivatkin vaurioittaa hänen tunne-elämäänsä ja/tai estää avun hakemista. Tavallisimpia mielen suojautumiskeinoja liian häpeällisiltä tai tuskallisilta asioilta on niiden torjuminen tai vähättely. Pitkälle vietyinä välttäminen johtaa dissosiaatioon, jolloin tapahtumat ja niihin liittyvät tunteet suljetaan pois tietoisuudesta. Tunne-elämä niin sanotusti jäätyy ja usein nainen eristäytyy ystävistä ja sukulaisista. Vastaanottotilanteissa tämä suojautumismekanismi saattaa näyttäytyä siten, että alkaessaan muistaa ja kertoa kokemuksistaan nainen puhuu niistä täysin tunteettomasti kuin ulkopuolinen ihminen. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 55.)

Traumaperäisen stressireaktion oireita ovat toistuvat ja ahdistavat ajatukset tapahtuneesta, painajaiset liittyen tapahtuneeseen, voimakkaat takautumat tapahtuneesta sekä traumaan liittyvien ajatusten ja tunteiden ja niitä muistuttavien tilanteiden välttäminen. Tunteiden turtuminen ja vieraannuttaminen omista tunteista on yksi oire, kuten mielenkiinnon väheneminen toisia ihmisiä ja ulkomaailman tapahtumia kohtaan. Jatkuvat ahdistuneisuuden oireet kuten ärtyneisyys, raivonpuuskat ja unettomuus sekä ylikierroksilla käyminen ovat niin ikään osa traumaperäisen stressireaktion tunnuspiirteitä. Oireet voivat kestää muutamia kuukausia tai jopa vuosikymmeniä. (Rauta 2014, 111.)

Vaikka traumatisoitunut nainen koettaa suojautua välttämällä ja unohtamalla kokemuksiaan, ne eivät hoitamattomina ole tietoisesti mielen hallinnassa. Tästä johtuen kokemukset voivat palautua mieleen täysin arvaamattomasti jonkin äänen, tuoksun tai tunnelman laukaisemana. Tuskallisten muistojen esiintulo yllättäen vaikuttaa traumatisoivasti, koska niihin ei voi vaikuttaa tahdonalaisesti. Traumaattisesta kokemuksesta muistuttavat tilanteet aiheuttavat ahdistusta ja oireiden pahenemista. Tavallista onkin, että parisuhdeväkivallan kokenut nainen näkee öisin painajaisia ja nukkuu huonosti. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 55.)

2.3 Mistä tai miten parisuhdeväkivallan uhrin tunnistaa?

Parisuhdeväkivaltaongelman tunnistaminen on erilaista kuin esimerkiksi psyykkisen tai somaattisen sairastumisen tunnistaminen. Ongelmaa ei tunnisteta ollenkaan tai se tunnistetaan vain hetkellisesti. Voi käydä niin, että ensi vaiheessa väkivallan tapahtuttua sekä pahoinpitelijä että uhri ymmärtävät väkivallan vääräksi ja ongelmaksi. Usein tekijä alkaa kuitenkin nopeasti kieltää tekoa ja vähättelemään sitä. Todellisuuden vääristyminen tarttuu myös naiseen, ja hän haluaa uskoa muutokseen ja parempaan tulevaisuuteen ja siihen ettei ongelmaa enää ole. Väkivalta saattaa kuitenkin jatkua muuttuen mahdollisesti henkiseksi väkivallaksi. (Holma & Wahlström 2005, 155.)

Parisuhdeväkivallassa väkivalta tapahtuu useimmiten ilman asetta, siis lyömällä, potkimalla, heittämällä tai repimällä tms. Parisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että siihen sisältyy myös muunlaista väkivaltaa ja uhkaavaa käyttäytymistä kuin suoranaista fyysistä väkivaltaa. Parisuhdeväkivallan uhrin kannalta hyökkäyksen välitöntä uhkaa voivat osoittaa myös pienet seikat, jotka hän on oppinut tulkitsemaan merkeiksi väkivallan uhasta. Tämän kaltaista käyttäytymistä voi olla verbaalinen väkivalta, esineiden rikkominen, uhkaavat eleet ja jopa uhkaava katse, hampaiden kiristely tai muu aggressiivisuuden tilaa osoittava käyttäytyminen, joka on miehelle yleensä poikkeuksellista. Mitä vakavampaa parisuhdeväkivalta on sitä tiheämmin toistuvia ja vakavampia myös uhkaukset ovat. Pahoinpitelijä esittää usein uhkauksia välittömästi ennen fyysistä väkivaltaa. Uhkaaja ei välttämättä ilmoita uhkauksensa toteuttamisen ajankohtaa, jolloin uhkaus voi olla ikään kuin voimassa jatkuvasti. (Ruuskanen 2005, 128 - 130.)

Parisuhdeväkivallan salaisuusluonteen johdosta sosiaalityöntekijöiden on vaikeaa tai jopa mahdotonta tunnistaa asiakastyössä väkivaltaa kokeneet, jolleivät asiakkaat kerro asiasta. Parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneet naiset ovat samanlaisia asiakkaita kuin muutkin naiset eikä väkivallan seurauksia voi nähdä, ellei sitten nähtävillä ole suoranaisia pahoinpitelyn jälkiä tai vammoja, kuten mustelmia ja ruhjeita kasvoilla ja käsivarsissa tai hiuksia revitty. Monesti on niin, että tilanne on mennyt jo ohi ja vammat parantuneet kun nainen tapaa sosiaalityöntekijän. Usein pahoinpitelijä on kohdistanut lyöntinsä paikkoihin, jotka eivät ole näkyvissä tai joihin ei jää jälkiä. Myös naiset itse peittelevät jälkiä meikillä ja vaatteilla sekä

keksivät ihme selityksiä liittyen vammoihinsa. Vasta kun epämääräisiä selityksiä tulee toistuvasti tai kun vamma tai jälki ei vastaa kertomusta, alkavat työntekijät ihmetellä ja epäillä pahoinpitelyä. (Lindqvist, 144.)

Parisuhteelle ilmenevälle väkivallalle on tyypillistä useiden eri väkivallan muotojen ilmeneminen rinnakkain. Ammatillaisen tulee muistaa, että myös henkisen väkivallan vaikutukset saattaa jatkua fyysisen väkivallan loppumisen jälkeenkin.

Henkisen

väkivallan tunnistaminen on usein uhrille vaikeampaa kuin fyysisen väkivallan tunnistaminen. Pelottelua ja uhkailua ei mielletä helposti väkivallaksi, minkä vuoksi niistä kysyminen on auttamistyössä tärkeää. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 28.)

Väkivalta ei aiheuta naisessa pelkästään niin sanottuja oireita, vaan se koskettaa koko persoonallisuutta ja sen rajoja. Jouduttuaan parisuhdeväkivallan kohteeksi naisen turvallisuuden tunne rikkoutuu ja tilalle tulee kokemus siitä, että minulle voi tapahtua mitä vain ja milloin vain. Voimakas ahdistus ikään kuin putoaa naisen päälle kuin kansi, jolloin se hautaa alleen luonnolliset vihan ja pelon tunteet. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 85- 86.)

Tarve ilmaista vihaa on ihmiselle luonnollinen reaktio ja vihan ilmaiseminen onkin pettymyksen ja surun terve vastavaikutus, joka on välttämätöntä tunteiden tasapainon kannalta. Vaikeudet alkavat kun vihan kohdistaminen tuskan alkuperäiseen aiheuttajaan ei onnistu tai kohdistaminen aiheuttaa niin voimakasta tuskaa, että viha tukahdutetaan ja vihaiset tunteet jäävät kalvamaan. Mutta vihan pidättäminen vain lisää tuskaa ja pelko lamaannuttaa sekä vie paljon energiaa. Pelon tunne on aina yhtä voimakas, oli uhka todellinen tai ei. Ajatukset pelkästään jo saavat aikaan samat fyysiset ja psyykkiset oireet kuin todellinen vaara. Pelon tunteminen on saa sitä kokevan etsimään suojaa ja siten pelon kokeminen saattaa pelastaa naisen hengen. (Rauta 2014, 96–97.)

3 KULTTUURIN VAIKUTUS NAISIIN KOHDISTUNEESSA PARISUHDEVÄKIVALLASSA

Ihmisten itsekkyyden ja minäkeskeisyyden lisääntyminen viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana. Sukuyhteisöt ja suurperheet ovat hajonneet ja tilalle on tullut pieni ydinperhe, joka sulkeutuu neljän seinän sisälle tiiviisti. Ympäristön kontrolli ei enää riitä muuhun kuin häiriötekijöiden ilmoittamiseen ja erilaisuuden vaimoamiseen. Kaikki korjaavat ihmissuhteet ovat näin ollen kadonneet. (Koski 1999, 9.) Kulttuurin vaikutus parisuhteen muodostumiseen on ollut, ja on edelleen vahva. Hyvin erilaisista yhteiskuntaluokista lähtöisin olevat aviopuolisot voivat huomata ristiriidan välillään joskus vasta vuosienkin kuluttua tai sitä ei tiedosteta lainkaan. Perheiden kulttuurit voivat olla hyvin erilaisia, joka aiheuttaa ristiriitatilanteita varsinkin nuorenparin alkutaipaleella. (Koski 1999, 31.)

Heteroseksuaalisella parisuhteella on suomalaisessa kulttuurissa vankka paikkansa. Parisuhde on kuitenkin muuttanut matkan varrella muotoaan, esimerkiksi avoliittojen ja avioerojen lisääntyminen ovat muokanneet parisuhdetta ja sen merkityksiä viimeisten kolmenkymmenen vuoden aikana runsaasti. Kaikesta huolimatta parisuhteessa eläminen näyttää usein elämisen ideaalina, sillä niin sanotusta sinkkubuumista huolimatta ideaalinen yksin elämisen vaihe liitetään useasti nuoruuteen, tosin se nykyään koskee laajennettummin jopa yli kolmekymmenvuotiaitakin. Nyky-yhteiskunnassakin yksin elävä parisuhteeton ja avioton 45-vuotias yhä mielletään negatiivisävytteisesti yksineläjäksi tai vanhaksi piiksi taikka – pojaksi. Parisuhteella on siis arvoa. (Notko 2000, 9.)

Ilmiönä perheväkivalta on ollut aina olemassa, vaikka eri aikoina väkivaltaa on esiintynyt erimuotoisena. Naisten taistelu itsenäisyyteen on kestänyt vuosisatoja ja se jatkuu edelleen. Kulttuuriset tekijät ovat vaikuttaneet myös tämän päivän asenteisiin ja tapaan suhtautua naisiin. Miehillä on ollut valta kaikilla alueilla aikojen alusta lähtien. He ovat omistaneet tulot ja tavarat sekä sanelleet kasvatuseriaatteet. Yhä edelleen miehillä on valta muun muassa uskonnollisissa yhteisöissä. (Koski 1999, 7.) Vanhat asenteet ja käsitykset vallitsevat yhteiskunnassamme edelleen, sillä nainen on vieläkin monen miehen ”omaisuutta” (Koski 1999, 46).

Suomalaisessa yhteiskunnassa perheväkivaltaa on pidetty vain perheen yksityisasiana, eikä se näin ollen ole kuulunut perheen ulkopuolisille. Siitä on syntynyt tabu, eli kielletty aihe. Perheväkivaltaa ylläpitää näkymättömyys niin

yksilö-, perhe- kuin yhteiskunnallisellakin tasolla. Yksilötasolla väkivalta tehdään usein näkymättömäksi ja se unohdetaan, koska sen käsitteleminen on häpeän tunteesta johtuen vaikeaa. (Holmberg 2003, 7.) Uhri itse usein kieltää peloissaan kaiken tapahtuneen ja on valmis keksimään selityksiä sekä valheita perheen salaisuuden säilyttämiseksi (Koski 1999, 55.) Yhteiskunnallisella tasolla taas väkivaltaa ja sen seuraamuksia ei haluta nähdä eikä väkivallasta puhuta. Toki asenteet perheväkivaltaa kohtaan ovat muuttuneet koko ajan kielteisemmiksi, mutta ajattelun muutos on ollut hidasta (Holmberg 2003, 7, 35).

Parisuhdeväkivallasta elää kaksi vahvaa myyttiä, jotka ovat myytti miehen mustasukkaisuudesta ja naisen masokismista. Läheisriippuvaisuudesta puhutaan muodikkaasti nykyään naisen masokismin lisäksi tai sijaan, jossa parisuhdeväkivallan uhri mielletään samaan tapaan sairaaksi kuin alkoholistin tai väkivaltaisen kumppani. Syy haetaan siis naisen yksilöllisistä ominaisuuksista sen sijaan että puhuttaisiin naisen alemmuudentunnosta. Tämä tunne on sisäistetty niin hyvin, että naiset syyllistävät itseään oaitsi toiminnastaan myös toimeettomuudestaan. (Huhta & Meriläinen 2008, 84.)

Jos perhe elää vain omaa yksityisyyttään ilman ulkopuolisia kontakteja, ei muutos ole mahdollista. Mies jatkaa lyömistä ja uskottelee vaimolleen, että tätä on lyötävä, koska vaimo on sellainen kuin on. Tämän lisäksi nainen on voinut olla jo lapsuuden kodissaan alistettu ja voimakkaan isän vaikutusvallan alainen. Tästä syystä aikuistuva nainen pitää omassa perheessään vallitsevaa elämäntapaa ainoana oikeana mallina. (Koski 1999, 36.)

Naisiin kohdistuva väkivalta on myös kulttuurin ja instituutioiden rakenteiden kautta esiin tulevaa naisen syrjintää, epätasa-arvoa tai muita väkivallaksi luonnehdittavia ilmiöitä. (Lehtonen & Perttu 1999, 10).

Naisiin kohdistuva väkivalta on osoitus naisten ja miesten historiallisesti eriarvoisista valtasuhteista, jotka ovat johtaneet siihen että miehet ovat alistaneet ja syrjineet naisia sekä estäneet naisten tasavertaisuuden. Naisiin läpi elämän kohdistuva väkivalta juontuu olennaisista kulttuurisista malleista, jotka pitävät naiset alistetussa asemassa perheissä, työpaikoilla, yhteisöissä ja yhteiskunnissa. (Koski 1999, 15.)

Yhtäältä parisuhteessa elämisen tapoja ja käytäntöjä säädellään institutionaalisesti ajassa ja tilassa. Sekä lainsäädännölliset toimenpiteet että elämäntapoihin liittyvät arvot ja normit voivat joko tukea tai kyseenalaistaa kotona tapahtuvan väkivallan vaientamista ja piilottamista. Toisaalta myös se, että parisuhdeväkivallassa pahoinpitelijä on oma kumppani ja tapahtumapaikkana on yleensä oma koti, on sinänsä merkittävää. Parisuhdeväkivalta on sekä ilmiönä että kokemuksena erityinen, sillä pahoinpitelijä on yleensä sama ihminen joka myös rakastaa ja hyväilee sekä asuu yhdessä pahoinpideltävän kanssa. Suhteen intiimiys, kumppanuus ja yhteisen kodin jakaminen määrittävät siten olennaisesti ajan, tilan ja väkivallan kokemista sekä päinvastoin. (Husso 2003, 195.)

Yhteiskuntamme ja kulttuurimme väkivaltaisuutta ei tule sysätä syrjään eikä kysyä vain, millaiset miehet lyövät ja millaiset naiset tulevat lyödyiksi, vaan kysyä sen sijaan millaisessa yhteiskunnassa lyödään. Vaikka epätarkkoja rinnastuksia tulisikin välttää, ei voi olla huomaamatta miten parisuhdeväkivaltaa läpi käytäessä, yhtäläisyyksiä löytyy kiltteydestä käytäviin keskusteluihin. Naisen kiltteys ei selitä väkivaltaisessa parisuhteessa elämistä, väkivallan sietämistä tai eron vaikeutta, vaan kyse on enemminkin kiltteyden odotuksista ja vaatimuksista, joita yhteiskunnassa naisiin kohdistetaan. Yhteiskunnassa, jossa katsotaan läpi sormien naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa, on jotain pahasti pielessä. (Huhta & Meriläinen 2008, 84–85.)

Kulttuurin vaikutuksesta ja puuttumisen vaikeudesta huolimatta tulisi kuitenkin muistaa, että parisuhdeväkivalta on yleinen ongelma Suomessa ja kaikenlainen väkivalta on rikos. On siis tärkeää päästä vaikuttamaan vanhoihin asenteisiin, käsityksiin ja uskomuksiin, jotka pohjaavat vuosisataisiin perinteisiin. (Holmberg 2003, 34).

4 PARISUHDEVÄKIVALLAN MUODOT JA NIIDEN MÄÄRITELMÄT

Naisten parisuhteessaan kokema parisuhdeväkivalta on yleisin parisuhdeväkivallan muoto, jota on vaikea määritellä yksiselitteisesti. Määrittely kun on sidoksissa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin. Parisuhdeväkivalta on moniulotteista, ja voidaan

jakaa fyysiseen, henkiseen ja seksuaaliseen väkivaltaan. Fyysisen, henkisen ja seksuaalisen väkivallan lisäksi voidaan vielä erikseen nimetä taloudellinen, sosiaalinen ja uskonnollinen väkivalta tai nämä voidaan sisällyttää henkiseen väkivaltaan. Lisäksi parisuhdeväkivallassa voi olla kyse uhkailusta, pelottelusta, eristämisestä ja hoidon sekä huolenpidon laiminlyömisestä. Uskonnollinen väkivalta ja latentti väkivalta sekä syrjintä ovat myös väkivallan muotoja.

Perheväkivalta oli pitkään hallitseva käsite, jolla viitattiin perheessä tapahtuvaan väkivaltaan. Nykyään käytetään myös perhe- ja lähisuhdeväkivallan käsitettä, joka kattaa erilaiset väkivallan muodot toisilleen läheisten ihmisten kesken perheessä, työpaikalla, koulussa tai harrastusten parissa. (Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 16.)

Suomalaiselle keskustelulle väkivallasta perheen sisällä on kuitenkin ominaista yksinkertainen perheväkivalta-sanon käyttö. Perheväkivaltakäsite on kuitenkin ongelmallinen, sillä uhrin ja tekijän asetelmat peittyvät sukupuolisokeassa termissä. Suurin osa ”perheväkivallasta” on parisuhdeväkivaltaa, jossa mies käyttäytyy väkivaltaisesti av(i)ovaimoaan tai tyttöystäväänsä kohtaan. (Keskinen 1996, 2; Notko 2000, 5). Perheväkivallan tilalla on ryhdytty myös käyttämään entistä tarkempia ilmaisuja, kuten parisuhde- ja lähisuhdeväkivalta, intiimi väkivalta tai naisiin kohdistuva väkivalta (Notko 2000, 6).

Lähisuhdeväkivallan yleisin muoto on parisuhdeväkivalta, jossa on kysymys puolisoitten ja kumppanien välisestä väkivallasta. Parisuhdeväkivallan kohteena on useimmiten nainen, vaikka mieskin voi joutua parisuhteessa väkivallan kohteeksi. Parisuhdeväkivaltaa on vaikea määrittellä yksiselitteisesti. Määrittely on aina sidoksissa aikaan, paikkaan ja kulttuuriin. (Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 17.) Lähisuhdeväkivalta on kuitenkin väärä termi tässä yhteydessä, koska lähisuhdeväkivalta kattaa väkivallan, jota ilmenee ydinperheen lisäksi lähisukulaisten, muiden läheisten henkilöiden, työyhteisöjen jäsenten, naapurien tai ystäväpiiriin kuuluvien henkilöiden taholta. Väkivallan tekijöitä lähisuhteissa voivat olla sisko, veli, poikaystävä, rakastaja, rakastajatar, omaishoitaja, isä, äiti, isäpuoli, äitipuoli, lapsi (erityisesti aikuiset lapset), työtoveri, esimies, ystävä tai naapuri. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 20.)

Käsitettä väkivallan uhri käytetään niin ikään väkivaltaa kokeneen naisen rinnalla, vaikka sen on kritisoitu leimaavan väkivallan kohteena olleen naisen. Lisäksi käsitteen koetaan vievän arvon suhteelta, jossa väkivaltaa on ilmennyt. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 21.)

Väkivaltaa voidaan myös määritellä puhumalla intiimistä väkivallasta, johon kuuluvat lähinnä lapsiin kohdistuva väkivalta sekä inesti, mutta myös väkivalta heteroseksuaalisissa seurustelusuhteissa, tuttuun kohdistuva raiskaus, vaimon pahoinpitely ja raiskaus sekä vanhuksen pahoinpitely. Olennaista näissä kyseisissä väkivallan muodoissa on se, että väkivalta näissä tapahtuu tuttujen ihmisten välillä. Kyseessä eivät ole vain aviosuhteessa olevat, vaan myös perheenjäsenet ja seurustelu- tai treffikumppanit. (Notko 2000, 7.)

Naisiin kohdistuva väkivallalla tarkoitetaan mitä tahansa sukupuoleen perustuvaa, kodissa tai sen ulkopuolella tapahtuvaa väkivaltaa, joka aiheuttaa naiselle fyysistä, seksuaalista tai henkistä haittaa tai kärsimystä.

Myös väkivallalla uhkaaminen, pakottaminen ja vapauden riisto ovat väkivaltaa. Väkivallan muotoja ovat myös seksuaalinen ahdistelu, häirintä ja hyväksikäyttö, raiskaus avioliitossa, naisten ja tyttöjen ympärileikkaus sekä naisilla käytävä kauppa ja prostituutioon pakottaminen. Naiset voivat kokea väkivaltaa työpaikoilla, oppilaitoksissa ja kotona. Parisuhdeväkivalta on yleisin läheisissä suhteissa tapahtuvan väkivallan muoto. Tuttuun tai läheiseen ihmiseen kohdistuvaan väkivaltaan syyllistyvät ovat useimmiten miehiä. Useimmiten uhrit ovat naisia, kaiken ikäisiä. He voivat olla lapsia, nuoria, keski-ikäisiä tai ikääntyneitä. (Perttu ym.1999, 9; Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 20).

Parisuhdeväkivalta on parisuhteissa tapahtuvaa erilaista väkivaltaa tai seksuaalisen väkivallan muotoja (Lehtonen & Perttu 1999, 10).

Seuraavassa tarkastelemme eri väkivallan muotoja, jotka pätevät niin yleisesti väkivallasta puhuttaessa, mutta jotka korostuvat erityisesti parisuhdeväkivallassa. Tarkastelemme jokaista omana käsitteenään vaikkakin ne liittyvät useasti läheisesti toisiinsa

4.1 Henkinen väkivalta

Henkinen väkivalta on todennäköisesti yleisin väkivallan muodoista parisuhteessa, ja se ilmenee sanattomana sekä sanallisena. Henkinen eli psyykkinen väkivalta voi olla esimerkiksi syyttelyä, kiroilua, painostamista, nimittelyä, pelottelua, häirintää, nöyryyttämistä tai huutamista. Henkinen väkivalta saattaa sisältää myös uhkailua, mies voi pelotella naista fyysisellä väkivallalla, tai hajottaa tavaroita. Henkinen väkivalta vaikuttaa fyysisen väkivallan tavoin ahdistavasti uhriin. Nainen joka kokee henkistä väkivaltaa, tuntee todennäköisesti pelkoa ja olonsa uhatuksi. Henkiseen väkivaltaan saattaa liittyä myös taloudellista painostamista, ilkivaltaa, omaisuuden rikkomista ja tuhoamista. Yhteisten lemmikkieläinten julma kohtelu, kiduttaminen ja tappaminen saattavat myös olla osa henkisen väkivallan keinoja.

Henkinen väkivalta saattaa muuttua myös pahemmaksi ajan myötä, kerta kerran jälkeen. Usein sanallinen väkivalta johtaa pikkuhiljaa tai nopeastikin fyysiseen väkivaltaan. Väkivallan tekijä haluaa usein kontrolloida toista, ja voi pyrkiä kontrolloimaan ja hallitsemaan toisen elämää. Sosiaalisten suhteiden rajoittaminen ja tarkkailu, sekä pukeutumisen rajoittaminen ovat eräänlaisia kontrolloinnin ilmenemismuotoja. Emotionaalinen ahdistus on tunne, jota henkisen väkivallan uhri varmasti tuntee. Muita tunteita saattavat olla masennus, pelko, häpeä, eristetyksi ja alistetuksi tuleminen, sekä epäonnistumisen tunne. Masentuneena ihminen kokee itsensä uupuneeksi ja tuntee avuttomuutta. Häpeällä ja masennuksella saattaa olla myös vaikutuksia vuorovaikutustaitoihin ja siihen miten ihminen kykenee toimimaan ihmissuhteissa. (Lehtonen & Perttu 1999, 38–39.)

Henkistä väkivaltaa ei saa hyväksyä. Henkinen väkivalta yleensä raaistuu fyysiseksi väkivallaksi ja aiheuttaa uhrissaan samoja oireita, kuin fyysisenkin väkivalta sekä saattaa traumatisoida. (Rauta 2014, 17.)

4.2 Fyysinen väkivalta

Fyysinen väkivalta voi olla esimerkiksi lyömistä, kuristamista, potkimista, erilaisten pakkokeinojen käyttämistä ja vapaudenriistoa. Fyysinen väkivalta voidaan helpoiten tunnistaa, kun tarkastellaan eri väkivallan muotoja. Fyysinen väkivalta on yleensä vain pieni osa naisiin kohdistuvasta väkivallasta, ja usein onkin vaikeaa erottaa eri

väkivallan muotoja toisistaan, tai huomata kaikkea parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa. (Lehtonen & Perttu 1999, 37.)

4.3 Seksuaalinen väkivalta

Seksuaalinen väkivalta käsittää melko laaja-alaisesti niin uhkailua kuin pahoinpitelyä. Se voi ilmetä myös halventamisena, haukkumisena, huoraksi haukkumisena sekä nöyryyttämisenä. Seksuaaliseen väkivaltaan saattaa liittyä myös ruumiinosien arviointia ja vertailua. Tällainen arviointi ja haukkuminen jättävät todennäköisesti henkiset arvet naiseen, ja näiden arpien paranemiseen tarvitaan usein ammattiapua.

Suurin osa raiskauksista tapahtuu kotioloissa, vaikka usein ajatellaan että raiskaaja on joku vieras henkilö jollain pimeällä kujalla. Tosiasiassa raiskaaja on usein naiselle tuttu henkilö, esimerkiksi poikaystävä, aviomies, tai muuten tuttu henkilö. Pahoinpitely voi myös päättyä raiskaukseen. Naiset voivat joskus kokea että parisuhteessa koettu seksuaalinen väkivalta on jotenkin oikeutettua, tai että se pitäisi hyväksyä helpommin. Seksuaalinen väkivalta avioliitossa on kuitenkin rikos. (Lehtonen & Perttu 1999, 40–42.)

Seksuaalinen väkivalta on aina traumaattinen tapahtuma. Raiskaus tapahtumana kohdistuu seksuaalisuuteen, yhteen ihmisen herkimmistä ja intiimeimmistä alueista (Raijas 2000). Aiemmin koetun väkivallan vaikutukset voivat olla pitkäaikaisia. Seksuaalisen väkivallan kokemiseen liittyvän trauman vaikutukset voivat tulla näkyviin myöhemmissä elämänvaiheissa, esimerkiksi raskauden aikana tai synnytyksen jälkeen. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 28.)

Mies saattaa usein perustella seksuaalista väkivaltaa sillä että tarvitsee seksiä, mutta seksuaalisessa väkivallassa ei ole kyse seksistä vaan alistamisesta, ja siitä että mies haluaa käyttää valtaansa naiseen, ihan niin kuin muissakin väkivallan muodoissa. Raiskaus on yleisin seksuaalisen väkivallan ilmentymä, mutta seksuaalinen väkivalta voi olla myös esimerkiksi pakottamista seksuaaliseen kanssakäyntiin ja toimintoihin. Myös sukupuolielimiin kohdistunut pahoinpitely katsotaan seksuaaliseksi väkivallaksi. (Lehtonen & Perttu 1999, 40–42.)

4.4 Uhkailu

Mies saattaa naisen pelkotilaan ilmeillään, eleillään, teoillaan, huutamalla, rikkomalla ja tuhoamalla tavaroita sekä naiselle kuuluvia esineitä ja omaisuutta.

Mies pelottelee ja uhkaa haavoittaa naista henkisesti. Hän uhkaa viedä yhteiset lapset naiselta sekä uhkaa ilmoittaa viranomaisille, että nainen on huono äiti. Mies uhkaa tehdä itsemurhan, jos nainen yrittää irrottautua. (Perttu ym.1999, 11.)

Laittoman uhkauksen määritelmä löytyy myös Rikoslain 25 luvun 7 §:stä." Joka nostaa aseensa toista vastaan tai muulla tavoin uhkaa toista rikoksella sellaisissa olosuhteissa, että uhatulla on perusteltu syy omasta tai toisen puolesta pelätä henkilökohtaisen turvallisuuden tai omaisuuden olevan vakavassa vaarassa, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, laittomasta uhkauksesta sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi. (www.finlex.fi)

4.5 Pelotteleminen

Mies saattaa naisen pelkotilaan ilmeillään, eleillään, teoillaan, huutamalla, rikkomalla ja tuhoamalla tavaroita sekä naiselle kuuluvia esineitä ja omaisuutta. (Perttu ym. 1999, 11.)

Fyysisellä väkivallalla uhkailu ei ole koskaan hyväksyttävää parisuhteessa. Pelko väkivallasta aiheuttaa ahdistusta, masennusta ja lamauttaa uhkailun kohteen. Fyysinen väkivalta saattaa loppua kokonaan tai osittain, pelottelemisen ottaessa suuremman roolin. Pelossa eläminen ja uhkailu ovat monen naisen mielestä parisuhdeväkivallassa pahinta. (www.kotirauhaa.fi)

4.6 Eristäminen

Eistäminen on sitä että, mies kontrolloi naisen elämää ja haluaa päättää naisen asioista tämän puolesta. Mies pyrkii minimalisoimaan naisen sosiaalista elämää antamalla ohjeita siitä, kenen kanssa nainen voi viettää aikaansa ja olla tekemisissä. Mies kontrolloi myös naisen ajankäyttöä ja vapautta liikkua. (Perttu ym. 1999, 11.)

4.7 Taloudellinen väkivalta

Taloudellista väkivaltaa on, jos mies päättää kaikista raha-asioista yksin, neuvottelematta naisen kanssa. Tilannetta voi myös pahentaa, jos nainen hoitaa kotona lapsia eikä käy töissä kodin ulkopuolella. Mies voi päättää miten paljon naisella on rahaa käytössään sekä vaatia pikkutarkkaa selvitystä kaikista menoista. (www.kotirauhaa.fi)

Nainen voi joutua pyytämään talousrahaa tai tulemaan toimeen ilman rahaa. Mies voi käyttää toimeentuloon tarkoitettuja avustuksia tai naisen palkkaa omiin tarpeisiinsa. Vaikea taloudellinen tilanne ja tukitoimien puuttuminen vaikuttavat myös naisen kokemuksiin itsenäisestä selviytymisestä. (Pence & Paymar 1993; Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus 2005:15, 29.)

4.8 Latentti eli piilevä väkivalta

Piilevä väkivalta on läsnä uhkana, tietoisuutena siitä, että väkivaltaa saattaa tapahtua hetkenä minä hyvänsä. Latentti väkivalta on kokoajan läsnä, vaikka itse tekoja tapahtuisi harvoin, niin kuin yleensä on. Näissä tapauksissa uhri alkaa muokata toimintamallejaan ja muuttaa käytöstään niin, että se olisi mahdollisimman väkivaltaa ehkäisevää. Esimerkkejä tällaisesta käytöksestä voi olla seksiin suostuminen vastahakoisesti, ja erilaiset tavat miellyttää väkivallantekijää. Tällainen tilanne, jossa nainen joutuu kokoajan olemaan uhan alla, aiheuttaa stressiä, ja johtaa siihen että nainen laiminlyö omat tarpeensa kokonaan. (Lehtonen & Perttu 1999, 42–44.)

4.9 Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti

Tämä väkivallan muoto kohdistuu yleensä ikääntyneisiin, vammaisiin tai lapsiin. Kohderyhmänä ovat ihmiset, jotka ovat riippuvaisia toisten avusta. Hoidon ja huolenpidon laiminlyönti on hoitamatta jättämistä tai puutteellista hoitoa, jossa uhrin perustarpeet eivät täyty. Tällainen hoidon laiminlyönti voi olla tahatonta tai tahallista. Tahaton laiminlyönti voi johtua esimerkiksi hoitovastuussa olevan henkilön mielenterveydellisistä tai sosiaalisista ongelmista, sekä uupumuksesta.

Tahallisessa laiminlyönnissä taas pyritään vahingoittamaan avun tarpeessa olevaa henkilöä, ja mahdollisesti myös käyttämään taloudellisesti hyödyksi. Tahalliseen laiminlyöntiin saattaa liittyä myös psyykkistä ja fyysistä väkivaltaa. (Lehtonen & Perttu 1999, 44.)

4.10 Syrjintä

Syrjinnällä tarkoitetaan ihmisoikeuksien loukkaamista. Syrjinnän kohteena saattavat usein olla vähemmistöryhmät tai esimerkiksi homoseksuaalit. Syrjintään liittyy siis usein loukkaamista joka voi perustua esimerkiksi uskontoon, sukupuoleen, ikään tai taloudelliseen asemaan. Tällaiset negatiiviset asenteet saattavat johtaa väkivallan käyttämiseen, ja vähentää syyllisyyden tunnetta väkivallan teoista, koska tekijä voi ajatella että joku vähemmistöryhmä ansaitsee tulla kohdelluksi väkivaltaisesti. (Lehtonen & Perttu 1999, 45.)

4.11 Uskonnollinen väkivalta

Kristinusko on vaikuttanut vahvasti elämäämme, ja sanotaan, että se on myös osittain aiemmin rohkaissut miehiä naisen alistamiseen. Raamatussa sanotaan että miehellä on oikeus hallita naista, ja uskonnon varjossa onkin harjoitettu väkivaltaa, josta on usein vaiettu.

Hengellinen eli uskonnollinen väkivalta on uskonnollisilla säännöillä pelottelua, uhkailua ja painostamista tai uskonnon harjoittamisen kieltämistä. Tällaisena hengellinen väkivalta ei ole niin sukupuolisidonnaista kuin ensimmäisenä mainittu uskonnollinen väkivalta. (Lehtonen & Perttu 1999, 39–40.)

5 PARISUHDEVÄKIVALTAAN VALOTTAVIEN TUTKIMUSTEN VÄHÄISYYS SUOMESSA

Perhe- ja lähisuhteissa tapahtuva väkivalta on vakava terveys-, sosiaalinen ja taloudellinen ongelma yhteiskunnassamme ja siksi yhteiskunnan tulee puuttua siihen eri tavoin. Sosiaali- ja terveydenhuollon eri työntekijät kohtaavat perhe- ja lähisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa työssään. He pyrkivät auttamaan väkivaltaa kokeneita ja väkivallantekijöitä, mutta vaikeutena on mm. asiaa käsittelevien oppaiden ja ohjeiden puute. (Perttu & Söderholm 1998, 3.)

Suomessa kotona ja parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa ei ole paljoa tutkittu ennen 1990-luvun puoliväliä. Muissa Pohjoismaissa, monissa Euroopan maissa ja myös USA:ssa väkivaltaa, sukupuolta ja läheisiä suhteita koskeva tutkimus on sitä vastoin jo pitkään ollut kansainvälisesti tärkeäksi tunnustettu ja myös julkisesti rahoitettu tutkimusala. Suomessa siihen on alettu kiinnittää laajemmin huomiota vasta 90-luvun loppupuolella kansainvälisen painostuksen ja julkisten nuhteiden saattamana. Useat kansainvälisten järjestöjen sopimukset ja Suomen ratifioimat julistukset ovat edellyttäneet naisiin kohdistuvan väkivallan laajuuden ja luonteen dokumentoimista, tilastoimista ja tutkimista sukupuolinäkökulmasta. (Husso 2003, 14–15.)

Lehtosen ja Pertun mukaan 1990-luvun lopussa, suomalaisen väkivaltatyön painopiste oli pääosin vain korjaavassa työssä. Primaaritasoinen ehkäisevä väkivaltatyö äitiys- ja lastenneuvoloissa, peruskouluissa, ammatillisissa oppilaitoksissa, yliopistoissa, armeijassa sekä työpaikoilla oli vähäistä ja sattumanvaraista riippuen kasvattajien, opettajien, kouluttajien ja henkilökunnan asenteista, tiedoista ja innostuneisuudesta muuttaa työskentelynsä painotuksia ja työtapoja. (Lehtonen & Perttu 1999, 119.)

Naisiin kohdistuva väkivalta nousi siis laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun 1990-luvulla. Keskustelun lisäksi aiheen tiimoilta käynnistyi myös lukuisia väkivallan eri osapuolille suunnattuja palveluja, kuten Lyömätön Linja 1993, Raiskauskeskus Tukinainen 1994. Stakesissa toimi vuosina 1998–2002 Naisiin kohdistuvan väkivallan ja prostituution ehkäisyhanke, jonka tehtävänä oli välittää tietoa, järjestää koulutusta väkivaltatyötä tekeville ja kehittää tukipalveluja väkivallan kohteeksi joutuneille. Hallituksen tasa-arvo-ohjelmassa vuosille 2004–2007 naisiin kohdistuva väkivalta nähtiin yhtenä miesten ja naisten välistä tasa-arvoa heikentävänä tekijänä. (Piispa ym. 2006, 1-2.)

Väestöliitto toteutti vuonna 2008 Kotirauhaa-kampanjan Raha-automaattiyhdistyksen tuella. Kampanja keskittyi naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan esille nostamiseen ja vähentämiseen. Sen taustalla oli Euroopan neuvoston suositus, jossa pyydettiin jokaista jäsenmaata kampanjoimaan asian puolesta. Suomi tarttui pyyntöön, samoin kuin suurin osa 46 muusta jäsenmaasta. Kampanjassa oli mukana joukko muita suomalaisia järjestöjä kuten Amnestyn Suomen osasto, Ensi- ja turvakotien liitto, Monika-Naiset Liitto, Naisten Linja, Raiskauskriisikeskus Tukinainen sekä STM. Väestöliiton sivuille on siirretty Kotirauhaa-kampanjan sivuilta keskeistä tietoa. Kampanjaa edistivät myös Naisten apu Espoossa, Suomen Kuntaliitto ja oikeusministeriö. Eduskunta tuki kampanjaa omilla toimillaan. Kotirauhaa -kampanjassa mukana olleiden muiden järjestöjen sivuilta löytyy lisätietoa asiasta sekä käytännön apua. Näillä sivuilla ei käsitellä ollenkaan lapsiin ja hyvin vähän miehiin kohdistuvaa perheväkivaltaa. (www.vaestoliitto.fi; www.kotirauhaa.fi)

Yhdistyneiden kansakuntien ihmisoikeuksien julistuksessa todetaan kaikkien ihmisten olevan yhdenvertaisia ja kaikilla olevan oikeus elämään, turvallisuuteen ja ruumiilliseen koskemattomuuteen riippumatta heidän rodustaan, kansallisuudestaan, uskonnostaan, sukupuolisuudestaan tai varallisuudestaan. YK:n yleiskokous antoi 20.1.1993 julistuksen naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi. Se edellyttää, että valtiot tuomitsevat naisiin kohdistuvan väkivallan ja ryhtyvät toimenpiteisiin sukupuolistuneen väkivallan ehkäisemiseksi. [Sisäasiainministeriö 2001.] Vuonna 1995 järjestettiin Pekingissä YK:n neljäs naisten maailmankonferenssi, jonka loppuasiakirjassa veloitettiin hallitukset estämään ja eliminoimaan kaikkinaisen naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta. Naisiin kohdistuva väkivalta todettiin ihmisoikeusrikkomukseksi.

Euroopan neuvosto ja Euroopan Unioni ovat myös käsitelleet väkivaltateemaa monella tasolla, jotka koskettavat myös Suomea. Maamme on sitoutunut noudattamaan YK:n Pekingin konferenssin toimintaohjelmaa ja hyväksyi vuonna 1997 tasa-arvo-ohjelman edistääkseen sukupuolten välistä tasa-arvoa [Sosiaali- ja terveysministeriö1997]. (Nyqvist 2001, 26–27.)

Suomi ei kuitenkaan ole täyttänyt kansainvälisiä velvoitteitaan naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisytyössä. Suomi on saanut asiasta huomautuksia YK:n eri elimiltä ja Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetulta. Pitkäaikainen, kansainvälinen kokemus on osoittanut, että parisuhdeväkivallan erikoisluonteen takia sen uhrin tarvitsevat nimenomaan heille tarkoitettuja palveluja. (www.kotirauhaa.fi.)

Suomessa ei ole käännetty kotimaisille kielille Euroopan neuvoston suosituksia siitä, miten naisia voidaan suojella väkivallalta. Suomessa ei myöskään ole järjestetty ammattiauttajille kansainvälisten suositusten mukaista, systemaattista erikoistumiskoulutusta. Tämän lisäksi Suomessa ei ole kotiväkivaltaa koskevaa erityislainsäädäntöä eikä ympäri vuorokauden, kaikkina vuoden päivinä toimivaa neuvontapuhelinta. Suomessa ei ole edes kansainvälisten suositusten mukaista määrää turvakotipaikkoja. Suomeen tarvittaisiin lisää myös salaisissa osoitteissa toimivia turvakotipaikkoja. Kansainvälisten suositusten mukaan perhe- ja parisuhdeväkivallan ennalta ehkäisevää työtä on johdettava valtakunnallisesti, keskitetysti ja hyvin resurssein. Päättäjillä on valta toimia tämän suosituksen toteuttamiseksi. Näin Suomen puutteet saataisiin korjattua. (www.kotirauhaa.fi.)

Suomi on kaikessa väkivaltarikollisuudessa heikoilla sijoilla Euroopan unionin tilastoissa. Henkirikoksia tehdään Suomessa noin kaksinkertainen määrä jäsenmaiden keskiarvoon verrattuna. Suomalaiset henkirikokset tehdään usein kotona ja perhepiirissä. 2000-luvun alussa Suomessa kuoli parisuhdeväkivallan uhreina keskimäärin 17 naista. Suomessa naisen surmaaja on tavallisimman puoliso, entinen puoliso tai seurustelukumppani. Suomessa miehen surmaaja on puolestaan tavanomaisimmin ystävä tai tuttava. (www.vaestoliitto.fi.)

Parisuhdeväkivallan pitkään jatkunut huomiotta jättäminen ja sitä koskevan suomalaisen tutkimuksen vähäisyys ei johdu siitä, että väkivalta olisi meillä parisuhteissa vähäisempää tai sen aiheuttamat ongelmat olisivat lievempiä kuin muualla. Uusimpien tilastojen valossa näyttää siltä, että Suomi on Länsi-Euroopan parisuhdeväkivaltaisimpia maita. Naisiin kohdistuva fyysinen parisuhdeväkivalta näyttää meillä olevan kolme kertaa yleisempää kuin esimerkiksi Ruotsissa. (Lundgren, Heimer, Westerstrand & Kalliokoski 2001, 80–81; Husso 2003, 16).

5.1 Suomessa tehdyt tutkimukset

Suomalaisia naisia on pidetty tasa-arvoisimpina koko maailmassa. Tilastojen valossa suomalaisten naisten tasa-arvoinen asema ei näytä kuitenkaan niin hyvältä kuin yleisesti luullaan. (Korhonen & Ellonen 2007, 13.)

Muuta kuin kuolemaan johtanutta väkivaltaa on tutkittu erilaisten tutkimusten avulla (Korhonen & Ellonen 2007, 14). Suomalainen kysely pohjautuu tutkimusperinteeseen, jossa selvitetään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa nimenomaan tähän tarkoitukseen suunnitellulla kyselyllä.

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on ennen varsinaisia naisuhritutkimuksia selvitetty kahdella lähestymistavalla eli yleisillä uhritutkimuksilla ja perhekonfliktitutkimuksilla. Suomessa yleisiä uhritutkimuksia on tehty vuodesta 1970 lähtien, jolloin Aromaa vuonna 1971 teki ensimmäisen suomalaisen uhritutkimuksen. (Piispa, Heiskanen, ym.2006, 3.) Tämä ensimmäinen varsinainen suomalainen uhritutkimus nimeltään Arkipäivän väkivaltaa Suomessa, syntyi Kauko Aromaan ja Patrik Törnuddin suunnittelemana. Suomen Gallup Oy rahoitti ja toteutti tutkimuksen aineiston keruun. Haastattelukysymykset laadittiin Kriminologisessa tutkimuslaitoksessa. Aromaan tutkimuksessa laadittua kysymystä, jossa kartoitetaan väkivallan kohteeksi joutumista tutun tai tuntemattoman taholta viimeisten kahden vuoden aikana, on myöhemmin käytetty monien myöhempien suomalaisten uhritutkimusten lähtökohtana. (Heiskanen 2002, 40 - 41.)

Yleisissä uhritutkimuksissa edustavalta otokselta on kysytty, ovatko he joutuneet rikoksen uhreiksi ja millaisia nämä tilanteet ovat olleet (Ruuskanen 2005, 34). Yleisissä uhritutkimuksissa perhe- ja parisuhdeväkivalta ovat yksi tarkasteltavista väkivallan muodoista. Perhe- ja parisuhdeväkivalta erotetaan yleisissä uhritutkimuksissa myöhemmässä vaiheessa kyselyä muista väkivallan tekotavoista väkivallan tekijän ja uhrin suhdetta selvittävällä kysymyksellä. (Heiskanen 2002, 72.)

Sukupuolineutraalit yleiset uhritutkimukset eivät ole tuottaneet parisuhdeväkivaltaa kuvaavaa kattavaa tietoa, vaikka parisuhdeväkivalta on yleisten uhritutkimustenkin mukaan erityisesti naisiin kohdistuva ongelma (Heiskanen 2002, 157). Yleisten uhritutkimusten ongelmana on pitkään pidetty sitä, että niillä ei saada luotettavaa

tietoa läheisten tekemästä väkivallasta, koska uhri haluaa salata väkivallan (Piispa ym. 2006, 4).

Naisuhritutkimukset noudattavat uhritutkimusperinnettä, mutta niissä käytetään laajempaa väkivallan määritelmää, jossa kysytään väkivallasta, ei rikoksen kohteeksi joutumista luettelemalla yksityiskohtaisesti väkivallan erilaisia muotoja. Myös nykyiset ja edelliset parisuhteet ovat huomioitu naisuhritutkimuksissa. Parisuhteissa tapahtuva väkivalta on uusissa naisuhritutkimuksissa sidottu kontekstiinsa, eli parisuhteisiin siten, että kyselyissä on mukana myös muita parisuhdetta käsitteleviä kysymyksiä, kuten puolison vallan ja kontrollin käyttöä selvittävä kysymysryhmä. Naisuhritutkimuksissa on usein myös kysymyksiä väkivallan henkisistä ja fyysisistä seurauksista sekä väkivallan kestosta ja historiasta. (Piispa ym. 2006, 5 - 6.)

Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on tutkittu Suomessa kahdella väestökyselyllä. Kyselyt ovat toteutettu vuosina 1997 ja 2005. Kyselyjen tulokset osoittavat ettei naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydessä ole tapahtunut suurta muutosta kahdeksan vuoden aikana. (Piispa ym. 2006, 135.)

Ensimmäinen erityisesti naisten kokemaa väkivaltaa kartoittava tutkimus toteutettiin vuonna 1997. Kyseinen tutkimus, Markku Heiskasen ja Minna Piispan laatima ”Usko, toivo, hakkaus” myötävaikutti osaltaan siihen, että naisten kokema väkivalta nous entistä voimakkaammin julkiseen keskusteluun. Vaikka ilmiöön on viime vuosina kiinnitetty enemmän huomiota, edelleen suuri osa naisiin kohdistuvasta väkivallasta jää ilmoittamatta poliisille ja siten myös tilastojen ulkopuolelle. Tarve kartoittaa naisten uhrikokemuksia kyselyn avulla ei siten ole vähentynyt. Tämä tutkimus joka tehtiin vuonna 1997, nähtiin tärkeäksi, koska Suomessa ei ollut tuona aikana riittävästi tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyydestä eikä sen seurauksista. Tämä tutkimus oli tärkeä, sillä se herätti keskustelua ja nosti naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan esiin sosiaalisena ongelmana. (Pehkonen 2003.) Jo naisiin kohdistuvan parissuhdeväkivallan yleisyys osoittaa asian merkityksen sosiaalisena ongelmana ja säännöllistä seurantaan tarvitaan. (Piispa, M. ym. 2006, 1.) Vuonna 1998 ilmestyneen Tilastokeskuksen teettämän Usko, toivo, hakkaus – kyselytutkimuksen mukaan entisen miehen väkivallan tai uhkailun kohteeksi on joutunut puolet avo- tai avioliitossa olleista naisista. (Notko 2000, 1). Usko, toivo,

hakkaus kyselytutkimuksen mukaan jopa 40 prosenttia suomalaisista naisista on joutunut miehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi 15 vuotta täytettyään. (Korhonen & Ellonen 2007, 14.)

Toinen kysely oli Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisema Minna Piispan & Markku Heiskasen & Juha Kääriäisen ja Reino Sirénin teos Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Vuonna 2005 kyselyn sisältöä uudistettiin lisäämällä esimerkiksi erilaisia väkivallan muotoja lomakkeeseen, mutta pitäen vertailun aikaisempaan kyselyyn mahdollisena. Laajempi kuva naisiin kohdistuvasta väkivallasta on entistä parempi. (Piispa, M. ym. 2006, 19.)

Naisiin kohdistuvan väkivallan määrän lisäksi Usko, toivo, hakkaus tutkimuksessa on kartoitettu väkivaltaisen suhteen irtipääsystä vaikeuttavia tekijöitä. Kyselytutkimuksen vastaajista parisuhdeväkivaltaa kokeneet painottivat aikaisen avun hakemista, sillä väkivallan jatkuessa uhri ei enää pidä sitä niin pahana. (Heiskanen ym. 1998, 63; Korhonen & Ellonen 2007, 14.)

Vuonna 2006 tehdyn tutkimuksen mukaan 15 prosenttia uhrin nimeämistä vakavimmista parisuhteen ulkopuolisista väkivallanteoista ilmoitettiin poliisille tai ne tulivat muuten poliisin tietoon. Parisuhdeväkivaltaa kokeneista kyselyyn vastanneista 13 prosenttia ilmoitti poliisille viimeisemmän väkivaltaisen parisuhteen vakavimmasta, fyysisen vamman aiheuttaneesta tapauksesta ja 3 prosenttia tuli muuten poliisin tietoon. (Kääriäinen 2005, 108, 117; Korhonen & Ellonen 2007, 15.)

Vuonna 2005 poliisin tekemässä selvityksessä joka oikeastaan koski maahanmuuttajanaisiin kohdistuvaa väkivaltaa, kävi ilmi myös yleisellä tasolla, että poliisin tietoon tulevissa tapauksissa parisuhdeväkivaltatilanteista löytyy paljon yhteisiä piirteitä. Yleensä väkivalta tapahtuu tilanteessa, jossa mies syystä tai toisesta menettää malttinsa ja sen seurauksena pahoinpitelee puolisoaan. Poliiseille ilmoituksen tekevät väkivallan ääniä tai avunhuutoja kuulevat naapurit tai väkivaltaisesta tilanteesta paennut uhri. Riitatilanteessa mukana ollut tuttava on soittanut poliisit joissain tapauksissa. Useimmiten parisuhdeväkivallan tapahtumapaikkana on koti, ja väkivaltaisiin tilanteisiin liittyy myös paikkojen hajottaminen ja vahingon aiheuttaminen. Suurimmassa osassa parisuhdeväkivaltatapauksista nainen ei vaadi tekijälleen rangaistusta ja jos vaatiikin, hän yleensä peruu vaatimuksensa muutaman päivän kuluessa tai toivoo asian

käsittelyn keskeyttämistä. Poliisin tehtäväksi jää näin ollen pelkästään akuutin tilanteen rauhoittaminen. (Korhonen & Ellonen 2007, 50.)

Kansallinen rikosuhritutkimus (KRT) on kansallisesti edustava, 15–74-vuotiaille Suomessa pysyvästi asuville henkilöille suunnattu kysely, jolla kartoitetaan uhkailun, väkivallan ja omaisuusrikosten kohteeksi joutumisen yleisyyttä, ihmisten käsityksiä väkivallasta sekä väkivallan pelkoa. Kansallinen rikosuhritutkimus on uusimuotoinen, posti- ja verkkokyselymenetelmiin perustuva uhrikysely, joka toteutettiin vuonna 2012 ensimmäistä kertaa ja tutkimukseen vastasi 7 746 henkilöä. Vastausprosentti oli täten 54 prosenttia. Vuoden 2012 kansallinen rikosuhritutkimus sisälsi peruskysymysten lisäksi osion, jossa kartoitettiin nimenomaisesti parisuhdeväkivaltaan liittyviä kokemuksia. Kysymykset koskivat nykyisessä parisuhteessa tapahtunutta väkivaltaa. Parisuhdeväkivaltaa koskeviin kysymyksiin vastasivat henkilöt, jotka ilmoittivat kyselyn toteutushetkellä olevansa parisuhteessa. Parisuhteeksi määriteltiin avioliitto, rekisteröity parisuhde, avoliitto ja seurustelusuhde. Kaikkiaan 5 307 vastaajaa, eli noin kaksi kolmasosaa kyselyn kaikista vastaajista, vastasi parisuhdeväkivaltaa koskeviin kysymyksiin. (helda.helsinki.fi.)

5.2 Parisuhdeväkivaltaa valottavia oppaita

Naisten Linja on tehnyt oppaan "Onko joku tuntemasi nainen parisuhdeväkivallan kohteena?". Opas on tarkoitettu parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten perheenjäsenille, ystäville ja naapureille. Oppaassa keskitytään antamaan tietoa parisuhdeväkivallasta sekä kerrotaan konkreettisesti miten läheiset voivat auttaa ja tukea parisuhdeväkivallan kohteina olevia naisia. (Naisten Linja

Myös Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut oppaita, esitteitä, julkaisuja jne. ammattihenkilöstölle parisuhdeväkivaltaan liittyen, kuten Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7 Kenelle lyönnit kuuluvat? Kuntaopas pari- ja lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöhön.

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos on niin ikään julkaissut OPTL:n tutkimustiedonantoja 68. 2006 nimeltään Parisuhdeväkivalta moniammatillisen työn

kohteena. Arviointitutkimus Espoon yhteistyöverkoston ja Lyömättömän linjan toiminnasta parisuhdeväkivallan lopettamiseksi.

Rautavan ja Pertun kirja vuodelta 2002 "Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta" on oikeastaan käsikirja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden alojen ammatilliseen perus- ja täydennyskoulutukseen. Kirja on osa Sosiaali- ja terveysministeriön Stakesissa toteuttamaa "Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisy 1998–2002" - projektia. Päämääränä on vahvistaa väkivaltatyön ammatillista osaamista ja saada väkivaltatyö osaksi oppilaitosten opetussuunnitelmia. Tavoitteena on, että kaikilla pari- ja lähisuhdeväkivaltaa työssään kohtaavilla olisi perusvalmiudet väkivallan tunnistamiseen, uhrin ja tekijän kohtaamiseen sekä avun piiriin ohjaamiseen. Kirjassa kuvataan naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsitteenä ja maailmanlaajuisena ongelmana. Kirjassa käydään läpi väkivallan traumaattiset vaikutukset, väkivallan tunnistaminen ja sen puheeksiottaminen sekä naisen selviytymisprosessi ja sen tukeminen. Auttajan kannalta olennaisia asioita kuten väkivaltatyön periaatteita ja toimintamalleja sekä auttajan roolia ja voimavaroja, ei myöskään ole unohdettu kirjassa. Kalvopohjat kirjan takana ovat oivia apuvälineitä juuri perus- ja täydennyskoulutuksessa.

Huhtalo, Kuhanen ja Pyykkö kirjassaan "Kotona turvassa - Katkaise väkivallan kierre" käyvät läpi askel askeleelta auttamisen käytäntöjä väkivallan ollessa kyseessä. Kirja on Suomen Mielenterveysseuran perheväkivallan ehkäisyprojektin samanniminen tuotos. Kotona turvassa ehkäisyprojekti käynnistyi huhtikuussa vuonna 2001 Helsingin SOS-keskuksessa, Jyväskylän Kriisikeskus Mobilessa ja Kuopion Kriisikeskuksessa. Kirja on julkaistu 2003 ja on lähinnä tarkoitettu perheväkivaltatyön parissa työskenteleville. Siinä myös keskitytään verkostotyön tärkeyteen sekä käydään läpi kotona tapahtuvaa väkivaltaa.

Sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut useita oppaita, esitteitä ja julkaisuja liittyen lähi- ja perheväkivaltaan kuten; Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä 2004:9 Lähi- ja perheväkivallan ehkäiseminen 2004–2007, esitteitä 2006:15 Meillä jokaisella on vastuu perhe- ja lähisuhdeväkivallasta, selvityksiä 2006:82 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisytyön koordinointi ja osaamisen keskittäminen, STM julkaisu 2007:27 Koko perhe kierteessä, julkaisuja 2008:9 Lähisuhde- ja perheväkivallan ehkäisyn suositukset. Tunnista, turvaa ja toimi.

Myös Sisäasiainministeriö on julkaissut raportin, Neljä kertomusta turvallisuussuunnittelusta, Käytännön kokemuksia ja oppeja – työryhmäraportti, jossa kuvataan, miten vuonna 2006 vahvistetut turvallisuussuunnittelun uudet linjaukset on pantu toimeen neljän pilottihankkeen työssä. Yksi näistä oli Etelä-Suomen lääninhallituksen pilottihanke; lähisuhde- ja perheväkivallan vähentämisen toimintaohjelman liittäminen osaksi paikallista turvallisuussuunnittelua. (www.turvallisuussuunnittelu.fi)

Suoranaisesti parisuhdeväkivaltaan liittyen oppaita ja teoksia on suhteellisen vähän. Sen sijaan perhe- ja lähisuhdeväkivallasta on kirjoitettu runsaasti. Kaikille näille oppaille ja tutkimuksille kuten kampanjoille on yhteistä se, että niissä käydään yleisluonteisesti läpi väkivaltaa, perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa. Itse parisuhdeväkivalta on käsitteenä sivutettu tai siitä on tietoja niukasti. Myös tutkimusten tuloksia ja tutkimusten kirjoja on kuvattu laajasti. Sen sijaan konkreettista tietoa mitä auttavat tahot voivat parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten hyväksi tai auttamiseksi tehdä ei monessakaan kirjassa ole.

Vuonna 2014 Hannele Rauta julkaisi kirjan; Tahdon uuden elämän- Irti väkivaltaisesta parisuhteesta, päästyään eroon väkivaltaisesta parisuhteesta. Oman tarinansa kertomisen lisäksi Rauta on koonnut kirjaan hyödyllistä tietoa ihmisille, jotka ovat kokeneet perheväkivaltaa lähipiirissään, sekä niille, jotka työssään kohtaavat perheväkivallan uhreja. Kirja esittelee selviytymiskeinoja ja auttavia tahoja. Rauta on haastatellut muun muassa sosiaaliasiamiestä, lastenvalvojaa, Ensi- ja Turvakodin johtajaa sekä väkivallantekijöitä. Hän on myös pyytänyt läheisiään kertomaan, miltä hänen elämänsä on näyttänyt ulkopuolisen silmin. (www.nemokustannus.fi)

5.3 Parisuhdeväkivaltaa koskeva lainsäädäntö

Perhe – ja parisuhdeväkivaltaa koskevassa lainsäädännössä tapahtuneet muutokset ovat asettaneet myös sosiaalityöntekijöille uusia tehtäviä viranomaisina. Lainsäädäntö kuvaa omalta osaltaan yhteiskunnassa vallitsevia erilaisia sosiaalisia ongelmia, asenteita ja niiden muutoksia. Perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa säätelevä lainsäädäntö, johon myös parisuhdeväkivalta lukeutuu, on Suomessa muutettu hitaasti verrattuna muihin Pohjoismaihin. Monia merkittäviä uudistuksia toteutettiin

vasta 1990-luvulla. Vuonna 1994 kriminalisoitiin raiskaus avioliitossa. Tämä lainmuutos tapahtui myöhään verrattuna muihin EU-maihin. Esimerkiksi Ruotsissa raiskaus avioliitossa on ollut rikos vuodesta 1962 lähtien. (Lindqvist 2009, 17.)

Vuonna 1995 uudistettu rikoslaki kertoo yleisestä asenteen muutoksesta parisuhde- ja perheväkivaltaan. Lain mukaan sitä ei enää katsottu yksityiseksi ongelmaksi, perheen sisäiseksi asiaksi tai asianomistajarikokseksi, vaan virallisen syytteen alaiseksi. Rikoslakia muutettiin vuonna 2004, jolloin laista poistettiin säännös, jonka perusteella rikoksen uhri saattoi omasta vakaasta tahdostaan estää syytteen nostamisen tuomioistuimessa (Niemi-Kiesiläinen & Kainulainen 2006, 126). Merkittävänä uudistuksena voidaan pitää vuoden 1999 alusta voimaan astunutta lakia lähestymiskiellosta (898/1998), jota voidaan käyttää estämään entisen kumppanin harjoittama väkivalta ja häirintä. Vuoden 2005 alusta tuli voimaan laki perheen sisäisestä lähestymiskiellosta (Laki lähestymiskiellosta annetun lain muuttamisesta 711/2004). Lakimuutoksen perusteella lähestymiskiello on mahdollista antaa myös silloin, kun suojattu ja uhkaaja asuvat samassa asunnossa. (Lindqvist 2009, 17.)

Lähestymiskiello on henkilön hengen, terveyden, vapauden tai rauhan suojaamista, jolloin toista osapuolta voidaan kieltää ottamasta häneen yhteyttä. Esimerkiksi entisen kumppanin tai puolison vakava häirintä, jossa mies yrittää väkisin pitää yhteyttä yhteydenotoin tai vierailuyrityksin ovat peruste lähestymiskiellolle. Lähestymiskielloa voi hakea kuka tahansa, joka perustellusti tuntee itsensä toisen uhkaamaksi tai häiritsemäksi ja se voidaan määrätä samassa asunnossa asuvien välille, jolloin lähestymiskiellon saanut henkilö joutuu pysymään poissa asunnosta. Myös syyttäjä-, poliisi- ja sosiaaliviranomainen voi pyytää kiellon määräämistä, jos asianomainen itse ei sitä uskalla tehdä. Lähestymiskielloa haetaan joko poliisilta tai suoraan käräjäoikeudelta, kirjallisesti tai suullisesti ja se käsitellään käräjäoikeudessa kiireellisenä. Lähestymiskiellon rikkomisesta rangaistaan sakoilla tai enintään vuodella vankeutta. (Rauta 2014, 35.)

Perheväkivaltaa koskettava varsinainen lainsäädäntö lähtee Suomen perustuslaista, joka määrää yhdenvertaisuudesta (5§) sekä oikeudesta elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen (7§). Poliisilaki sisältää määräyksiä oikeus- ja yhteiskuntarauhan turvaamisesta. Väkivallan käyttöä koskevat säännökset sijoittuvat pääasiallisesti Rikoslain 20, 21, 24 ja 25 lukuihin, joissa

säädetään seksuaalirikoksista, henkeen ja terveyteen kohdistuvista rikoksista, rauhan rikkomisesta ja vapautteen kohdistuvista rikoksista. (Nyqvist 2001, 27).

Sosiaalihuollossa on useita lakeja, jotka liittyvät väkivallan käyttöön ja velvoittavat viranomaisia toimenpiteisiin. Sosiaalihuoltolaki määrää sosiaalityöntekijän erityisvaltuuksista muun muassa väkivaltatapauksissa (41§).

Päihdehuoltolaissa on määräykset tahdonvastaisesta hoidosta väkivaltaisuuden perusteella (12§, 13§). Mielenterveyslain nojalla itselleen tai muille vaarallinen psykoottinen potilas voidaan eräin edellytyksin määrätä tahdonvastaiseen hoitoon (8§).

(Nyqvist 2001, 27).

Parisuhdeväkivaltaa ei pidä koskaan hyväksyä eikä syy ole parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen syy. Vastuu väkivallasta on aina sen tekijällä. Fyysinen ja seksuaalinen väkivalta ovat rikoksia. (Naisten linja 2001, 7.)

6 ASIAKASTYÖN LÄHTÖKOHDAT HAASTEELLISESSA AUTTAMISTYÖSSÄ

Parisuhdeväkivaltaa kokeneen ihmisen auttaminen on vaativa tehtävä. Se on myös jokaisen ammatissa toimivan ehdoton velvollisuus. Terveys- ja sosiaalihuollon työyhteisöissä tulee sopia työjaollisesti, miten asiat käytännössä organisoidaan ja kuka viranomainen on vastuussa avun koordinoinnista. Auttamisen lähtökohtana on, että väkivaltaa kokenut on kriisitilanteessa, joka asettaa omat ehtonsa vuorovaikutukselle.

Auttamisen tavoitteena on 1) huolehtia asiakkaan turvallisuudesta, 2) katkaista kierre joutua yhä uudelleen väkivallan kohteeksi ja menettää näin oman elämän hallinta. Väkivalta ei kuitenkaan traumatisoi kaikkia sitä kokeneita. (Perttu & Söderholm 1998, 20.)

Parisuhdeväkivaltatyössä on tärkeä ymmärtää, että väkivallan traumaattiset oireet eivät ole merkkejä psyykkisestä häiriöstä tai esimerkiksi päihdeongelmasta. Ne ovat luonnollisia reaktioita traumaattiseen tapahtumaan. Niillä väkivallan uhri yrittää päästä jälleen emotionaaliseen tasapainoon. Traumaattisiin tapahtumiin ei voi tottua. Siksi esimerkiksi joutuminen toistuvasti väkivallan kohteeksi aiheuttaa emotionaalisen kriisin. (Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 18–19).

Parisuhdeväkivallalle on tyypillistä, että se on pitkäkestoista, usein vuosia jatkunutta. Tästä syystä pahoinpitelytilanteessa tarvitaan ensin fyysistä suojelua, välittömästi sen jälkeen lääketieteellistä hoitoa ja mahdollisesti pitkäänkin tämän jälkeen psyykkistä tukea. (Piispa ym. 2006, 104.)

Ammattilaisen tulee muistaa, että myös henkisen väkivallan vaikutukset saattaa jatkua fyysisen väkivallan loppumisen jälkeenkin. Henkisen väkivallan tunnistaminen on usein uhrille vaikeampaa kuin fyysisen väkivallan tunnistaminen. Pelottelua ja uhkailua ei mielletä helposti väkivallaksi, minkä vuoksi niistä kysyminen on auttamistyössä tärkeää. (Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen oppaia 2005:15, 28)

Työntekijän avoimuus heijastuu myös asiakkaaseen ja tämä huomaa, että asiasta voi puhua. Jos asiakas tuntee häpeää ja haluaa salata parisuhdeväkivallan eikä työntekijäkään uskalla nähdä ja kysyä siitä, tulee väkivallasta naiselle kaksinkertaisesti hävettävä asia. Näin ollen viranomaisten kääntäessä selkensä ja sulkiessaan silmänsä väkivallalta välinpitämättömällä ja ymmärtämättömällä käyttäytymisellään, antavat viranomaiset itse asiassa väkivallan tekijälle mahdollisuuden jatkaa väkivaltaa parisuhteessa. (Lindqvist 2009, 148.)

Terveystieteiden ammattilaisen ja naisen välinen luottamussuhde auttaa naista ilmaisemaan avoimemmin parisuhteen vaikeita asioita. Luottamussuhteessa työntekijä voi oppia tunnistamaan naisen tapaa ilmaista vaikeita asioita. Keskustellessa vaikkapa nukkumisesta ja huolista, saattaa naiseen kohdistuva väkivalta tulla esiin. (Perttu & Kaselitz 2006, 18.)

Väkivallan ilmaantuessa suhteeseen, naisten usko ongelmien voittamiseen on yleisesti vahva. Määrätietoisesta toiminnasta kertoo, että ongelmien jatkuessa apua haetaan tavallisesti parisuhdetyön ammattilaisilta. Naiset kokevat väkivallan ilmaantuessa suhteeseen osasyllisyyttä ja toisaalta he uskovat miehen

käyttäytymisen muuttuvan. Apua haetaan alussa yleensä vain ei-formaaleilta tahoilta, kuten sukulaisilta ja ystäviltä. Väkivallan jatkuessa tilanne muuttuu ja sosiaaliseen verkostoon turvautuminen koetaan kiusallisena tai turhana. Halukkuus tukeutua formaaliin auttamisjärjestelmään lisääntyy. (Nyqvist 2001, 196.)

Naisten avun hakeminen väkivaltaan tapahtuu etupäässä siis epävirallista kautta, keskustelemalla asiasta jonkun läheisen henkilön kanssa. Suomessa viranomaiset eivät ole korvanneet läheisten ihmisten tukea parisuhdeväkivallan seurauksien selvittämisessä, vaan viranomaisten apuun turvautuminen on melko harvinaista. Apua haetaan yleensä vain fyysisten vammojen hoitamiseen. Väkivallan uhrien palvelujärjestelmälle tämä asettaa haasteita. (Heiskanen & Piispa 1998, 61–62.)

6.1 Sosiaalinen tuki parisuhdeväkivallan uhrille

Verkostotyö on melko uusi käsite suomalaisessa sosiaali- ja terveydenhuollossa. Se pitää sisällään monenlaisia työmuotoja ja menetelmiä. Verkostotyössä huomioidaan asiakkaan elämään vaikuttavat läheiset ja viranomaiset. Heitä pyydetään tarvittaessa mukaan pohtimaan asiakkaan elämäntilannetta ja tukemaan tätä uuden suunnan hakemisessa.

Sosiaalinen verkosto on nimitys kaikille niille vuorovaikutussuhteille, joiden avulla ihminen ylläpitää sosiaalista identiteettiään. Sosiaalinen verkosto ei ole itsenäinen järjestelmä, vaan se koostuu yksilön itsensä tärkeiksi kokemista ihmisistä. Sosiaalista verkostoa ei kuitenkaan määritä se kuinka laaja sosiaalisten kontaktien verkosto on vaan kontaktien merkityksellisyys. Yksilö saattaa kokea yhtä tärkeiksi päivittäin tapaamansa työtoverit kuin kerran kesässä tavattavat lapsuuden ystävät. Sosiaalista verkostoa pidetään myös puskurina, jonka avulla yksilö voi selviytyä stressistä. Keskeistä sosiaalisille verkostoille on luottamussuhteiden rakentuminen. Luottamus lisää niin yhteisöjen kuin yksilöiden välistä vuorovaikutusta, huolenpitoa, yhteydenottoja sekä sosiaalista pääomaa. On loogista ajatella, että mitä enemmän yksilöllä on luotettuja, sitä suurempi mahdollisuus hänellä on saada sosiaalista tukea. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35, 2006, 93–94.)

Puhutaan siis sosiaalisesta tuesta, joka voi tarkoittaa monenlaista toimintaa. Sosiaalinen tuki voidaan jakaa epäviralliseen ja viralliseen. Epävirallisella sosiaalisella tuella tarkoitetaan toimintaa, joka antavat muut kuin julkiset viranomaiset tai kaupallisia palveluja tarjoavat organisaatiot. Tyypillisesti epävirallista sosiaalista tukea tarjoavat perhe, suku, ystävät, työtoverit ja muu lähiyhteisö. Epävirallinen tuki voi vaihdella käytännöllisestä avusta henkiseen tukeen ja neuvontaa. Naisiin kohdistuvissa väkivaltatilanteissa, kuten parisuhdeväkivallan ollessa kyseessä, epävirallinen sosiaalinen tuki voi tarkoittaa esimerkiksi tilapäisen majoituksen tarjoamista tai kuten tyypillistä on, ystävän tarjoamaa keskusteluapua. Epävirallinen sosiaalinen tuki voikin olla huomattava resurssi silloin kun sitä on saatavilla. (Piispa ym. 2006, 103–105.) Rikos voi kuitenkin aiheuttaa kriisin myös läheisille, jolloin he saattavat tuntea yhtä lailla vihaa, ahdistusta ja pelkoa kuin parisuhdeväkivaltaa kokenut nainen. Tämä rikoksen tekijään kohdistuva viha saattaa muuttua äkillisesti moitteiksi, jotka kohdistuvatkin uhriin. Ihmisten on vaikea ymmärtää, että itse kukin on mahdollisesti rikoksen uhri. Siksi onkin helpompi luulla, että parisuhdeväkivaltaa kokenut nainen on jotenkin omalla käytöksellään ollut osallinen tapahtumaan. Tällä tavoin lähimmäiset saattavat kehitellä selityksen tapahtumalle ja luulla, että itsellä on pienempi vaara joutua samanlaiseen tilanteeseen. Omasta ahdistuksestaan huolimatta lähimmäiset eivät saisi syyllistää naista. Jos kysymyksessä on tapahtuma, joka aiheuttaa kriisin koko perheelle, eivät lähiomaiset kykene tukemaan itse rikoksen uhria. Läheisten reagointi on yhtä oikeaa kuin parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen eikä heitäkään pidä syyllistää tuntemuksistaan tai siitä, etteivät he kykene tukemaan naista. Ystävät ja työtoverit ovat ehkä etäämpänä ja näin ollen jaksavat paremmin tukea naista. Heidän tulee myös hyväksyä naisen tuntemukset, mutta jos naisen tukeminen tuntuu liian raskaalta, olisi hänet ohjattava muun tuen piiriin. Naisen toipumisen kannalta olisi hyvä, että hän voisi mahdollisimman nopeasti palata entisenlaiseen arkielämään ennen parisuhdeväkivallan alkamista. Tämä ei tietenkään voi toteutua heti, mutta jo joidenkin arkielämän osa-alueiden kautta hän saa kiinni arjesta. Tässä tilanteessa voivat läheiset auttaa vaikkapa olemalla tukena kaupassakäynnissä ja muissa arkipäivän toiminnoissa. (Kjällman, Lahti, Nurmi & Pilkama 1996, 51.) Virallista sosiaalista tukea parisuhdeväkivallan uhreille tarjoavat erilaiset palveluorganisaatiot. Keskeisiä ovat ainakin poliisi ja monet sosiaali- ja terveystyöpalvelut. Vaikka väkivallan seurauksena syntyy huomattavan paljon avun tarvetta, vain osa väkivaltaa

kohdanneista naisista hakee apua. Naiset saattavat ajatella, että apu ei ole tarpeellista tai siitä ei ole hyötyä. Myös naisen halu suojella kaikesta huolimatta miestä vaikuttaa avun hakemiseen. Nainen voi toivoa yhä parisuhteen jatkuvan, vaikka mies olisi pahoinpidellyt häntä useita kertoja. Syynä voi olla myös epäluottamus viranomaisiin. Naiset saattavat pelätä väkivaltaa koskevien tietojen joutumista muiden viranomaisten kuten poliisin tietoon. (Piispa ym. 2006, 103–105.)

Naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan ehkäisy palvelujen tuottaminen on jäänyt pääosin järjestöjen, seurakuntien ja vapaaehtoisten toimijoiden varaan, sillä julkinen palvelujärjestelmä on tarjonnut väkivallan katkaisuun ja hoitoon liittyviä erityispalveluja niukasti. (Lehtonen & Perttu 1999, 118.)

6.2 Parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen auttamisen vaikeus asiakastyössä

Asiakastyössä oikealla tiedolla on suuri merkitys, sillä myös virheelliset käsitykset vaikuttavat työntekijän toimintaan. Virheellinen tieto voi johtaa asiakkaiden tarpeiden tunnistamatta jättämiseen tai vahingoittaa asiakasta.

Väkivaltaan liittyvät myytit voivat estää väkivallan tunnistamisen ja siihen puuttumisen. Työntekijöiden tulee olla tietoisia varsinkin siitä, että naisiin kohdistuva väkivalta ei ole vain tiettyjen sosiaaliryhmien ongelma. Toisekseen väkivaltaa ei saa hyväksyä. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 45).

Kaikkein vaikeinta voi olla juuri sellaisen parisuhdeväkivallan kohtaaminen, jolle on vaikea löytää mitään selitystä, kuten silloin kun mies on hyvässä asemassa, hyvin koulutettu, miellyttäväkäytöksinen ja erittäin hyvä ilmaisemaan itseään verbaalisesti. Työntekijä saattaa tällaisissa tapauksissa helposti ajatella, että naisessa on jotain vikaa. Työntekijän väkivaltaan liittyvillä asenteilla, uskomuksilla ja väkivallan selitysmalleilla on suuri vaikutus siihen, miten työntekijä pystyy työssään tunnistamaan ja kohtaamaan väkivaltaa. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 133–134.) Työntekijän tärkein tehtävä on vahvistaa todeksi naisen kokemukset eli pätevöittää ja oikeuttaa näiden kokemusten aiheuttamat tunteet. Työntekijän tehtävänä tunteiden ja kokemusten pätevöittäjänä on tärkeää naisen todellisuuden tunteen syntymiselle. (Perttu & Kaselitz 2006, 21.)

Perheessä ja parisuhteissa tapahtuvan väkivallan jäsentämisen vaikeus tulee esiin Ensi- ja turvakotien liiton kyselytutkimuksessa, jossa selvitettiin sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden, lääkäreiden, terveyden- ja sairaanhoitajien sekä sosiaalityöntekijöiden käsityksiä ja kokemuksia perheväkivallasta työssään. Työntekijöiden käsitykset väkivallan syistä olivat usein varsin stereotyyppisiä. Yleisiä vastauksia oli, että väkivalta johtui alkoholiongelmista tai tekijän henkisistä ongelmista. Henkisinä ongelmina pidettiin mustasukkaisuutta, henkistä uupumusta, kiivasta luonnetta, persoonallisuuden häiriötä, dementiaa tai lapsuudessa koettua väkivaltaa. Myös stereotyyppinen, mutta yleisyydessään kuitenkin yllättävä selitys väkivallalle, olivat uhrin ominaisuudet ja käyttäytyminen. Jopa 20 %:ssa tapauksista uhrin ongelmat, kuten masennus ja passiivisuus, tottumus väkivaltaan, kyvyttömyys katkaista väkivallan kierre, alistuvaisuus, arkuus ja pelokkuus sekä alkoholiongelmat arvioitiin aiheuttavan väkivaltaa. (Notko 2000, 49–50).

Tärkeää on kuunnella naisen kertomuksia miehen humakäyttäytymisestä. Juopuneen väkivaltaiseen käytökseen suomalaisessa kulttuurissa suhtaudutaan melko suvaitsevaisesti ja väkivaltaa aliarvioiden. (Perttu & Kaselitz 2006, 18.)

Väkivalta loppuu harvoin ilman ulkopuolista apua. Vaikka väkivallan puheeksi ottaminen voi tuntua vaikealta, on tärkeää, että asiasta kysytään suoraan. Uhrit ottavat väkivallan vain harvoin oma-aloitteisesti puheeksi. Toisaalta tapauksissa, joissa väkivallasta on kysytty, asiakkaat ovat pitäneet puuttumista oikeutettuna ja erittäin tärkeänä. Väkivalta on aina rikos, johon uhreilla on oikeus saada apua. Monet ammattilaiset pitävät väkivallasta kysymistä liian intiiminä. Muun muassa neuvoloissa on havaittu, että kysymiseen voi harjaantua ja siitä voi tulla osa perustyötä. Kysyminen on viesti siitä, että työntekijä on kiinnostunut asiakkaan kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista (Perttu 2004; Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 52).

Jos väkivaltaan on havaittu liittyneen taloudellista hyväksikäyttöä, tulee kartoittaa mahdollisesti piiloon jääneet ongelmat. Uhri voi tarvita apua omissa nimissään olevan omaisuuden, velkojen ja lainojen selvittämisessä. Myös erilaisten asiakirjojen hankkiminen ja hakemusten täyttäminen voi olla naiselle ylivoimaista.

Kriisitilanteessa olevan naisen tukeminen ja kannustaminen eivät aina riitä, vaan työntekijä voi joutua myös konkreettisesti tekemään monia asioita valmiiksi.

(Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 81.)

Naisten selviytymistyössä huomioon otettavia seikkoja on muun muassa väkivaltaan liittyvä pelko ja mahdollinen väkivallasta aiheutunut traumatisaatio, oma syyllisyys vallitsevasta tilanteesta sekä oman aggressiivisuuden ja väkivaltaisuuden hallinta. Naiset vastaavat oletettua useammin väkivaltaan väkivallalla. Naisten aloitteellinen väkivaltaisuus saattaisi itse asiassa lisääntyä väkivaltaisessa parisuhteessa, joskaan naisten väkivalta ei välttämättä ilmene aktuaalissa tilanteessa, vaan raivo voi tulla myöhemmin. (Nyqvist 2001, 236–237.)

Naisten selviytymisprosessin hitain vaihe on ambivalenssi sen suhteen, jatkaako suhdetta vai ei. Yhdessäoloa tukevat puhtaasti käytännölliset ja erilaisiin pelkoihin liittyvät syyt sekä parisuhdedynamiikkaan ja traumatisaatioon liittyvät tekijät. Näiden prosessin osatekijöiden läpikäyminen kriisi- ja selviytymisvaiheen työskentelyssä vie aikansa, ja uudelleen kriisiytyminen olisi nähtävä osana tätä prosessia. Auttamistyön tärkeä tehtävä on tukea naista tekemään päätöksiä, jotka perustuvat hänen omaan tahtoonsa, mutta auttajan on tunnettava myös vastuu perheenjäsenten turvallisuudesta. Oma merkityksensä on myös sillä, että on olemassa paikka, johon voi aina kriisitilanteessa turvautua. (Nyqvist 2001, 237–238).

Jos nainen kertoo olevansa parisuhteessaan väkivallan kohteena, on siitä tärkeää keskustella ja arvioida yhdessä naisen kanssa miten vaarallisesti väkivallan tekijä käyttäytyy. Väkivallan uhrin kannattaa aina tehdä kirjallinen turvasuunnitelma ja hänelle annetaan siitä kopio. Sen avulla voidaan vahvistaa naisen tilanteen hallinnan tunnetta sekä vähentää tai lieventää väkivallan seurauksia. Turvasuunnitelma on erityisen tärkeä tehdä silloin, jos nainen on palaamassa väkivallan tekijän luo. Myös tapauksissa, joissa nainen on eroaikeissa, eroamassa tai muuttamassa erilleen turvasuunnitelma on hyvä tehdä. (Perttu & Kaselitz 2006, 23.)

Väkivaltatyö poikkeaa hoito- ja hoivatyön perinteisestä työotteesta. Työntekijä ei voi olla puolueeton, vaan hänen on otettava kantaa väkivaltaa vastaan. Työntekijän on selvästi ilmaistava, että väkivalta on rikos eikä sitä voi missään tilanteessa hyväksyä. Väkivallan tekijän on otettava vastuu teoistaan, ei uhrin. Tämä työote voi tuntua

hankalalta työntekijöistä, jotka on koulutettu ymmärtämään ja selittämään ihmisen poikkeavaa käyttäytymistä. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 133.)

Väkivallassa on kysymys elämän ja kuoleman kysymyksistä. Työntekijän on aina mietittävä, mikä vaikutus hänen toimenpiteillään voi olla uhrin turvallisuuteen. Vaitiolovelvollisuuskin asettuu väkivaltatyössä uuteen valoon. Jos tavoitteena on uhrin turvallisuus, silloin vaitiolovelvollisuuden tiukka noudattaminen voi johtaa jopa uhrin kuolemaan. Uhrin turvallisuus edellyttää väkivallan uhrin ja tekijöiden kanssa työskentelevien viranomaisten tiivistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa. Suomessa on viime vuosina korostettu niin paljon vaitiolovelvollisuutta, että työntekijöiden voi olla aluksi vaikea omaksua väkivaltatyöhön kuuluvaa avoimuutta ja tiedonvaihtoa. Väkivaltatyössä korostuu työntekijän ammattietiikka. Minkään alan ammattietiikka ei voi sallia ihmishengen vaarantamista. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 134.)

Ilman väkivaltatyöskentelyä toipuminen on aikaan vievää ja raskasta. Pelkkä surutyö ja sureminen eivät riitä vaan traumat ja väkivallan seuraukset tulee myös työstää. Sosiaaliviranomaisten tulee olla kuten muidenkin parisuhdeväkivaltaa kohtaavien herkkiä ja vastaanottavaisia. (Rauta 2014, 184–185.)

6.3 Moniammatillinen yhteistyö

Nyqvistin mukaan väkivalta tuottaa asiakkuuksia, mutta eri auttajatahojen keskinäinen yhteistyö ja verkostoituminen on harvinaista. (2001, 168).

Sosiaalityö on kohtaamisia ja siinä kerätään, jaetaan ja välitetään tietoja. Kohtaamisiin

osallistuneiden toiminta ja tiedonmuodostus voi olla tiedostettua tai tiedostamatonta, mutta useimmiten se on näitä molempia yhtäaikaisesti. Sekä asiakkaat että työntekijät odottavat saavansa tietoja toisiltaan eli toisin sanoen sosiaalityötä voi luonnehtia tietojen vaihtamiseksi. Tietojensa lisäksi osapuolet tuovat kohtaamisen kentälle myös tunteensa, henkilökohtaisen ymmärryksensä, asiantuntijuutensa ja valtansa. Sosiaalityöntekijä kuten asiakaskaan ei ole neutraali havainnoija työskennellessään, vaan hän vaikuttaa muihin ja muut vaikuttavat häneen. (Kuusisto-Niemi, S. & Kääriäinen, A. 452.)

Kuten kaikkien väkivaltaa kohdanneiden asiakkaiden, myös parisuhdeväkivaltaa kohdanneen naisen, auttamiseksi tarvitaan mahdollisimman laajaa ja saumatonta yhteistyötä. Sosiaali- ja terveydenhuollon työryhmässä on syytä selkeästi sopia, miten työnjako toimii, kuka ammattihenkilö kohtaa asiakkaan missäkin vaiheessa ja miten hoitoketju jatkuu saumattomasti muodostaen verkoston. Kun kohdataan apua tarvitseva asiakas, on kartoitettava, keitä muita viranomaisia asiakkaan auttamiseksi tarvitaan. On motivoitava asiakas suostumaan hänen asiansa käsittelyyn viranomaisten verkostoneuvottelussa. Yhteistoiminta asiakkaan kanssa on tärkeää, hänet ja hänen tukihenkilönsä tulee ottaa mukaan verkostoneuvotteluun, jos mahdollista. Verkostoneuvottelussa tulee yhteisesti sopia, kuka on vastuuviranomainen/hoidon koordinoija asiakkaan auttamisessa. Yhteistyön kehittämisellä pyritään myös ennaltaehkäisevään toimintaan. (Perttu & Söderholm 1998, 24.)

Naisilla auttaminen ja tuki kehittyvät prosessuaalisesti ei-informaalista sosiaalisesta tuesta formaaliin palvelujärjestelmään ja lopulta turvakodin kriisi- ja selviytymistä tukevaan työhön. Naiset turvautuvat moniin eri palveluihin sekä eri sektoreilla että samalla palvelusektorilla. Väkivallan seurausvaikutukset naisen elämään tuntuvat edellyttävän tätä. Asiakkuudet terveydenhuoltopalveluissa, psykososiaalisissa palveluissa ja juridisissa palveluissa kehittyvät myös prosessuaalisesti. Viimeisenä haetaan yleensä ”oikeutta” pahoinpitelysyytteiden ja lähestymiskiellomääräysten muodossa. (Nyqvist 2001, 229.)

Flinkin mukaan parisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy, väkivaltaan puuttuminen ja osapuolten auttaminen edellyttävät perhehoitotyön kehittämistä terveydenhuollon eri konteksteissa. Perhehoitotyössä tulisi ymmärtää nykyistä paremmin parisuhdeväkivallan osapuolten ja perheen kokonaisterveyden välinen yhteys. Parisuhteen dynamiikan ja hyvinvoinnin kartoittaminen sekä parisuhdeväkivallan tunnistaminen sopivat luontevaksi osaksi perhesuunnittelu-, äitiys- ja lastenneuvoloiden perhehoitotyötä. Sosiaali- ja terveydenhuollon vapaaehtoisjärjestöjen ja seurakuntien tulisi tarjota perheitä ja parisuhteita vahvistavia palveluita. Parisuhdeväkivallan ennaltaehkäiseminen ja siihen puuttuminen edellyttävät eri auttaja- ja viranomaistahojen sekä perheiden yhteistyön tiivistämistä. (2006, 123.)

Moniammatillisuudessa olennaista on se, miten pystytään yhdistämään erillinen ammatillinen osaaminen, asiakkaat ja heidän verkostonsa. Monta ammattitaustaa tuottaa monta näkökulmaa ja ajattelutapaa samaan käsiteltävään ilmiöön. Yhteinen tekeminen ei kuitenkaan ole mutkatonta vaan yhteistyö edellyttää muutosta paitsi toimintatavoissa myös asenteissa. (Lindqvist 2009, 192.) Oma työkenttä rajataan ehkä niin tiukasti, että väkivaltaa koskevat kysymykset eivät mahdu siihen. Oma osaaminen saatetaan myös kokea puutteelliseksi, jolloin ei ole rohkeutta puuttua yksin väkivaltaan. Viranomaiset saattavat jopa keksiä erilaisia syitä, joiden avulla vastuu siirretään toiselle hallintokunnalle. On myös mahdollista että parisuhdeväkivaltaan ei puututa ollenkaan, jotta ei vahingoitettaisi orastavan asiakassuhteen muodostumista. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35, 2006, 96.)

Työntekijöillä on työssään toisistaan poikkeavia tapoja ja itse työn tavoitteetkin voivat olla erilaisia. Pää tavoitteena on kuitenkin aina tarjota pitkäkestoista apua toipumisen tukemiseen. On myös olemassa auttamisohjelmia, jotka ovat erikoistuneet väkivallan eri osapuolten auttamiseen. (Huhtalo ym. 2003, 60.)

Verkostotyöstä on tähän mennessä saatu kokemuksia pääosin lastensuojelun kentältä, mutta tulokset ovat olleet hyvin rohkaisevia. Hajallaan olevat verkostot ovat kokoontuneet tukemaan perhettä vaikeissa ja vaietuissa kriiseissä. Parhaassa tapauksessa verkostomenetelmillä rakennetaan siltaa yli synkän virran, jonka ylitse ei aiemmin ole päästy. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35, 2006, 103.)

6.4 Palvelujen asiakaslähtöisyyden tärkeys

Asiakas tarvitsee tukea väkivallan vaikutuksista selviytyäkseen. Asiakkaan ohjaamista ”luukulta luukulle” erityisesti ensi vaiheen henkisen tuen saamiseksi tulee välttää.

Naisten kanssa tehtävässä väkivaltatyössä kaipauksen tunteiden ja läheisyyden toiveiden tunnistaminen ja käsittely on tärkeää. Niitä ei pitäisi nähdä vain kielteisesti. Pikemminkin täytyy pohtia, miten toimia ja mistä voimavaroja löytyy, kun tunteita nousee esiin. Toiveet on tehtävä näkyviksi, ja niitä on voitava punnita suhteessa parisuhteen todellisuuteen, jotta niistä voitaisiin myös luopua. (Keskinen 2005, 251–253; Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 2006, 20.)

Työntekijän tärkein tehtävä on vahvistaa naisen kokemukset oikeiksi ja auttaa naista tunteidensa ulostuomiseen ja niiden oikeutuksen ymmärtäminen sekä osoittaa naiselle että työntekijä uskoo häntä ja häneen kohdistuneet tapahtumat. Fyysisen ja seksuaalisen väkivallan lisäksi on tärkeää huomioida henkinen väkivalta ja tukea prosessia, jossa tapahtumat ja kokemukset saavat nimet. Naisen motivointi hakemaan itselleen henkistä tukea on työntekijän tehtävä sekä rohkaista hakemaan apua viranomaisilta ja muilta auttajatahoilta. (Perttu & Kaselitz 2006, 21.)

Parisuhteelle ilmenevälle väkivallalle on tyypillistä useiden eri väkivallan muotojen ilmeneminen rinnakkain. Ammattilaisen tulee muistaa, että myös henkisen väkivallan vaikutukset saattaa jatkua fyysisen väkivallan loppumisen jälkeenkin. Henkisen väkivallan tunnistaminen on usein uhrille vaikeampaa kuin fyysisen väkivallan tunnistaminen. Pelottelua ja uhkailua ei mielletä helposti väkivallaksi, minkä vuoksi niistä kysyminen on auttamistyössä tärkeää. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 28)

Väkivallan puheeksi ottaminen voi tuntua työntekijästä vaikealta, liian intiimiltä kysymykseltä. On kuitenkin tärkeää, että väkivallasta kysytään suoralla, mutta myötätuntoisella tavalla. Väkivallan uhrin ensikohtaamisen laatu voi olla ratkaisevaa sille, miten nainen vastaisuudessa toimii eli hakeeko hän apua vai säikähtääkö hän eikä enää uskaltadu hakemaan apua. (Rautava & Perttu (toim.) 2002, 68.)

Luontevalla tavalla väkivallasta kysymiseen voi harjaantua, niin että siitä tulee osa normaalia työkäytäntöä. (Perttu & Kaselitz 2006, 18.)

Väkivallan puheeksi ottamisen periaatteita on listattu Sirkka Pertun ja Verena Kaselitzin oppaassa Parisuhdeväkivalta puheeksi – opas terveydenhuollon ammattihenkilöstölle äitiyshuollossa ja lasten terveystieteissä seuraavasti:

- Uhrin ja lasten turvallisuus: Väkivallasta kysytään aina kahden kesken naisen kanssa ilman kumppania, siskoja, tyttäriä, ystäviä jne.
- Koko huomio on kiinnitettävä naiseen. Katsekontakti on tärkeä eikä paperitöitä tulisi samanaikaisesti tehdä
- Uhkaavan tuntuista asentoja tulee välttää kysyessä väkivallasta. Ammattilaisen tulisi istua naisen tasolla tai hänen alapuolellaan keskusteltaessa.
- Luottamuksen rakentaminen on ensimmäinen askel

- Ymmärtäväinen ja hyväksyvä asenne osoittaa ammattilaisen kunnioittavan naista
- Väkivallasta kysyttäessä ammattilaisen tulee olla oma-aloitteinen, eikä odottaa naisen aloitetta. Näin syntyy naiselle tunne ammatillisesta vastuusta hänen tilanteestaan ja luottamuksen syntyminen helpottuu
- Väkivallasta kysytään suoraan ystävälliseen ja lämpimään sävyyn
- Kysymällä avoimesti väkivallasta osoitetaan, että väkivallasta puhuminen on sallittua ja siitä voi puhua avoimesti
- Väkivallasta puhuttaessa ammattilaisen ei tule järkyttyä. Yllätyneisyys voi lisätä naisen tunnetta siitä, että hän on eristetty ja ainoa, joka kokee väkivaltaa
- Oikeusturvan esiintuominen. Ammattilaisen tulee vakuuttaa uhrille selkeästi, että väkivalta on rikos
- Naisen ollessa kuulo/näkövammaisen, kysy, miten hän voisi kuulla/nähdä ammattilaisen parhaiten
- Vammaisia naisia ei pidä katsoa läpi sormien. Heillä riski joutua fyysisen ja seksuaalisen väkivallan uhriksi on suurempi.

(Perttu & Kaselitz 2006, 19.)

Väkivalta herättää auttajissa ristiriitaisia ja polarisoituvia tunteita. Auttajan omien vastatunteiden kohtaamattomuus saattaa johtaa siihen, että tosiasioita pyritään ratkomaan yleisellä, nopealla ymmärtämisellä tai oletuksilla, jotka eivät perustu asiakkaan kuulemiseen. Ammatillisen auktoriteetin ja tieto-ohjauksen tulisi perustua asiakkaan kuulemiseen ja delegoituun vastuuseen, muuten vaarana on asiakkaan manipulointi. Parisuhdeväkivaltaa kokeneen asiakkaan kohdalla se saattaa merkitä autoritaarisesta parisuhteesta autoritaariseen hoitosuhteeseen siirtymistä. (Flinck 2006, 124.)

Väkivaltaan puuttumista helpottavana koetaan yleensä se, että tarvittaessa asiakkaan voi ohjata sellaisten auttajatahojen luokse, joiden palveluun kuuluu järjestelmällinen väkivalta- asioiden käsittely. Näiden toimijoiden eräs tärkeä tehtävä on tukea naista vaikean ongelman keskellä ja auttaa häntä parisuhdeväkivalta-asioiden käsittelyssä. (Huhtalo ym. 2003, 60.)

Parisuhdeväkivaltatapauksissa formaali palvelujärjestelmä näyttää tarjoavan ensisijaisesti parisuhdetyöskentelyvaihtoehtoja. Asiakkaiden kokemukset palveluista

eivät ole olleet myönteisiä, vaan etenkin naiset ovat tunteneet avuttomuutta, syyllisyyttä ja häpeää auttamistilanteissa. Asiakaskokemuksista tulee sen sijaan esiin yksilöllisen avun tarve väkivaltakriisissä. Hoidon käynnistymistä helpottaa, jos työntekijän sukupuoli on sama kuin asiakkaalla. Tämä liittyy auttamisen psykologiaan, ei työntekijän ammattitaitoon tai muihin ominaisuuksiin. Väkivallan tuottamat syyllisyyden ja häpeän tunteet lähentävät miehiä ja naisia omaan sukupuoleen auttamistilanteissa. (Nyqvist 2001, 231.)

Väkivallan uhri on korostuneen herkkä reagoimaan vähänkään syyttäviin tai vähätteleviin työntekijän kommentteihin. Tämä tulisi auttajatahoissa tiedostaa ja asiaan tulisi kiinnittää huomiota muun muassa koulutuksessa. Esimerkiksi turvakoteja on ainoastaan suuremmilla paikkakunnilla, mikä edellyttää väkivaltaspesifiä osaamista sosiaalitoimistoissa, perheneuvoloissa, perheasiainneuvottelukeskuksissa, mielenterveystoimistoissa ja päihdehuollon erityispalveluissa. (Nyqvist 2001, 231.)

6.5 Palvelutarpeen arvioinnin haastavuus parisuhdeväkivaltaa kokeneen naisen kohdalla

Väkivaltatilanteessa yhden ammattiauttajan apu riittää harvoin, uhri tarvitsee monenlaista apua. Viranomaisten tulee hallintolain mukaisesti neuvoa asiakas häntä koskevissa asioissa ohjaten asiakas tilanteen hoitamista varten tarvittavien viranomaisten luokse. Viranomaisten ja muiden ammattilaisten yhteistyö ja tiedonvaihto edistää uhrin oikeanlaisten ja oikea-aikaisten palvelujen saamista. Avun ja tuen tarve on yksilöllistä. (Ensi- ja turvakotien liitto ry:n julkaisu 35, 2006, 20).

Kunnilla, kuntayhtymillä ja sairaanhoitopiireillä on vastuu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä väkivallan ehkäisytyössä ja seurausten hoitamisessa. Rikosoikeudellisesti vastuu on rikostutkinnan osalta poliisilla, syyteharkinnan sekä tuomion langettamisen osalta kihlakunnan käräjäoikeuksilla. (Lehtonen & Perttu 1999, 117.)

Väkivallalla on usein sekä suoria että epäsuoria terveydellisiä sairauksia. Fyysisten vammojen, vakavimmillaan murtumien ja sisäelinten vaurioitumisen lisäksi uhri voi kärsiä esimerkiksi päänsäryistä, sydänoireista, voimattomuudesta, unettomuudesta tai huimauksesta. Lääkärillä käyminen on tärkeää uhrin oikeusturvan kannalta. Uhri tulisi ohjata lääkärille myös epäiltäessä fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Uhri saattaa tarvita myös välittömästi kriisi-interventiokäyntiä psykologin tai psykiatrin vastaanotolla, jonka ammattiauttajan tulisi arvioinnissaan huomata. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 80.)

Parisuhdeväkivalta ei toteudu samanlaisena samankaltaisissakaan elämäntilanteissa, joten väkivaltatyössä on varottava liian yleistäviä päätelmiä ja luotava erilaisia interventioita monimuotoiseen parisuhdeväkivallan ilmiöön. Ammatillinen auttamiskulttuuri voi muuntua tietämättään tulkitsemaan yksiselitteisesti hyvää ja pahaa, oikeaa ja väärää. Työntekijöiden tulee pohtia kriittisesti omia arvojaan, asenteitaan, työmenetelmiään ja tavoitteitaan. Sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunta tarvitsee näyttöön perustuvia käytäntöjä ja niihin liittyvää lisäkoulutusta. Tarvitaan myös parisuhdeväkivallan seulontamenetelmiä ja henkilökunnan kouluttamista empaattiseen, ei-tuomitsevaan ja ei-mekanistiseen seulontamenetelmien käyttöön. Perusterveydenhuollossa parisuhdeväkivallan varhainen tunnistaminen, osapuolten tukeminen ja jatkohoitoon ohjaaminen voisivat tapahtua huomiota herättämättä ja syyllistämättä. (Flinck 2006, 127.)

Useimmat naiset eivät paljasta väkivaltaongelmaa terveydenhuollon ammattilaisille, vaikka juuri heiltä apua useimmiten hakevatkin. Koska väkivallasta ei useinkaan kysytä, jää suurin osa tapauksista huomaamatta. (Bacchus, L., Bewley, S., Mezey, G. & Haworth, A, 2004, 441–445) Terveydenhuollon ammattilaisten kokemuksen pohjalta rakennetut seulontamittarin kysymykset koetaan hyödyllisinä mm. parisuhdeväkivallasta kysymisessä. Seulontalomakkeessa keskitytään tämänhetkisen partnerin käyttäytymiseen. Fyysisen ja psyykkisen väkivallan lisäksi tärkeänä pidetään myös kysymyksiä, jotka liittyvät kontrolloivaan käyttäytymiseen ja psyykkiseen väkivaltaan. Nämä kysymykset on sisällytetty seulontalomakkeeseen koska usein kontrolloiva käyttäytyminen ja psyykkinen väkivalta johtavat tai ovat merkkejä fyysisestä ja seksuaalisesta väkivallasta. Seulontalomakkeen käyttö on vasta alku uhrin tukiprosessissa. Tärkeää on että muita tukipalveluita on saatavissa ja

että terveydenhuollon ammattilaiset toimivat yhteistyössä heidän kanssaan. (Perttu & Kaselitz 2006, 28.)

Väkivallan uhrien ja tekijöiden selviytymistä tukeva työ on pitkäjänteistä ja se vie lähes aina paljon aikaa. Tämä pitäisi hyväksyä väkivaltatyölle ominaisena piirteenä. Selviytymistä tukeva työ tulisi aina aloittaa erikseen kummankin parisuhteen osapuolen kohdalla. Esimerkiksi naisten kriisivaiheen turvakotityössä keskitytään väkivallan välittömien seurausten hoitamiseen, jonka jälkeen selviytymistä tukeva työ on vasta mahdollista aloittaa. Moni nainen kokee turvalliseksi jatkaa työskentelyä ennestään tuttujen ja luotettavien työntekijöiden kanssa. Tämä on hyvä lähtökohta jatkotyöskentelylle. (Nyqvist 2001, 241.)

7 AVUN HAKEMINEN/ AUTTAVIA TAHOJA

Parisuhdeväkivallan uhrille on tarjolla apua. Nainen joka suhteessaan on kokenut tai kokee parisuhdeväkivaltaa tarvitsee tukea ja apua päästäkseen irti väkivaltaisesta parisuhteesta.

Nainen on yleensä kuin eksyksissä, kun parisuhdeväkivaltaa ilmenee ensimmäisen kerran. Kun rakastava, läheinen ja tärkeä henkilö lyö ensimmäisen iskun, se on tavallaan kuolettava. Kaikki lämpö, luottamus ja läheisyys särkyvät siinä tilanteessa ja tilalle tulee pelko, häpeä ja ahdistus. Aluksi iskee päälle shokkivaihe jota seuraa usein itsesyytökset. Miehen mahdolliset hyvittelyt ja anteeksipyyntöt sekä selittely teolleen luovat kuitenkin siltaa ahdistuksen yli ja nainen antautuu uskon ja toivon varaan. Tapahtuman uusiutuessa myöhemmin, naisen voimat oman itsensä koossa pitämiseksi ovat hiipuneet ja nainen turtuu tilanteeseen helposti. Tässä vaiheessa avun hakeminen olisi jo aiheellista, mutta paikka, josta apua voi hakea saattaa olla kuitenkin epäselvä. Kenen piiriin avun hakeminen kuuluukaan? Pitäisikö naisen hakeutua terveyskeskuksen, sosiaalitoimiston, mielenterveystoimiston, poliisin vai kenties jonkun muun tahon puoleen? Läheisillekään asiasta ei mielellään halua

kertoa. Avun hakemisen kynnyks on siis erittäin korkea ja tämän kynnyksen ylittäminen voi viedä jopa vuosia. (Koski 1999, 51.)

Pääkaupunkiseudulla ja suurimmissa kaupungeissa on Ensi- ja turvakotien liiton turvakoteja, joiden ovet ovat auki ympäri vuorokauden, mutta ongelmana on että nämä turvakodit ovat valitettavasti jatkuvasti ylikuormitettuja. Aina kuitenkin kannattaa ottaa turvakoteihin yhteyttä puhelimitse. (Koski 1999, 52.)

Turvakoti on usein turvallisempi vaihtoehto kuin ystävien tai sukulaisten kodit, mutta jos paikkakunnalla ei ole turvakotia, pitää selvittää muut mahdollisuudet turvan saamiseen, kuten kriisiasunto tai kriisipaikka sekä sairaalan vuodeosasto. (Perttu & Kazelitz 2006, 23.)

Eräillä paikkakunnilla on kuntien ja eri järjestöjen turva-asunto- ja turvakotikokeiluja, joiden toiminnasta tiedotetaan muun muassa paikallislehdissä. Suomessa on kuitenkin hyvin paljon paikkakuntia, joissa ei ole ympäri vuorokauden avoinna olevaa turvapaikkaa. Terveyskeskuspäivystykset ja poliisi ovat ainoat, joiden puoleen voi kääntyä. Tosin nämäkään eivät välttämättä päivystä omalla paikkakunnalla. (Koski 1999, 52.)

Perheen asuessa pienellä paikkakunnalla on avun hakemisen kynnyks vielä korkeampi kuin keskisuudessa tai suuressa kaupungissa. Perheen yhteiskunnallinen asema saattaa olla myös avun hakemisen esteenä. Jos päivystävä poliisi on tuttu tai terveyskeskuksessa on tuttuja työntekijöitä, on heidän puoleensa kääntyminen vaikeampaa kuin vieraiden. Nämä seikat ovat merkittäviä esteitä avun hakemisessa. Myös se miten nainen on aikaisemmin tuntenut tulleen kohdelluksi hakiessaan apua tai muuten asioidessaan esimerkiksi terveyskeskuksessa, vaikuttaa siihen, uskaltaako hän uudelleen hakea apua. (Koski 1999, 52.)

Jos nainen haluaa tai voi mielestään palata kotiin, on hyvä suositella että hän valmistautuisi mahdolliseen parisuhdeväkivaltaan pitämällä turvalaukkua salaisessa paikassa johon hän voi mahdollisesti mennä, kuten luotettava ystävä tai sukulainen. (Perttu & Kaselitz 2006, 23.)

Jos tilanne on niin paha, että naisella on hoitoa tarvitsevia vammoja, hänen on mentävä terveyskeskuksen päivystykseen. Tässä vaiheessa parisuhdeväkivalta on jo

pitkälle edennyttä. Apua olisi siis haettava jo paljon aikaisemmin. Nopeimmin apua saa erilaisista kriisipuhelimista, jos paikkakunnalla ei satu olemaan turvakotia. Kriisipuhelimista saa keskusteluapua ja ohjeita siitä, minne yhteyttä voi ottaa. (Koski 1999, 52–53.)

Perheväkivaltaa (joka kattaa myös parisuhdeväkivallan) kokeneille naisille on eräillä paikkakunnilla perustettu naisten tukiryhmiä, joissa voi keskustella ongelmistaan vertaisryhmissä nimettömänä. Tämä auttaa näkemään ongelman laajuuden ja sen, että on muitakin, jotka ovat kokeneet saman. Tukiryhmiinkin vain valitettavasti on korkea kynnyks lähteä mukaan. Myös seurakunnan puoleen on mahdollista kääntyä. Sieltä voi saada keskusteluapua ja perhetukikeskuksen palveluja. Kuntien sosiaalitoimistot ovat myös paikkoja, joista apua voi hakea. Sosiaalitoimistojen päivystysajat vaihtelevat paikkakunnittain, koska valtakunnallista käytäntöä ei ole sovittu. Esimerkiksi Helsingissä toimiva sosiaalipäivystys on auki klo 24:00 saakka. (Koski 1999, 53–54.)

7.1 Auttavat tahot

7.1.1 Lääkärin apu

Sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaiset ovat salassapitovelvollisia asiakassuhteessa saamistaan tiedoista, joka on aiheuttanut käytännössä ongelmia viranomaisyhteistyössä ja ennen muuta paljon epätietoisuutta sen suhteen, milloin heillä on oikeus ilmoittaa väkivallasta poliisille ja muille viranomaisille. (Ensi- ja turvakotienliitto ry:n julkaisu 35, 2006, 121.)

Avainasemassa olevien terveydenhuollon palvelujen pitäisi kehittää toimintapolitiikkaansa ja – ohjeita. Parisuhdeväkivallan kohteena olevien naisten tulee saada kaikki mahdollinen informaatio perusterveydenhuollon toimipisteissä, koskien heidän oikeuksiaan ja oikeutta saada suojelua ja apua. (Lehtonen & Perttu 1999, 157.)

Väkivallalla on usein sekä suoria että epäsuoria terveydellisiä sairauksia. Fyysisten vammojen, vakavimmillaan murtumien ja sisäelinten vaurioitumisen lisäksi uhri voi

kärsiä esimerkiksi päänsäryistä, sydänoireista, voimattomuudesta, unettomuudesta tai huimauksesta. Lääkärillä käyminen on tärkeää uhrin oikeusturvan kannalta. Pienetkin jäljet, nirhaumat ja mustelmat kannattaa näyttää lääkärille, jolle tulisi kertoa avoimesti, miten ne ovat tulleet. Mustelmat tulevat usein näkyviin vasta parin päivän jälkeen. Ne kannattaa käydä näyttämässä myöhemmin. Uhri tulisi ohjata lääkärille myös epäiltäessä fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 80.)

Huolellinen lääkärintutkimus on tarpeen sillä se on hyödyksi parisuhdeväkivaltaa kohdanneen naisen laillisten oikeuksien turvaamiseksi. Tutkimus on tärkeää suorittaa kunnioittavasti ja naisen itsetuntoa suojellen, sillä kokemus voi olla hyvin stressaava naiselle. Huolellinen lääkärintutkimus sisältää myös vammojen valokuvauksen ja kehokartan käytön kuten myös dokumentoinnin. (Perttu & Kaselitz 2006, 31.)

Parisuhdeväkivaltaan tulee suhtautua kuin sydänkohtaukseen. Kun potilas saa infarktin, jokainen sairaalan työntekijä tietää heti mistä on kyse ja mitä apuun tarvitaan. Näin ollen potilas eli nainen tulee ottaa viipymättä vastaan ja huolehtia siitä ettei hän jää yksin. Jos mies on mukana, tulee hänet pyytää siirtymään odotushuoneeseen, jotta lääkäri tai vastaanottava hoitaja voi puhua naisen kanssa kahden kesken. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7, 20–21.)

Mahdollisen väkivallan tekijän läsnäolo tilanteessa saattaa asettaa naisen uuden pahoinpitelyn vaaraan. Kumppanin läsnä ollessa nainen saattaa myös olla kertomatta väkivallasta, koska on peloissaan. Joskus työntekijän on vaikea löytää kahdenkeskeistä tilannetta naisen kanssa kun väkivaltaa käyttävä mies on tiiviisti vastaanotoilla mukana voidakseen kontrolloida tilannetta. (Perttu & Kaselitz 2006, 28.) Kaikki huomio tulee kohdistaa naiseen, jolloin paperitöitä tulisi välttää. Myös ulkopuolisia häiriöitä tulisi välttää. Parisuhdeväkivallasta tulee kysyä suoraan, mutta välttäen pelottavien tai uhkaavien tuntuisten liikkeiden tekemistä. Miehen tuomitseminen tai moittiminen ei myöskään ole asiaankuuluvaa ja se voi vähentää naisen luottamusta auttajaan. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7, 20–21.) Parisuhdeväkivallan kirjaamisen apuna käytetään PAKE- lomaketta, eli pahoinpitely- ja kehokarttaa, johon naisen vammat ja muut pahoinpitelytiedot kirjataan. Tämän jälkeen on vuorossa lääkärintutkimus ja vammojen dokumentointi. Rikosilmoituksen

tekemisestä tulee keskustella naisen kanssa. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:7, 21.) ks. LIITE (Pake-lomake)

7.1.2 Poliisin apu

Pahoinpitely ja seksuaalinen väkivalta sekä niiden yritykset ovat aina rangaistavia rikoksia. Tekemällä rikosilmoituksen ja vaatimalla rangaistusta rikoksen tekijälle voidaan väkivallan kierre katkaista sekä auttaa tekijää ottamaan vastuun teoistaan ja hakemaan apua itselleen. Rikosilmoituksen voi tehdä poliisilaitoksen avoimessa vastaanotossa, tai pyytää mahdollisuutta ilmoituksen tekemiseen jossakin muussa, yksityisyyttä paremmin suojaavassa paikassa. Ajan varaaminen etukäteen rikosilmoituksen tekemistä varten on niin ikään mahdollista. (Perttu ym. 1999, 41.)

Akuutissa tilanteessa soitetään yleisesti poliisin hätäkeskukseen. Käytännössä ilmoituksen parisuhdeväkivallasta poliisin hätäkeskukseen voi tehdä kuka tahansa. Saadaksesen tarvittavia tietoja tapahtuneesta ja avun tarpeesta päivystäjän täytyy saada tilanne ensin rauhoittumaan ja sen jälkeen hän pystyy kartoittamaan kokonaistilannetta. Päivystäjän tehtävä on saada hätäntynyt soittaja puhelun kuluessa rauhoittumaan, olipa soittaja kuinka hermostunut tahansa. Päivystäjän tulee hoitaa tehtävä loppuun asti ja on siten vastuussa siitä, että saa seuraavaksi vapautuvan partion paikalle.

Väkivaltarikosten esitutkinta ja selvittäminen kuuluvat poliisille. Poliisin tehtävä on suorittaa esitutkinta ja syyttäjän tehtäväksi muodostuu harkinta siitä, nostetaanko syyte vai ei. Tuomioistuin sitten ratkaisee, onko rangaistukseen aihetta. Näytön saaminen tapahtumista on hankalaa, sillä klassisessa parisuhdeväkivaltatapauksessa poliisin kertomana mies kiistää tapahtuneen. Kotihälytysten kuulustelukäytäntö toteutuu sen mukaan, missä kunnossa asianosaiset ovat. Periaatteessa se, kumpi on pahemmin saanut selkäänsä, kuulustellaan ensin. Ohjeistuksen mukaan ensimmäisen partion, joka paikalle menee, tulee käyttää enemmän aikaa näytön hankkimiseen valokuvaamalla, videoimalla ja puhuttamalla asianosaisia sekä mahdollisia todistajia. Näytön hankkijoiden on tehtävä ilmoitus pääpiirteissään tapahtumista. Tärkeää on kirjata eri henkilöiden versiot tapahtumista ylös. Tutkijan asia on sitten kuulusteluvaiheessa selvittää yksityiskohtaisesti, mitä on tapahtunut. Tällä tavalla

saadaan perusteita jutun jatkokäsittelylle. (Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 24 2005, 95–106.)

Poliisi saattaa tehdä varsin mittavan työn selvittäessään pitkään jatkunutta parisuhdeväkivaltaa ja kerätessään siitä näyttöä, mutta toisinaan taas näytön hankkimiset jäävät vähäisiksi. Tämä on selitettävissä sillä, että poliisi ei välttämättä ole halukas puuttumaan parisuhdeväkivaltaan, mutta toisaalta on tärkeää myös huomata, että viime vuosina Suomessa poliisi on kiinnittänyt enenevästi huomiota perheväkivaltaan yleisesti, mikä on taas saattanut lisätä ilmiön ymmärtämystä ja onnistua kohentamaan esitutkinnan tasoa.

Poliisin toimia arvioitaessa on kuitenkin muistettava, että naiset eivät herkästi tee rikosilmoitusta parisuhteessa tapahtuneesta väkivallasta. Naisten kääntyessä poliisin puoleen on väkivaltaa voinut jatkua jo pidemmän aikaa ja teot saattavat olla tässä vaiheessa varsin vakavia. Parisuhdeväkivallan tullessa poliisin tietoon on sillä suuri merkitys, miten nainen pystyy puhumaan väkivallasta. Se ei välttämättä ole helppoa naiselle useasta syystä. Yleensä puhumisen vaikeuden syynä on häpeä, halu salata tapahtunut, tarve pyrkiä suojelemaan tekijää, pelko tekijän suhtautumisesta tai itsensä pitäminen syyllisenä väkivaltaan. Jos nainen sen sijaan on onnistunut saamaan riittävästi apua ja tukea, myös rikosprosessissa toimiminen voi olla helpompaa. (Kainulainen 2004, 104–106.)

7.1.3 Turvakoti

Ensi- ja turvakotien liitto on lastensuojelujärjestö, jonka toiminnan tarkoituksena on turvata lapsen oikeus suotuisiin kasvuolosuhteisiin ja turvalliseen kehitykseen, tukea vanhemmuutta ja perhettä sekä ehkäistä perheväkivaltaa. (Kjällman ym. 1996, 85.) Liitto toimii 28 jäsenyhdistyksensä keskusjärjestönä. Jäsenyhdistykset pitävät yllä 11 ensikotia, 7 päihdeongelmien hoitoon erikoistunutta ensikotia ja 14 turvakotia. Osa yhdistyksistä keskittyy avopalveluihin. (www.ensijaturvakotienliitto.fi)

Parisuhdeväkivaltaan haetaan apua turvakodista, kun tilanne on muodostunut vaikeaksi. Parisuhteista monet päättyvät eroon. Parisuhdettaan jatkaneet naiset elävät toistuvissa kriiseissä ja heidän prosessinsa jatkuu edelleen väkivallan varjossa.

Siinäkin tapauksessa, että suhde päättyy eroon, naiset tarvitsevat apua monissa asioissa. Väkivalta voi jatkua eronkin jälkeen ja oikeudelliset riidat ovat tavallisia sekä hyvin kuluttavia, mikä taas hidastaa tai jopa estää toipumista väkivallan seurauksista. (Nyqvist 2001, 240.)

Väkivaltaisen tapahtuman jälkeen on hyvä miettiä rauhassa omaa elämäänsä. Siksi tärkeää olisi saada hieman etäisyyttä väkivallan tekijään. Sukulaisten ja ystävien luo hakeutuminen ei aina ole riittävän turvallista, jolloin turvakoti on paras ja turvallisin paikka. Siellä on ammattimaista henkilökuntaa, jonka kanssa keskustella itse parisuhdeväkivallasta että niistä keinoista, jotka auttavat naista selviytymään. (Perttu ym. 1999, 44.)

Kaikissa kunnissa turvakotia ei ole, mutta aina voi hakeutua myös toisen kunnan alueella sijaitsevaan turvakotiin. Turvakodissa oleskeluun kunta myöntää yleensä maksusitoumuksen naiselle. Jos nainen ei ole hätätilanteessa turvakotiin hakeutuessa, kannattaa maksusitoumus selvittää kunnan sosiaalityöntekijän kanssa etukäteen. Monissa kunnissa on myös kriisi- ja turva-asuntoja, joihin voi päästä tilapäisesti asumaan väkivallan uhatessa tai väkivaltatilanteessa. Sosiaalitoimistosta saa enemmän tietoa näistä asioista. (Perttu ym. 1999, 44.)

Turvapaikan tarve on monissa kunnissa ratkaistu niin, että käytettävissä on kriisiasunto ensi hätään terveyskeskuksen, laitoksen tai palveluasuntojen yhteydessä. Silloin ei ole kuitenkaan käytettävissä henkilökuntaa, joka voisi auttaa ja tukea avun tarvitsijaa. (Lindqvist 2009, 182.)

Turvakotien alkutaipaleen perustehtävä, joka on ollut tarjota lyhytaikaista kriisiapua väkivaltaperheelle, on väistämättä muuttumassa ja on jo osin muuttunutkin. Perhekeskeisestä lähtökohdasta huolimatta työ on aikaisemminkin ollut etupäässä naisten ja lasten auttamista kriisitilanteissa. Suomalaisen turvakodin erikoisuus eli miesten läsnäolo, on perusteltu juuri perhekeskeisellä hoidolla, joka lienee ollut enemmän retoriikkaa kuin todellisuutta. Suomalainen turvakotikäytäntö on tavallaan niin sanotusti varkain siirtynyt eri perheenjäsenten eriytyneeseen auttamiseen, jossa äidin ja lasten tukeminen tapahtuu samanaikaisesti. Väkivallan luonteesta johtuen miesten läsnäolo turvakodissa sisältää monia ongelmia. (Nyqvist 2001, 235.)

7.1.4 Sosiaalitoimisto

Kotoa muuttamista harkitseva nainen tarvitsee todennäköisesti konkreettista apua uuden asunnon etsimisessä, rahoituksessa ja vuokrasopimusten tekemisessä. Apua näissä asioissa voi saada myös sosiaalitoimistoista. Sosiaalitoimistosta saa apua myös taloudellisiin ongelmiin. Taloudellinen tilanne voi vaikuttaa naisen tulevaisuuden vaihtoehtoihin. Taloudellisten voimavarojen puute vaikeuttaa irrottautumista väkivallan tekijästä. Tarve toimeentulotuen saamiseen on yksilöllinen. Kaikilla on oikeus perustoimeentuloon. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 81.)

Sosiaalityöntekijät voivat avustaa asunnon hankkimisessa ja monessa kunnassa asuntoja on helposti saatavilla. Työntekijät voivat myöntää tarvittaessa taloudellista tukea esimerkiksi takuuvuokriin, muuttokustannuksiin ja asunnon varustamiseen välttämättömillä huonekaluilla ja tarvikkeilla. Muuttaminen erilleen ei siis ole rahasta kiinni, koska erilleen muuttamisen alkuvaihe turvataan, ettei naisen tarvitse ihan ensimmäisenä ajatella rahaa muutoinkin vaikeassa tilanteessa. (Lindqvist 2009, 183–184.)

Sosiaaliviranomaisten oikeus tietojen antamiseen on säännelty sosiaalihuollon asiakaslaissa. Sosiaalitoimen on annettava poliisille tietoja sellaisten törkeiden rikosten tutkinnassa, joista on säädetty vähintään neljän vuoden maksimirangaistus. (Ensi- ja turvakotienliitto ry:n julkaisu 35 2006,121.)

7.2 Valtakunnalliset auttavat tahot

Valtakunnallisesti auttavia tahoja ovat muun muassa yleinen hätänumero, poliisin hätänumero, kriisipuhelin ja raiskauskeskus Tukinainen sekä rikosuhripäivystys.

Myös monet väkivallan uhreille tarjolla olevat erityispalvelut auttavat käytännön asioiden hoitamisessa. Monissa kunnissa väkivalta otetaan huomioon arvioitaessa kunnallisen vuokra-asunnon tarvetta. Väkivalta kannattaa siten mainita asuntoa haettaessa. Uuden asunnon osoitteen voi pitää salaisena. Lisätietoja

väestörekisteritietojen luovutuskiellon tekemisestä saa maistraatista. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 81.)

7.2.1 Rikosuhripäivystys

Väkivallan uhreiksi joutuneille on tarjolla apua Rikosuhripäivystyksessä, joka on Ensi- ja turvakotien liiton, Mannerheimin lastensuojeluliiton, Suomen Mielenterveysseuran, Kirkkohallitus/KDYK:in, Suomen Punaisen Ristin, Suomen Setlementtiliiton ja Unioni Naisasialiiton yhteistyöhanke. Rikosuhripäivystys tarjoaa valtakunnallisen auttavan puhelimen lisäksi juristin puhelinneuvontaa sekä rikosuhreille kohdennettua ryhmätoimintaa. (Kjällman 1998, 100–104; Notko, M. 2000, 55.)

Valtakunnallinen Rikosuhripäivystyksen auttava puhelin aloitti virallisesti toimintansa vuoden 1994 lokakuussa. Virallinen yhteistyösopimus Rikosuhripäivystyksen toiminnasta vastaavien tahojen kanssa allekirjoitettiin kuitenkin vasta helmikuussa 1995. Muualla Euroopassa toiminnan taustalla ei ole yhtä kattavaa yhteistyötä eri toimijoiden kanssa, joka onkin suomalaisen rikosuhripäivystystoiminnan vahvuus, koska jokainen toiminnan toteuttajista tuo toimintaan oman asiantuntemuksensa. Lähes alusta alkaen suomalaisten rikosuhripalvelujen tarjonnan pääasiallisena rahoittajana on toiminut Raha-automaattiyhdistys, sillä Rikosuhripäivystyksen toiminta hyväksyttiin vuoden 1995 alusta Raha-automaattiyhdistyksen rahoittamaksi kolmivuotiseksi projektiksi. Tämän lisäksi rahoitus on järjestynyt oikeusministeriön, sisäasiainministeriön ja sosiaali- ja terveysministeriön sekä kirkkohallituksen avustuksin, Poliisi-tv:n toteuttamalla keräyksellä, alueellisilla avustuksilla, työllistämistuella sekä omalla lehtituotolla. Edellä mainittujen lisäksi Suomen Punainen Risti sekä alueelliset koordinaatiojärjestöt ovat koordinaatiotehtävistään johtuen vastanneet osasta hallinnollisia kuluja. Vuonna 1998 Rikosuhripäivystys hyväksyttiin Raha-automaattiyhdistyksen A-avustettavien hankkeiden joukkoon, mikä merkitsi toiminnan statuksen muuttumista projektista pysyväksi palveluksi. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 37, 39–40.)

Rikosuhripäivystyksen toiminta on laajentunut perustamisensa jälkeen paitsi valtakunnallisesti myös kansainvälisesti. Vuonna 1996 Rikosuhripäivystys pääsi mukaan kansainväliseen yhteistyöhön, kun se hyväksyttiin eurooppalaisten rikosuhripalvelujen tarjoajien kattojärjestön, European Forum for Victim Services'n, jäseneksi. Jäsenyytensä myötä Rikosuhripäivystys saavutti paikkansa muiden eurooppalaisten rikosuhripalvelujen tarjoajien rinnalla. Jäsenyyden saaminen edellytti kuitenkin alkuperäistavoitteista luopumista, joiden mukaan toiminta tulisi saada lakisääteiseksi, sillä kattojärjestön sääntöjen mukaan jäsenten tulee olla järjestöpohjaisia. Forumin jäsenyys merkitsi paitsi luopumista omista alkuperäissuunnitelmista, myös velvollisuuksien lisääntymistä, koska Rikosuhripäivystys on sitoutunut tarjoamaan yleiseurooppalaisten rikosuhripalvelujen tarjontaa määrittävien laatuksien mukaisia palveluja. (Tuorila 1998; Tuorila & Siltaniemi 1999, 38 – 39.)

Mikrotason tavoitteena Rikosuhripäivystyksellä on tarjota uhreille ja heidän läheisilleen henkistä tukea ja käytännön neuvoja, jotta he selviäisivät traumaattisesta kokemuksestaan ja kykenisivät saavuttamaan entisenlaisen elämänlaatunsa mahdollisimman nopeasti. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 49.) Makrotason tavoitteena Rikosuhripäivystyksellä on parantaa rikoksen uhrin yhteiskunnallista ja juridista asemaa. Uhrien yhteiskunnallisen aseman parantamiseksi Rikosuhripäivystys on omaksunut kansalaisvalistajan roolin. Se jakaa tietoa kansalaisille rikoksen uhriksi joutumisesta aiheutuvista seuraamuksista sekä uhrin asemasta ja oikeuksista. Tiedotuksen lisäksi Rikosuhripäivystys on pyrkinyt vaikuttamaan uhrin juridiseen asemaan eri lakiehdotuksista antamallaan lausunnoilla. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 55.)

7.2.2 Kriisipuhelin

Useimmissa kunnissa ja kaupungeissa toimii jo kriisipäivystys, johon voi ottaa yhteyttä välittömästi ongelmien ilmaantuessa. Esimerkiksi SOS-palvelun kriisipuhelin päivystää valtakunnallisesti tiettyinä vuorokauden aikoina. Kuka tahansa voi puhelimeen soittaa ja näin päästä purkamaan pahaa oloaan ja saamaan

myös tietoa parisuhdeväkivallan dynamiikasta ja auttamiskanavista. (Koski 1999, 78.)

Suomen mielenterveysseuran kriisipuhelin päivystää numerossa 01019 5202 ja se tarjoaa keskusteluapua kriisissä oleville. Koulutetun päivystäjän tuella voi pohtia keinoja tilanteen helpottamiseksi ja miettiä muita keinoja avun hakemiseen. (Rauta 2014, 139.)

7.2.3 Raiskauskriisikeskus Tukinainen

Raha-automaattiyhdistyksen tukema Suomen ensimmäinen Raiskauskriisikeskus Tukinainen auttaa naisia raiskaukseen liittyvissä asioissa. Myös avio- tai avoliitossa tapahtuu raiskauksia, joista on vaikea mennä puhumaan kasvotusten. Tukinaisen juristi on myös käytettävissä, kun nainen tarvitsee oikeudellisia neuvoja. (Koski 1999, 78.)

Raiskauskriisikeskus Tukinainen on perustettu vuonna 1993 ja se tarjoaa terapeutista ammattiapua maksuttoman kriisipuhelimen, erilaisten yksilö- ja ryhmätapaamisten sekä vertaisryhmien muodossa. Juristi voi neuvoa paitsi oikeudellisissa kysymyksissä myös toimia raiskauksen uhrin avustajana oikeudenkäynnissä. Raiskauksen tai sen yrityksen kokeneista asiakkaista suurin osa on joutunut sen kohteeksi juuri läheissuhteissa, jolloin kyse on yleensä parisuhteesta. (Kainulainen 2004, 31.)

7.2.4 Unioni Naisasialiitto Suomessa ry

Unioni Naisasialiitto Suomessa ry on naisjärjestö, tavoitteena yhdistyksen sääntöjen mukaisesti feministisen toiminnan kehittäminen ja naisten voimistaminen ja tukeminen eri tasoilla ja tavoilla. Unioni pyrkii poistamaan naisia syrjiviä käytäntöjä, edistämään rauhaa ja kestäväää kehitystä. Yhteiskunnallisen vaikuttamisen lisäksi käytännön kriisipalvelut ovat tärkeä osa toimintaa. Unionin Maikki-Friberg kodissa toimivat maksuton juristipäivystys sekä naisten tukiryhmä. (Kjällman ym. 1996, 87.)

7.2.5 Suomen Mielenterveysseura

Suomen Mielenterveysseura on sitoutumaton kansanterveysjärjestö, jolla on kolme perustehtävää. Kansalaisjärjestönä se tarjoaa paikallisten mielenterveysseurojen kautta suomalaisille toiminta- ja vaikuttamiskanavan mielenterveyden hyväksi. Palvelujen kehittäjänä ja tuottajana se taas käynnistää kokeiluja ja luo toimintamalleja alueille, joilta puuttuvat julkiset palvelut. Sosiaali- ja terveydenhuoltoa seura täydentää etenkin kriisityöllä ja psykososiaalisilla tukitoiminnoilla. (Kjällman ym. 1996, 86.) Mielenterveysseuran katon alla toimii 18 kriisikeskuksen kriisiapua antava verkosto eri puolilla Suomea. Seuraan kuuluu 54 paikallista mielenterveysseuraa, viitisen tuhatta henkilöjäsentä sekä 36 yhdistysjäsentä. (www.mielenterveysseura.fi.)

Asiantuntijajärjestönä Suomen Mielenterveysseura kokoaa ja välittää mielenterveyden kannalta merkityksellistä tietoa suunnittelijoiden, päättäjien, erilaisten sidosryhmien ja kansalaisten tarpeisiin. Suomen Mielenterveysseura jäsenyhdistyksineen tekee yhteistyötä valtion ja kuntien sekä muiden järjestöjen ja tahojen kanssa. Seuran lähtökohtana on edistää yhteisöjen ja yksityisten ihmisten vuorovaikutusta ja vaikuttaa siihen, että mielenterveystyö otettaisiin huomioon kaikilla elämänalueilla. (Kjällman ym. 1996, 86.)

Mielenterveysseuran toimintaa rahoitetaan Raha-automaattiyhdistykseltä saaduilla avustuksilla. Muu rahoitus muodostuu lähinnä koulutustuotoista, Kelan, ministeriöiden, kuntien ja seurakuntien avustuksista, EU-rahoituksesta, Kansanterveysyhdistyksen avustuksista sekä varainhankinnan tuotoista ja lahjoituksista. (www.mielenterveysseura.fi.)

Myös kirkon ja seurakunnan kautta löytyy auttamiskanavia parisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille. Kirkolla on yli 40 perheasiainkeskusta eri puolilla Suomea. Samoja palveluja saa myös kuntien ja kaupunkien perheneuvoloissa. (Koski 1999, 79.)

Yhteiskunnastamme löytyy edellisten palvelujen lisäksi myös eri järjestöjen kehittämiä palveluja, joilla voidaan tukea perheväkivaltaa kokeneita kuin myös parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia. Näitä järjestöjä ovat muun muassa Väestöliitto, Mannerheimin Lastensuojeluliitto, Ulkomaalaisten kriisikeskus, Monika-Naiset ry ja

Suomen Punainen Risti. Uskonnollisten ja vapaaehtoisten järjestöjen erilaiset tukipalvelut ovat myös käytettävissä eri toimintamuodoissaan. Tietoja näistä palveluista löytyy puhelinluettelon alkulehdiltä osastosta Auttavat puhelimet. (Koski 1999, 79.)

7.3 Matalan kynnyksen palvelut

Niin sanottuja matalan kynnyksen palveluja, joilla tarkoitetaan väkivallan uhreille tarkoitettuja maksuttomia, anonyymien asiointin mahdollistavia palveluja on myös tarjolla.

7.3.1 AA-kerhot

Jos alkoholiongelma on kytkeytynyt parisuhdeväkivaltaan, apua keskustelun ja henkisen tuen merkeissä voi hakea AA-kerhoista sekä alkoholistien puolisoille tarkoitetuista A1-Anon-ryhmistä. Nämä palvelut toimivat lähes kaikilla paikkakunnilla, ja ne ovat vertaisryhmiä, joihin voi osallistua nimettömänä. (Koski 1999, 54.)

7.3.2 SOS-keskus

Suomen Mielenterveysseuran SOS- keskus Helsingissä tarjoaa nopeaa kriisiapua ja varhaiskuntoutumista. Periaatteena on järjestökohtainen matalankynnyksen apu selviytymisen tukena. Kriisityön keskeisiä muotoja ovat neuvonta ja ohjaus, kriiseistä tiedottaminen, psykososiaalinen tuki, ryhmätoiminta sekä itsemurhien ehkäisy. Kriisiauttamisen lähtökohtana on asiakkaan kokema kriisi tai vaikea elämäntilanne. Yhteyttä voi ottaa nimettömästi tai ilman lähetettä. SOS-keskus sijaitsee Helsingin Länsi-Pasilassa ja se on tarjonnut palveluita ja kriisiapua vuodesta 1970. SOS-keskuksen kriisipalveluihin kuuluvat valtakunnallinen kriisipuhelin, kriisivastaanotto, varhaiskuntoutuskurssit ja ryhmät, rikosuhripäivystys Etelä-Suomen alueella sekä tukihenkilötoiminta. (www.mielenterveysseura.fi.)

7.3.3 Naisten Linja

Naisten Linja on Suomessa toimiva puhelinpalveluja tarjoava neuvontapalvelu, joka on tarkoitettu väkivaltaa kokeneille naisille ja tytöille (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005:15, 90). Naisten linja on valtakunnallinen ja maksuton neuvonta - ja tukipuhelin väkivaltaa tai sen uhkaa kokeneille naisille ja tytöille sekä heidän läheisilleen. Naisten linjalla kuunnellaan, ymmärretään, tuetaan, annetaan tietoa väkivallasta ja siitä selviytymisestä sekä ohjataan tarvittaessa muiden palvelujen piiriin. Ennen kaikkea Naisten linja tarjoaa väkivallan kohteena oleville naisille turvallisen ja anonyymien tilan puhua kokemastaan väkivallasta. Koetusta väkivallasta puhuminen on tärkeää, sillä se on usein ensimmäinen askel väkivallasta selviytymiseen. Naisten linja on tarkoitettu kaikille väkivaltaa, uhkaa tai pelkoa kokeneille naisille ja tytöille sekä heidän läheisilleen riippumatta väkivallan muodosta, seksuaalisesta suuntautumisesta, asuinpaikasta, kansallisuudesta, kulttuurista tai taloudellisesta asemasta. Toimintakielet ovat suomi, ruotsi ja englanti. Puheluihin vastaavat tehtävänsä koulutetut vapaaehtoiset naiset. Puhelut ovat luottamuksellisia, ja päivystäjiä sitoo vaitiolovelvollisuus. (www.naistenlinja.fi.)

7.3.4 Monika-Naiset ry

Monikulttuurisen voimavarakeskus Monikan päivystävä puhelin on valtakunnallinen, joka tarjoaa avopalveluja pääkaupunkiseudulla asuville ja vertaisryhmätoimintaa venäjänkielisille naisille. Muualta Suomesta soittaville asiakkaille apua tarjotaan puhelimitse ja heille pyritään etsimään tukea paikallisista palveluista. Työntekijät ja tukihenkilöt edustavat useita etnisiä ryhmiä. (Sosiaali- ja terveysministeriön oppaita 2005. 15, 90.)

7.4 Ohjeita avun hakemiseen

Välittömästi väkivallan uhatessa naisen tulisi soittaa yleiseen hätänumeroon 112 tai poliisin hätänumeroon 10022. Kaikissa tilanteissa ei ole kuitenkaan aina mahdollista ennakoida väkivaltaista tilannetta ja välttää sitä siten. Tällöin naisen tulisi siirtyä kotona paikkoihin, joissa väkivallan tekijällä on vähiten mahdollisuuksia käyttää

erilaisia aseita, kuten veitsiä. Naisen tulisi myös huolehtia, että kyseisistä paikoista olisi helppo päästä ulko-ovelle. Jos nainen joutuu hyökkäyksen kohteeksi, on tärkeää varjella päätä ja vatsaa kumartumalla ja käsillä suojaamalla. Äänekäs huutaminen taukoamatta on niin ikään hyvä suojakeino. (Perttu ym. 1999, 37.)

Hyvä tapa varautua mahdolliseen kriisitilanteeseen on tehdä turvasuunnitelma, jos nainen asuu väkivallan tekijän kanssa. Turvasuunnitelma on luonnollinen ja normaali suojautumismenetelmä. Turvaton ihminen tekee jo luonnostaan turvasuunnitelmia säilyttääkseen mahdollisuuden vaikuttaa itse omaan terveyteen ja henkeen kohdistuviin uhkatekijöihin. Mikäli taas ihminen ei koe tilannetta itselleen uhkaavana tai vaarallisena ei hän myöskään osaa varautua ennakolta siihen. Tämä on juuri ongelmana pitkäkestoisen parisuhdeväkivallan seurauksesta. Pelottavat asiat normalisoituvat ja varuillaan olosta tulee arkipäivää. Pelko jatkuvana tunteena on häiritsevää ja lamaannuttavaa. Helpompaa pelon sijaan on mitätöidä vaara ja uhka kuin olla jatkuvasti tietoisessa valmiustilassa. Perheen ulkopuolisen kanssa tehty turvasuunnitelma helpottaa pelkoa ja huolta. (Huhtalo ym. 2003, 58.)

Alla olevat ohjeet auttavat naista luomaan turvasuunnitelman, jonka mukaan hän voi toimia tilanteen niin vaatiessa.

Turvasuunnitelman tulee sisältää ensinnäkin konkreettinen suunnitelma siitä, miten paeta väkivaltatilanteesta. Turvasuunnitelmassa tulee olla kirjattuna ne tahot, joista voi saada lisäapua, kuten poliisin hätänumero. Valmiiksi mietitty turvapaikka tulee sisältyä niin ikään turvasuunnitelmaan. Sen lisäksi turvasuunnitelmasta tulee käydä ilmi ne tahot, joista voi saada ensiapua psyykkisesti ja fyysisesti sekä se mistä saa jatkotukea. (Huhtalo ym. 2003, 58–59.)

Jos nainen asuu yhdessä väkivaltaisen kumppaninsa kanssa, tulee turvasuunnitelmassa ottaa huomioon seikat, jotka helpottavat naisen pakoa väkivaltatilanteesta. Tärkeää on ensinnäkin pyrkiä pakenemaan turvallisinta tietä ulos, eli miettiä, mikä on se ovi tai ikkuna, jota voisi käyttää pakotienä hätätilanteessa. Ennakoidessa väkivaltatilanteen, naisen tulee pystyä siirtymään kodin turvallisimpaan huoneeseen. Naisen tulee välttää huoneita, joista ei ole ulospääsyä, kuten kylpyhuone, tai huoneita, joissa on teräaseita tai muita vahingoittamiseen soveltuvia esineitä, kuten keittiö. Nainen voi myös etsiä merkkejä

miehestä, joiden perusteella voi päätellä, onko kumppanissa havaittavissa väkivaltaisen käytöksen merkkejä. Jos nainen huomaa kumppaninsa hengityksen tihentyneen, kasvojen kalpenemisen tai punehtumisen tai sormien puristumisen nyrkkiin on naisen koettava lähteä ulos ennen väkivallan alkamista. Se, miten nainen sitten pääsee lähtemään, on mietittävä niin ikään etukäteen ja kehitettävä rutiini, jonka takia nainen pistäytyy säännöllisesti ulkona myös normaalioloissa. Hyvä tapa on sanoa miehelle vievänsä roskat ulos tai lemmikin ulkoiluttaminen. Nainen voi myös sanoa hakevansa miehelle tupakkia. Naisen tulee myös miettiä etukäteen mihin hän voi mennä ja missä on lähin puhelin, jos hänellä ei ole mahdollisuutta käyttää omaa puhelinta. Turvasuunnitelmaan tulee myös kirjata tarkasti ja säilyttää päivämäärineen ja kellonaikoineen kaikki väkivallan teot ja uhkaukset miehen taholta sekä niihin liittyvät muistikuvat mahdolliseksi todistusaineistoksi, vaikka nainen ei sillä hetkellä olisikaan tekemässä rikosilmoitusta. Lista hätänumeroista kuten yleinen hätänumero, poliisin hätänumero ja turvakodin numero, on myös tarpeen tehdä. Myös lista niiden ihmisten numeroista kannattaa tehdä, jotka voivat auttaa. Nämä numerot tulee aina pitää mukana, sillä paniikissa voi unohtaa jopa tutuimmatkin puhelinnumerot. Rahan säästäminen kriisiä ja lähtemisen varalle, olisi myös hyvä asia. Nainen voi tarvita hieman taskurahaa bussia, junaa tai taksia varten. Raha tulisi säilyttää helposti saatavilla olevassa paikassa, kuten myös pakattua laukkuja, jossa on kaikki tarvittavat tavarat ja tärkeät paperit. Laukun voi antaa myös naapurin tai ystävän säilytettäväksi. Laukussa on hyvä olla rahaa taksia tai muita välttämättömiä menoja varten, hygieniavälineitä, tärkeät puhelinnumerot, puhelinkortti, vara-avaimet kotiin ja autoon sekä tärkeät asiakirjat (tai kopiot) kuten verotodistukset, palkkatodistukset, pankkiasioita koskevat paperit, vakuutuskirjat, merkinnät aikaisemmista väkivaltaisuuksista ja mahdollisista silminnäkijöistä sekä lääkärintodistukset ym. Lopuksi jos mahdollista, on hyvä kertoa naapureille kotona tapahtuvasta perisuhdeväkivallasta ja pyytää heitä soittamaan poliisille, jos he kuulevat epäilyttäviä ääniä kodista. Tunnussanasta sopiminen naapurin tai ystävän kanssa voi myös sopia, josta he tietävät kyseessä olevan hätätilanne. (Perttu ym. 1999, 36–37.) ks. LIITE (turvasuunnitelma)

Turvasuunnitelman tulisi perustua väkivallan hengenvaarallisuuden arviointiin. Henkirikoksia tutkimalla on kartoitettu vaarallisen tilanteen merkkejä ja väkivallan vaarallisuuden arvioinnissa tulisi käyttää riskitekijöistä koostuvaa lomaketta.

Naista ei koskaan pidä jättää yksin täyttämään väkivallan hengenvaarallisuuden arviointilomaketta, vaan työntekijän tulee käydä lomake yhdessä keskustellen läpi naisen kanssa. Lopuksi vielä arvioidaan yhdessä naisen tilannetta vastausten valossa. Lomake tukee naisen ohjaamista turvaan esimerkiksi turvakotiin. (Perttu & Kaselitz 2006, 23.) Turvasuunnitelma tehdään yhdessä naisen kanssa niin, että työntekijä ottaa huomioon naisen mahdollisen traumatisoitumisen kokemastaan väkivallasta. Turvallisuuden suunnittelu traumatisoituneen naisen kanssa jää muuten ulkoiseksi tai hyödyttömäksi, jos ei huomioonoteta traumatisoitumisen aiheuttamaa psyykkistä ja fyysistä tilaa. (Pohjoisvirta 2011, 140.)

Ei ole koskaan liian myöhäistä hakea apua. Sadat ja tuhannet naiset ovat selviytyneet turvalliseen ja täyteläiseen elämään oltuaan vuosikausiakin väkivallan loukussa. Selviytyminen vaatii kuitenkin yleensä jotakin ulkopuolista apua ja omaa psyykkistä työskentelyä. Apua voi saada esimerkiksi kriisikeskuksesta, psykiatrian poliklinikalta, mielenterveystoimistosta, perheasiainkeskuksesta, perheneuvolasta, terveyskeskuksen psykologilta sekä yksityislääkäriltä tai – terapeutilta. Tukea voi myös hakea yksilövastaanotoilta tai ryhmiin perustuvasta toiminnasta. Viime vuosina joissakin kunnissa on aloitettu sosiaalitoimen, terveydenhuollon, perheneuvoloiden, seurakuntien ja alan yhdistysten toimesta väkivaltaa kokeneiden naisten keskustelutilaisuuksia ja tukiryhmiä. (Perttu ym. 1999, 46.) Eri puolilla maata on erilaisia väkivaltaa kokeneiden naisten suljettuja ja avoimia ryhmiä. Ne voivat toimia joko ammattityöntekijän ohjauksessa tai itseohjautuvina vertaistukiryhminä. (Lehtonen & Perttu 1999, 163.)

Parisuhdeväkivaltaa kokeneiden auttamisessa työntekijät pitävät tärkeänä vertaisryhmiä. Ryhmässä kun uskaltaa puhua suoraan ja häpeämättä aikaisemmin salatusta asiasta. Ryhmässä on myös yleensä eri vaiheessa olevia naisia, joten nainen voi konkreettisesti nähdä, että väkivallasta on mahdollista päästä irti. Ryhmän vertaistuki voimaannuttaa. (Lindqvist 2009, 185.)

Usein naiselle ehdotetaan pari- ja perheterapiaa tai – selvittelyjä yhdessä väkivallan tekijän kanssa. Yleensä naisten kokemukset ovat näistä auttamismuodoista negatiiviset, koska he eivät tunne voivansa puhua vapaasti tilanteestaan ja tunteistaan esimerkiksi pelätessään väkivallan uusiutuvan. Pari- ja perheterapialle ei ole

perusteita, ellei mies ole motivoitunut ja halukas hakemaan ensin apua itselleen. Pari- ja perheterapia voi olla hyödyllistä myöhemmin, kun väkivaltaa, sillä uhkaamista ja kontrolloivaa käytöstä ei enää esiinny ja kun nainen voi tuntea itsensä vapaaksi pelosta ja väkivallasta ja hän haluaa jatkaa yhteiselämää. (Perttu ym.1999, 47.)

8 ASIAKKAAN KOHTAAMINEN JA AUTTAMISPROSESSIN ETENEMINEN AUTTAMISTYÖSSÄ

8.1 Rikosuhripäivystyksen työmuodot sekä niiden vahvuudet ja heikkoudet

Rikosuhripäivystys toteuttaa hyvinvointipluralismia. Se ei tuota tällä hetkellä saatavilla olevien palvelujen kanssa päällekkäisiä palveluja vaan uusia palvelumuotoja siltä osin kuin resurssit sen sallivat. Rikoksen kohteeksi joutuneiden henkilöiden auttaminen perustuu olemassa olevan palvelujärjestelmän hyväksikäyttöön. Tämä tarkoittaa sitä, että uhreja autetaan ensisijaisesti ohjaamalla heitä olemassa olevien palvelujen tarjoajien luokse. Tällaisella yhteistyöllä pyritään minimoimaan päällekkäistyö ja maksimoimaan uhreille tarjottavan avun määrä.

Rikosuhripäivystys toimii yhteistyössä muiden palvelun tarjoajien kanssa, mutta se on sitoutunut riippumattomien palvelujen tarjoamiseen liittyessään eurooppalaisten rikosuhripalvelujen tarjoajien kattojärjestön jäseneksi (European Forum for Victim Services 1997). Tämä riippumattomuus tarkoittaa sitä että uhrin, jotka eivät uskalla tai halua asioida viranomaisten kanssa, saavat apua Rikosuhripäivystyksestä. Kynnystä vapaaehtoisauttajien puoleen kääntymiseen ei välttämättä koeta niin suureksi kuin viranomaisten puoleen kääntymisessä. Esimerkiksi juuri perhe- tai parisuhdeväkivallan kohteeksi joutunut nainen ei välttämättä halua omista henkilökohtaisista syistä ilmoittaa tekoa poliisille. Nainen saattaa pelätä koston rikosilmoituksen tekemisen seurauksena. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, ettei nainen tarvitse ulkopuolista apua. Se, ettei Rikosuhripäivystys ole osa viranomaisjärjestelmää tuo mukanaan edun, että viranomaisiin luottamattomat uhrin saattavat luottaa Rikosuhripäivystykseen. Tukea saadessaan he saattavat ryhtyä luottamaan myös viranomaisjärjestelmään niin, että tekevät lopulta rikosilmoituksen ja saattavat rikoksen viranomaisten käsiteltäväksi. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 61.)

Rikosuhripäivystyksen (RIKU) tehtävänä on parantaa rikoksen uhrin ja hänen läheisensä sekä rikosasian todistajan asemaa. Palveluun saa yhteyden soittamalla suoraan numeroon 0203 16116 tai lähettämällä yhteydenottopyynnön nettisivuilla osoitteessa www.riku.fi. Yhteydessä rikunettiin voi olla mihin aikaan tahansa, jossa koulutettu henkilö antaa vastauksia ja neuvoja. (Rauta 2014, 139.)

Rikosuhripäivystyksen auttamistoiminta pohjautuu uusiin työmuotoihin, joita ovat puhelinauttaminen ja aluetoimistojen yhteydestä verkostoituva tukihenkilötoiminta. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 61.) Yhden varsin suuren asiakasryhmän muodostaa parisuhde- ja seksuaalisen väkivallan uhrin. Rikosuhripäivystyksen toimintakertomuksen mukaan esimerkiksi vuonna 2002 tukisuhteissa puolet asiakkaista oli parisuhde- tai seksuaalisen väkivallan uhreja ja vastaavasti auttavassa puhelimesta eli kolmannes soittajista. (Kainulainen 2004, 31.)

Suomalainen rikosuhripäivystystoiminta toteutetaan pääosin vapaaehtoisvoimin. Vapaaehtoistyö ja vapaaehtoisauttajat ovatkin Rikosuhripäivystyksen perusta, jota ilman toiminta ei olisi nykyisellään mahdollista.

Vapaaehtoistoiminnan vahvuudet tulisivatkin nivottaa ammattitaitoisen työn rinnalle siten, että vapaaehtoistoiminnalla otetaan vastattavaksi eräänlainen inhimillinen myötäeläminen ja käytännöllinen lähimmäisen auttamistoiminta. Kun lähimmäisavun keinot ja tiedot eivät riitä, tulisi puutteet tunnistaa ja tunnustaa sekä ohjata avuntarvitsija oikeanlaisen ammattilaisavun piiriin. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 70.)

Puhelinauttamista toteutetaan sekä valtakunnallisesti että paikallisella tasolla. Valtakunnallisella tasolla apua tarjoaa auttava puhelin. Auttava puhelin tarjoaa soittajille välitöntä henkistä tukea ja käytännön neuvoja. Soittaja ohjataan tarvittaessa ottamaan yhteyttä paikalliseen aluetoimistoon, joka taas välittää soittajalle tukihenkilön sekä neuvoo muista alueen tarjoamista palveluista. Apua tarvitsevat henkilöt saavat apua puhelimitse paikallisella tasolla soittamalla suoraan rikosuhripäivystyksen aluetoimistoon. Puhelinauttamisessa Rikosuhripäivystys on sitoutunut vapaaehtoisten puhelinauttamisen eettisten periaatteiden noudattamiseen. Näiden periaatteiden mukaan päivystystyöstä vastaa taustayhteisö. Soittajalle tarjotaan mahdollisuus keskustella nimettömänä, luottamuksellisesti ja ilman taustayhteisölle taloudellista etua tuottavaa maksua. Keskustelussa kunnioitetaan soittajan oikeutta määrittellä keskustelun aihe ja tehdä omia ratkaisuja ilman päivystäjän painostusta ja ohjailua. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 62–63).

Puhelimitse tarjottavan avun vahvuus on se, että uhreilla on mahdollisuus saada tarvitsemaansa apua nopeasti soittamalla, joko auttavaan puhelimeen tai aluetoimistoon. Uhrin pitävät tärkeänä myös, sitä ettei apua tarvitsevan henkilön tarvitse varata erityistä aikaa avun saamiseen vaan hän pääsee heti keskustelemaan kokemuksestaan.

Rikoksen tapahduttua on uhrille vaikeinta ottaa ensimmäinen askel avun hakemisessa. Suomalaisessa tapakulttuurissa on totuttu, että omista vaikeuksista ei puhuta muille, minkä seurauksena kynnys avun hakemiseen voi olla aluksi korkea. Kynnys avun hakemisessa saattaa madaltua kun apua voi hakea anonyymisti. Apua tarvitseva henkilö voi soittaa auttavaan puhelimeen, toimistopuhelimeen tai juristineuvontaan paljastamatta henkilöllisyyttään eikä uhrin tarvitse puhelimitse kohdata toista ihmistä kasvokkain. Avun hakeminen auttavasta puhelimesta voi tuntua helpommalta kuin paikasta, jonne on mentävä henkilökohtaisesti.

Koska puhelinpäivystys on valtakunnallinen, ei uhrin asuinpaikka vaikuta avun saamiseen. Apua tarvitseva henkilö voi puhelimitse saada apua omasta kodista käsin lähtemättä minnekään. Apu on myös ilmaista, ellei oteta huomioon auttavaan puhelimeen ja juristineuvontaan soittavilta perittävää nimellistä maksua. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 63.)

Rikosuhripäivystyksen puhelimitse tarjoama apu ei kuitenkaan ole ympärivuorokautista eikä näin täytä päivystykselle asetettavia vaatimuksia täysin. Valtakunnallisesti toteutettavaan auttavan puhelimen toimintaan liittyy se ongelma, että kun eri aluetoimistot hoitavat päivystyksen kahden viikon jaksoissa ja soittaja saattaa olla mistä päin tahansa Suomea, ei päivystäjällä välttämättä ole riittäviä tietoja soittajan alueella tarjottavista palveluista. Varsinkin puhelimitse toteutettavan juristineuvonnan heikkous on se, ettei puhelimesta voida antaa sitovia, vaan ainoastaan ohjeellisia neuvoja. Päivystävä juristi joutuu toimimaan uhrin antamien tietojen varassa, ja ne eivät välttämättä ole oikeita esimerkiksi väärinymmärrysten vuoksi. Uhri kun ei välttämättä osaa kertoa kaikkia juridisten neuvojen kannalta tärkeitä asioita. Tarkkojen ja yksityiskohtaisten neuvojen antaminen edellyttäisi henkilökohtaista tapaamista ja uhrilla olevien asiakirjojen näkemistä. Vapaaehtoisten auttajien mielestä taas puhelinauttamisen heikkoutena on auttamisen pintapuolisuus. Yksi keskustelu soittajan kanssa jää usein ainoaksi, jolloin uhrin jatkoselviytyminen jää arvailujen varaan. On toki soittajia, jotka soittavat useamman kerran, mutta koska

päivystäjät vaihtuvat ovat tämäkin ongelmallista. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 65–66.)

Tukihenkilötoiminta on Rikosuhripäivystyksen työmuodoista tärkein. Toiminnan tavoitteena on antaa henkilökohtaista apua sellaisille rikoksen uhreille, jotka eivät ensisijaisesti ole ammattiavun tarpeessa, mutta tarvitsevat pitempiaikaisempaa apua kuin mitä esimerkiksi auttavan puhelimen välityksellä kyetään tarjoamaan. tukihenkilöt auttavat henkilökohtaisesti uhria keskustelemalla ja kuuntelemalla. Tukihenkilö voi avustaa myös esimerkiksi rikosilmoituksen tai korvaushakemuksen täyttämässä sekä olla tukena oikeudenkäynnissä tai sovittelussa. Tukihenkilötoiminnan tavoitteena on auttaa uhria selviytymään rikoskokemuksestaan nopeammin ja kivuttomammin kuin se ilman tukitoimia olisi mahdollista. Tukihenkilön tarve, tukisuhteen kesto ja tavoitteet sovitaan yksilöllisesti tukihenkilön ja tuettavan kanssa tukisuhteen alussa. Tavoitteellisuus ja ajallinen rajausta erottavat tukihenkilötoiminnan ystävä- ja lähimmäispalvelutoiminnasta. tukihenkilötoiminnan vahvuudeksi nähdään se, että se tarjoaa uhrille yksilöllistä ja henkilökohtaista apua tämän tarpeiden mukaisesti. Uhri saa tuekseen nimenomaan rikoksen kohteeksi joutuneen henkilön tukemiseen koulutetun henkilön, joka auttaa häntä selviytymään traumaattisesta kokemuksestaan. Tukihenkilö tuntee monimutkaisen palvelujärjestelmän ja rikoksen uhrin oikeudet, joten toimii uhrin oppaana tämän selviytymisprosessissa. Uhrin itsensä ei tarvitse välttämättä kuluttaa resurssejaan tiedon hankintaan samalla tavoin jos hän olisi yksin. Kokemuksestaan järkyttynyt uhri voi olla niin lamautunut, ettei itse kykene ottamaan asioista selvää, jolloin tukihenkilö paikkaa tiedonhankinnallisen aukon. Tukihenkilö on myös puolueeton auttaja ja kuuntelija sekä kaiken lisäksi tavallinen kanssaihminen eikä ammattiauttaja. Tämä tieto voi helpottaa uhrin avautumista tukihenkilölle. Vapaaehtoinen tukihenkilö kykenee helpommin lähestymään rikoksen uhria erityisesti silloin, kun on kyse perheväkivallasta tai seksuaalirikoksista. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 67–68.) Tukihenkilö käy rikoksen uhrin kanssa läpi rikostapahtumaa ja sen aiheuttamia tuntemuksia. Tosin seksuaalirikoksissa asiakasta motivoidaan kääntymään ammattiauttajan puoleen. Tukihenkilö osaakin kertoa tarjolla olevista kriisi- ja terapiapalveluista. (Kainulainen 2004, 29.) Tukihenkilöltä saatava apu ei myöskään ole sidoksissa virka-aikoihin vaan uhri saa apua tukisuhteen käynnistyessä tehdyn sopimuksen mukaisesti. Tukihenkilötoiminnassa korostetaan

uhrin omia voimavaroja selviytymisessä. Tavoitteena on se, ettei tukihenkilö tee kaikkea uhrin puolesta vaan toimii henkilökohtaisena valmentajana uhrin selviytymisprosessissa ja kannustaa toiminnallisuuteen niin, että selviytymisprosessin päätteeksi uhri voi todeta itse omalla ponnistelullaan saavuttaneensa maalin. Tukisuhde ei kuitenkaan aina toimi, koska autettavan ja auttajan väliset henkilökemiat eivät toimi ja edessä on uuden tukihenkilön löytäminen tai tukisuhteen päättyminen. (Tuorila & Siltaniemi 1999, 68.)

8.2 Ensi- ja turvakotien auttamisen käytännöt

Nainen voi hakeutua turvakotiin omasta halustaan ja omatoimisesti tai sosiaalityöntekijän, poliisin tai muiden auttajatahojen ohjaamana. Turvakodissa voi asua kriisitilanteen vaatiman ajan, tavallisimmin muutamasta päivästä pariin kuukauteen.

Kun nainen tulee turvakotiin, hän tuo mukanaan pelkonsa ja väsymyksensä. Turvakodin ensimmäinen tehtävä on tarjota naiselle turva ja huolenpito. Työskentely alkaa tulokeskustelulla, jossa käsitellään konkreettisia tapahtumia ennen kotoa lähtöä eli puretaan tapahtunut väkivaltatilanne. Tulotilanteessa myös kerrotaan turvakodin käytännön asioista, käytössä olevista tiloista, säännöistä ja turvajärjestelyistä.

Varsinainen aktiivinen työskentely naisen kanssa on hyvä aloittaa mahdollisimman pian turvakotiin tulon jälkeen. Lähtökohtana on, että naiselle annetaan tilaa hänen omassa prosessissaan. Naisella on usein huoli miehestään ja tämän selviytymisestä. Mies voi myös yrittää saada naista palaamaan kotiin erilaisin suostuttelukeinoin. Turvakodissa oloajan tarkoitus on kuitenkin siinä, että nainen keskittyy käsittelemään kokemaansa väkivaltaa ja sen seurauksia omassa elämässään. Mieheen kyllä otetaan turvakodista yhteyttä lähes aina, naisen suostumuksella, ja tarjotaan apua myös hänelle. Tämän jälkeen kriisityössä on tärkeää niin sanottu jälkipuinti, jossa käydään läpi tapahtumaan liittyneitä tosiasioita, naisen ajatuksia, reaktioita ja tunteita. Muun muassa naisen syyllisyyden tunteiden käsitteleminen on olennaista. Tämän lisäksi työstetään naisen väkivaltahistoriaa ja -kokemuksia niin parisuhteessa kuin mahdollisesti aiemminkin. Naiselle annetaan myös paljon tietoa perheväkivallasta, sen muodoista, yleisyydestä, seurauksista, väkivallan syklisyydestä ja suhteesta lähtemisen vaikeudesta.

Turvakotiaikaan kuuluvat myös naisen kanssa käytävät keskustelut erilaisista arjen ja käytännön asioista sekä niiden järjestelyissä tukeminen. Tilanteen mukaan esillä ovat myös oikeudelliset kysymykset, kuten rikosilmoituksen tekeminen pahoinpitelystä tai lähestymiskiellon hakeminen.

Turvakotiaikana naista tuetaan palaamaan niin sanotusti normaaliin arkeen. Parisuhdeväkivaltaa kokeneella naisella tavallinen arki on rikkoutunut väkivaltaisessa suhteessa, jolloin turvakodin arjesta sekä kouluun tai töihin menemisestä tulee auttamisen väline. Toistolla luodaan turvallisuutta, mikä on yksi turvakotityön tavoitteista. Naista tuetaan siinä, että hän saa kohdata itsensä naisena ilman syyllisyyttä siitä tai ilman toisista huolehtimisen pakkoa. Naista tuetaan välittämään itsestään. Hemmotteluhetkillä, hieronnalla tai kampaajalla käynneillä on oma merkityksensä naisen rakentaessa väkivallan särkemää identiteettiään. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35 2006, 24–29.)

Parisuhdeväkivaltaa kokeen naisen kanssa käydään läpi hänen kokemaansa parisuhdeväkivaltaa ja sen vaikutuksia ja naiselle annetaan tietoa väkivallan eri muodoista ja väkivallasta traumaattisena kokemuksena. Nainen saa oman työntekijän, jonka kanssa nainen voi keskustella päivittäin. Naista niin ikään tuetaan käytännön asioiden hoidossa ja arjen askareissa. (Rauta 2014, 134.)

Kriisivaiheen ja selviytymistä tukevan työn välinen raja on liukuva, joka myötäilee, naisen elämäntilannetta. Siinä akuutit kriisit voivat toistuvasti mutkistaa naisen matkaa kohti väkivallasta selviytymistä. Naisten kanssa tehtävän työn muodot ja välineet soveltuvat usein sekä kriisivaiheen työhön että naisen selviytymisen tukemiseen. Olennainen ero kriisivaiheen työn ja selviytymistä tukevantyön välillä on kuitenkin se, että jälkimmäisessä naiset sitoutuvat pitempiaikaiseen työskentelyyn ja sen myötä muutoksen hakemiseen kohti elämää ilman väkivaltaa. Mikäli nainen jatkaa parisuhteessaan, hän voi tarvita tukea ja keinoja selviytyäkseen suhteessaan ilman väkivaltaa. Pelko ja epävarmuus ovat usein vielä läsnä. Selviytymisen prosessiluonteeseen kuuluvat lisäksi erilaiset selviytymättömyyden kokemukset. Terapeuttiset keskustelut turvakodin työntekijän kanssa mahdollistavat naisen voimavarojen kartoittamisen ja hänen henkisen tukemisensa.

(Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35 2006, 33.)

Pariskunnan jatkaessa yhdessä heille voidaan järjestää yksilötapaamisia sekä parikeskusteluja, jolloin työskentely tapahtuu turvakodilla, asiakkaan kotona tai muussa sovitussa paikassa. (Rauta 2014, 135.)

Parisuhteen päättyessä eroon naisella on mahdollisuus saada tukea erokriisissään ja sen työstämisessä sekä neuvoja oikeudellisissa asioissa, jotka liittyvät esimerkiksi avioeroon. Naista tuetaan tarvittaessa valmistautumisessa oikeusprosesseihin, ja niihin voidaan osallistua myös naisen tukihenkilönä. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35 2006, 33.)

8.2.1 Työskentelyn välineet ja menetelmät

Turvakodeissa parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kanssa työskennellään sekä kriisi- ja selviytymisvaiheen työssä monin eri keinoin, kuten yksilö-, ryhmä- ja verkostotyön kautta. Työskentelyn tavat ja muodot vaihtelevat naisten tarpeiden ja tilanteiden mukaan. Tunnetyöskentely, tunteiden tunnistaminen ja käsittely, on tärkeä osa naisten kanssa tehtävää työtä. Vaikeita kokemuksia ja tunteita ei kuitenkaan aina ole helppo jakaa ja työstää puhumalla. Sen sijaan toiminnallisten menetelmien avulla nainen voi ilmaista tunteitaan ja kokemuksiaan ikään kuin peitetarinan kautta ulkoistamalla. Esimerkiksi erilaisilla korteilla, kuten terapeuttisilla OH-korteilla tai tavallisilla postikorteilla, on mahdollista käsitellä erilaisia tunteita, purkaa syyllisyyttä tai lievittää häpeän tunnetta. Korteja voidaan käyttää myös keskustelun tukena, sillä ne auttavat ulkoistamaan ajatuksia ja toisaalta pitämään niitä koossa.

Piirtäminen tai maalaaminen auttavat tunnistamaan, selkiyttämään ja purkamaan omia tunteita. Maalaamalla voi myös hahmottaa omaa elämänpolkua, kuvata ja avata sitä, miten tämän hetkiseen tilanteeseen on tultu. Myös sukupuun laadintaa voi käyttää apuvälineenä naisen taustan ja verkoston hahmottamisessa. Sen avulla voidaan myös lisätä naisen tietoisuutta omasta elämänpolustaan sekä väkivallan kytkeytymisestä mahdollisesti lapsuuteen tai muihin ihmissuhteisiin. Elämäkokonaisuutta ja elämän eri vaiheita voidaan myös hahmottaa elämänkaaren tai elämänpyörän avulla.

Tarinat, omasta elämästä kertominen, jäsentävät mennyttä elämää, kokemuksia ja tunteita. Verkostokartan piirtäminen havainnollistaa naiselle hänen tämänhetkisen verkostonsa ja sen mahdollisen muuttumisen väkivallan seurauksena.

Väkivallan aiheuttaman trauman arviointiin ja traumaattisten kokemusten kartoittamiseen on olemassa erilaisia traumaterapeuttisia menetelmiä, kyselyjä ja lomakkeita. Turvallisuudesta huolehtimiseen liittyy henkilökohtaisen turvasuunnitelman tekeminen naisen lähdettyä turvakodista.

Turvapaikkaharjoituksilla pyritään mielen tasolla naisen tilan tasapainottamiseen, kuten ylivireys- ja pelkotilojen havaitsemiseen, sekä turvallisuuden tunteen palauttamiseen ja vahvistamiseen. Erilaisten psykoedukatiivisten keinojen tavoitteena on lisätä tietoa väkivallasta ja sen myötä helpottaa väkivallan tunnistamista ja tukea selviytymistä.

Työskentelyssä naisen kanssa voidaan käyttää paljon erilaisia lomakkeita ja kyselyjä. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35 2006, 34–37.)

Naisten ryhmät ovat turvakotien tärkeä työmuoto. Vertaisryhmissä naiset voivat tulla kuulluiksi ja samalla jakaa tietoa, tunteita ja kokemuksia. Ryhmän tarjoama vertaistuki on arvokasta. Asioiden normalisointi mahdollistuu peilaamalla itseään muihin. Ryhmän jäsenet myös auttavat toisiaan pukemaan sanoiksi kokemiaan asioita. Tasavertaisessa ryhmässä jäsenet voivat antaa rehellistä palautetta ja sen vastaanottaminen helpottuu. Häpeä ja syyllisyyden tunteet lievittyvät ja salaisuuden purku useammalle ihmiselle samalla kertaa moninkertaistaa purkamisesta saatavan hyödyn. Ryhmässä voi niin ikään harjoitella omien rajojen löytämistä, jotka ovat väkivallan myötä järkkyneet tai kadonneet. Ryhmät voivat olla suljettuja tai avoimia. Avoimissa ryhmissä ei ole tarkasti rajattua osallistujamäärää eikä aikataulutusta. Ne eivät myöskään vaadi osallistujilta samanlaista sitoutumista ryhmän työskentelyyn kuin suljetut ryhmät. Ryhmissä käytetään sekä sanallisia että toiminnallisia ryhmätyöskentelyn menetelmiä. Työskentelyvälineitä voivat olla esimerkiksi kuvat, terapeuttiseen työhön tarkoitettut kortit, valokuvat, muotoilu, musiikki ja kirjoittaminen. Ryhmissä käsiteltävät asiat vaihtelevat ryhmän tavoitteiden ja tarpeiden mukaan. (Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 35 2006, 37–38.)

9 MITÄ VOIT TEHDÄ? NEUVOJA JA OHJEITA PARISUHDEVÄKIVALTAAN KOKENEELLE NAISELLE

- Älä jää yksin! Kerro kokemastasi väkivallasta ihmisille, joihin arvelet voitasi luottaa.
- Alkoholin tai masennus-, uni- ja rauhoittavien lääkkeiden käyttäminen ei ole ratkaisu väkivaltaan. Ne auttavat sinua selviytymään ainoastaan pahimmista kohdista.
- Hae aina itsellesi henkistä tukea. Tämän esitteen lopussa on paikkoja, joihin voit ottaa yhteyttä.
- Jos olet ollut fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteena, käy aina lääkärin vastaanotolla ja tee rikosilmoitus poliisille. Rikosilmoitus voi ehkäistä väkivallan jatkumista.
- Voit hakeutua turvakotiin vaara- tai uhkatilanteissa tai tarvitessasi muuten suojaa ja turvaa. (Perttu 2007, 10.)

Muista että et ole tilanteessasi ykin. Vaikka saatat tuntea, että vain sinulle tapahtuu tällaista ja että vain sinun läheisesi käyttää väkivaltaa, on kohtalotovereita kaikkialla. Lähes puolet naisista on kokenut väkivaltaa tai sillä uhkailua omassa parisuhteessaan. Tälläkin hetkellä joka viides naisista elää väkivaltaisessa parisuhteessa. Parisuhdeväkivaltaa ei koskaan tule hyväksyä vaan sinulla on oikeus elää rauhassa ja turvassa. Voit ehkäistä parisuhdeväkivaltaa sillä, että osoitat selkeästi väkivallantekijälle, ettet hyväksy hänen käytöstään. Mitä aiemmin otat parisuhdeväkivallan puheeksi, sen parempi. Salaisuuden jakaminen on merkittävä askel parisuhdeväkivallan lopettamiseksi. Keskustelemalla ihmisten kanssa saat uusia ajatuksia ja vaihtoehtoja tilanteesta selviytymiseen. Parisuhteessa alkanut väkivalta ei lopu itsestään, vaan siihen tarvitaan apua. Oli kyseessä sitten ystävä, tuttava tai sukulainen, he voivat auttaa. Myös viranomaiset, kuten poliisi, terveyskeskus, sosiaalitoimi, turvakoti tai kriisikeskus ovat hyviä vaihtoehtoja. Jos joudut uudelleen parisuhdeväkivallan kohteeksi, muista varautua tilanteeseen sopivalla tavalla ja tee turvasuunnitelma. Jos mahdollista poistu heti tilanteesta heti kun väkivallan uhka on todellinen tai kun tunnet pelkoa väkivallan tapahtumisesta parisuhteessasi. Koskaan ei ole liian myöhäistä hakeutua turvaan. Muista että sinulla on yksin subjektiivinen oikeus määritellä uhkan todellisen suuruuden. (Rauta 2014, 142–143.)

10 TUTKIMUKSEN ANALYSOINTI

Valitsimme aiheen, koska se on ajankohtainen ja vakava asia, johon tulisi mielestämme puuttua entistä tehokkaammin. Rajasimme aihetta niin, että opinnäytetyömme käsittelee naisiin kohdistuvaa parisuhdeväkivaltaa suhteissa, joissa pariskunnalla ei ole lapsia. Halusimme tuoda esille ne auttavat tahot, joista nainen voi hakea apua mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Suomessa yhä noin joka viides nainen kokee parisuhdeväkivaltaa suhteessaan, ja vaikka aiheesta on tehty tutkimuksia sekä oppaita, vaikuttaa siltä, että avun hakeminen on edelleen niin sanotusti korkean kynnyksen takana. Halusimme tuoda esille erilaiset väkivallan muodot, joita parisuhteessa voi esiintyä, ja kertoa mahdollisista auttavista tahoista.

Suomi on väkivaltatilastoissa kärkimaiden joukossa, toisena Yhdysvaltojen jälkeen. Noin 43 % naisista on joutunut miehen tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai uhkailun kohteeksi 15 vuotta täytettyään. Oman miehensä tappamana kuolee keskimäärin 27 naista vuodessa.

(Naisiin kohdistuva väkivalta 2005 / Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos.)

WHO: ”Naisiin kohdistuva väkivalta aiheuttaa enemmän kuolonuhreja ja vammoja kuin syöpä, malaria, liikenneonnettomuudet ja sodat yhteensä.”

Viime vuosina Suomeen on tullut yhä enemmän maahanmuuttajia ja väkivallan ilmeneminen globaalissa Suomessa on monimuotoisempaa kuin ennen.

10.1 OPINNÄYTETYÖN TAVOITTEET

Tavoitteenamme oli kartoittaa ne tahot, joiden kautta nainen saa apua joutuessaan kokemaan väkivaltaa parisuhteessa. Tarkoituksenamme oli luoda tietopaketti kaikista mahdollisista auttavista tahoista ja kerätä ne yhteen opinnäytetyömme puitteissa. Halusimme kertoa naisiin kohdistuvasta parisuhdeväkivallasta, ja tuoda esille sen esiintyvyyttä Suomessa.

10.2 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Käytimme opinnäytetyössämme kvalitatiivista eli laadullista tutkimusmenetelmää. Opinnäytetyömme pyrkii tukeutumaan teoriaosuuteen sekä kyselylomakkeisiin, jotka suunnattiin Porin Turva-asumisen työntekijöille ja asiakkaille. Asiakkaille suunnattuihin kyselylomakkeisiin vastasivat myös A-lehtien järjestämän avioeroseminaarin osallistujat, jotka olivat kokeneet parisuhdeväkivaltaa. Kyselylomakkeissa oli sekä avo- että monivalintakysymyksiä.

Kohderymänä opinnäytetyössämme olivat naiset, jotka ovat joutuneet väkivallan kohteeksi parisuhteessaan. Halusimme kartoittaa ne auttavat tahot, joiden puoleen nainen voi kääntyä ja mistä hän saa apua. Tarkoituksena oli keskittyä niihin tahoihin, jotka konkreettisesti voivat auttaa naista irtautumaan väkivaltaisesta parisuhteesta, mutta myös niihin tahoihin, joiden kautta naiset ovat hakeutuneet esimerkiksi turvakoteihin. Kyselyssä päädyimme kontrolloituun informoituun kyselyyn, jolloin lomakkeet toimitetaan tutkijan toimesta henkilökohtaisesti kohderyhmille, kuten työpaikalle, ja samalla tuo esille tutkimuksen tarkoituksen, sekä esittelee kyselyn. Kohderyhmäläiset vastaavat kyselylomakkeisiin omalla ajallaan ja palauttavat täytetyt lomakkeet sovitusti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 190–192.)

Keräsimme aineistoa pikkuhiljaa eri tahoilta. Hankimme myös aiheesta kertovia kirjoja ja tutkimme eri nettilähteitä. Luotettavia lähteitä löytyy, siltä osin kuin väkivallanteko on tullut tietoon, runsaasti viranomaisilta ja tahoilta, jotka työskentelevät väkivaltaa kokeneiden naisten parissa.

Luotettavuutta sinänsä heikentäviä asianhaaroja on useita. Väkivalta on vaiettu aihe, josta ei mielellään puhuta. Viranomaisten tietoon tulee luultavasti vain murto-osa kaikista tapauksista ja niistäkin osassa nainen saattaa muuttaa mielensä eikä uskalla puhua kokemastaan väkivallasta.

Uskomme, että saamiemme kyselylomakkeiden vastaukset ovat luotettavia, mutta toteamme samalla, että vastauksia oli vaikea saada, varsinkin asiakkailta.

10.3 KYSELYLOMAKKEIDEN TULOSTEN TARKASTELU

Lähetimme kaksi erilaista kyselylomaketta Porin Turva-asumiseen. Toinen kyselylomake oli osoitettu ammattilaisille, ja toinen asiakkaille. Ammattilaisille osoitetuilla kyselyillä pyrittiin kartoittamaan millaista tukea on tarjolla, ja millaista asiakkaiden kokema väkivalta on ollut. Kyselyissä kysyttiin myös, mitä kautta asiakas hakeutuu asiakkaaksi, onko kynnys avun hakemiseen matala vai korkea, ja mitä yhteistyötahoja on käytettävissä. Asiakkaiden kyselyn avulla haluttiin saada tietoa siitä, onko avun hakeminen ollut toistuvaa, ja onko se ollut oma-aloitteista. Kyselyssä kysyttiin myös miten kauan väkivaltaa on esiintynyt suhteessa, ja millaista väkivalta on ollut. Asiakkaiden kyselyssä kartoitettiin lisäksi muita mahdollisia auttavia tahoja, ja sitä, minne asiakas lähtee turvakodista. Kaikki Porin Turva-asumisen työntekijät vastasivat kyselyyn, mutta asiakkaista vain yksi oli suostunut täyttämään lomakkeen. Saimme kuitenkin asiakkaiden näkökulmaa myös yksityisiltä vastaajilta, eli naisilta, jotka olivat kokeneet parisuhdeväkivaltaa suhteissaan, ja hakeneet apua tilanteeseensa. Ammattilaisten kyselyistä kävi ilmi, että läsnäolo ja kuuntelu ovat tärkeä osa auttamistyötä, turvallisen asumisen ja arjessa auttamisen ohella. Asiakkaat tarvitsevat myös apua arjessa ja asioiden selvittämisessä. Ammattilaisten mielestä ja heidän työssään kokemana väkivaltaa oli esiintynyt monessa muodossa: fyysistä, henkistä, seksuaalista ja taloudellista väkivaltaa, sekä uhkailua/pelottelua ja eristämistä. Ammattilaiset nimesivät yhteistyötahoiksi Lastensuojelun, Esikon avopalvelut, psykososiaaliset palvelut sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Lisäksi asiakkailta saattaa jo apua hakiessaan olla muitakin palveluja käytössä. Kyselyjen perusteella avun hakemisen kynnys on yleisesti ottaen korkea, vaikka toisaalta joissain tapauksissa asiakkaat eivät välttämättä ole turva-asumisen tarpeessa. Asiakkaat tulevat Porin Turva-asumisen asiakkaiksi oma-aloitteisesti, sosiaalityöntekijän kautta, terveydenhuollon kautta, sekä ystävien ja viranomaisten ohjaamana. Kyselyyn vastanneista asiakkaista suurin osa oli jo aikaisemminkin hakenut apua, ja kaikki hakivat apua oma-aloitteisesti. Kaikkien vastanneiden suhteissa väkivaltaa oli esiintynyt lähes suhteen alusta asti, ja toistuvasti. Väkivalta oli ollut fyysistä, henkistä ja taloudellista väkivaltaa, sekä uhkailua ja pelottelua. Yhdessä vastauksessa asiakas kertoi myös käyttäneensä sekä fyysistä, että henkistä väkivaltaa miestänsä kohtaan. Asiakkaat olivat hakeneet apua myös Perheneuvolasta, psykiatrilta, Poliisilta, Lääkäriltä, Terapeuteilta ja ystäviltä.

Kaikki vastaajat kertoivat jatkavansa yksin eteenpäin, ja olivat menossa asumaan muualle, kuin takaisin miehensä luo.

11 POHDINTA

Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ei ole enää nykyään niin vaiettu aihe, kuin aikaisemmin, mutta edelleenkin siitä puhuminen saattaa olla vaikeaa, tai aiheeseen ei reagoida. Avun hakeminen on näkemyksemme mukaan usein vaikeaa, ja parisuhdeväkivaltaa kokeneita naisia tulisi kannustaa puhumaan kokemuksistaan. Me löysimme tietoa parisuhdeväkivallasta, mutta aihetta valottavia tutkimuksia ei ole tehty Suomessa paljon, jos tutkimusten määrää vertaa esimerkiksi muissa Pohjoismaissa tehtyihin tutkimuksiin. Mielestämme erilaisten väkivallan muotojen listaus on hyödyllistä, koska esimerkiksi henkisen väkivallan merkkejä voi olla usein vaikea tunnistaa, tai kaikkia merkkejä ei mielletä väkivallaksi. Saimme itse lisää hyödyllistä tietoa erilaisista väkivallan muodoista tehdessämme opinnäytetyötämme, ja toivomme, että muutkin lukijat voisivat mahdollisesti hyötyä lukemastaan.

Huomasimme kuitenkin myös sen, että tutkimustietoa oli haastavaa saada kyselylomakkeiden avulla. Jotkut tahot kieltäytyivät vastaamasta, ja lopulta vastauksia ei tullut ihan toivottua määrää. Tämä tutkimustiedon saamisen haasteellisuus kertoo mielestämme siitä, että parisuhdeväkivalta on aiheena jo haastava, ja varsinkin uhrin saattavat olla haluttomia jakamaan kokemuksiaan, tai heidän on vaikeaa puhua kokemistaan asioista. Käsittelemme siitä vahvistui, että lapsettomat naiset saattavat useimmin jäädä väkivaltaiseen suhteeseen, koska heidän ei tarvitse suojella lapsiaan väkivallalta tai sen näkemiseltä. Auttavien tahojen ammattilaisten kertomana vahvistui myös näkemys siitä, että naiset hakevat usein apua monta kertaa, ja ammattilaisen tuki ja turva on jokaisella kerralla yhtä tärkeää, vaikka olisikin vaikea ymmärtää, miksi nainen palaa kerta toisensa jälkeen väkivaltaiseen suhteeseen. Porin Turva-asumisen työntekijät tekevät tärkeää työtä, joka voi olla turhauttavaa, mutta varmasti myös palkitsevaa. Ajattelimme, että naisiin kohdistuvan parisuhdeväkivallan parissa työskentelevän työntekijän tarvitsee

olla pitkäjänteinen ja ammatillisesti empaattinen. Asiakkaan kohtaaminen vaatii turvakotityöntekijältä paljon, ja työn tulokset eivät aina ole taattuja.

LÄHTEET

Bacchus, Lorraine / Mezey, Gill / Bewley, Susan / Haworth, Alison 2004, Prevalence of domestic violence when midwives routinely enquire in pregnancy, in: BJOG: an International Journal of Obstetrics and Gynecology, May 2004, Vol. 111.

Danielsson, P. & Salmi, V. 2012. Suomalaisten kokema parisuhdeväkivalta 2012

— Kansallisen rikosuhritutkimuksen tuloksia. OPTL-Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. Verkkokatsauksia 34/2013.

Ensi- ja turvakotien liitto ry, Perhe- ja lähisuhdeväkivalta - Auttamisen käytäntöjä, E- ja t-kotien liiton julkaisu 35, Helsinki, Kairisto Oy. Hämeenlinna 2006.

Flinck, A. 2006. Parisuhdeväkivalta naisen ja miehen kokemana. Tampere. Yliopistopaino.

Heiskanen, M. 2002. Väkivalta, pelko, turvattomuus. Surveytutkimusten näkökulmia suomalaisten turvallisuuteen. Helsinki. Hakapaino Oy.

(Tilastokeskuksen tutkimuksia 236.)

Heiskanen, M. & Piispa L. (1998). Usko, toivo, hakkaus. Kyselytutkimus miesten naisille tekemästä väkivallasta. Tilastokeskus, oikeus 1998:12, SVT. Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. Helsinki.

Heiskanen, M. & Aromaa, K. 1998. Suomalaisten turvallisuus 1997. Vuoden 1997 haastattelututkimuksen ennakkotietoja tapaturmien ja rikosten kohteeksi joutumisesta. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen tutkimustiedonantoja 35. Helsinki.

Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2007. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Holma, J.M. & Wahlström, J. (toim.). 2005. Iskuryhmä. Miesten puhetta Vaihtoehto väkivallalle -ryhmissä. Helsinki. Yliopistopaino.

Huhta, L. & Meriläinen, R. 2008. Kilttien kapina: Tottelemattomuuden alkeet naisille. Edita.

Huhtalo, P., Kuhanen, J. & Pyykkö, E. 2003. Kotona turvassa. Katkaise väkivallan kierre. Helsinki. SMS-Tuotanto Oy.

Husso, M. 2003. Parisuhdeväkivalta. Lyötyjen aika ja tila. Tampere: Vastapaino.

Kainulainen, Heini (2004). Raiskattu? Tutkimus raiskausten käsittelemisestä rikosprosessissa. Helsinki: Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 212 & Tilastokeskus. Oikeus 2004:16.

- Keskinen, S. 1996. Väkivaltainen avioliitto naisten omaelämäkertoissa. Naistutkimusraportteja 3/1996. Sosiaali- ja terveysministeriö. Helsinki.
- Korhonen, K. & Ellonen, N. 2007. Maahanmuuttajanaiset väkivallan uhrina. Helsinki. Poliisiammattikorkeakoulun tiedotteita 60/2007. Edita Prima Oy.
- Koski, H. 1999. Ulos ansasta – apua perheväkivaltatilanteisiin. Helsinki. Kirjayhtymä Oy.
- Kjällman, P., Lahti, P., Nurmi E-L. & Pilkama, A. 1996. Loukattu minuu. Tietoa ja tukea rikoksen uhreille. Helsinki. SMS-Tuotanto Oy.
- Kuusisto-Niemi, S. & Kääriäinen, A. 2005. Hiljaisen tiedon vallasta näkyvän tiedon valtaan – puheenvuoro tiedon näkyväksi tekemisen puolesta. Janus: sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön tutkimuksen aikakauslehti. Vuosikerta 13. Lehden numero 4. 452–460.
- Lindqvist, R. 2009. Parisuhdeväkivallan kohtaaminen maaseudun sosiaalityössä. Jyväskylä. Yliopistopaino.
- Laapio, M-L. 2005. Poliisi ja perheväkivalta. Tapaustutkimus poliisin toimintakulttuurista ja viranomaisverkostosta. Helsinki. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 24. Edita Prima Oy.
- Lehtonen, A. & Perttu, S. 1999. Naisiin kohdistuva väkivalta. Helsinki. Kirjayhtymä Oy.
- Lundgren, E., Heimer, G., Westerlund, J. & Kalliokoski, A-M. 2001. Slagen dam. Mäns våld mot kvinnor i jämställda Sverige – en omfångsundersökning. Brottsoffermyndigheten. Uppsala Universitet, Umeå.
- Löbmann, R., Greve, W., Wetzels P. & Bosold C. (2003). Violence Against Women: Conditions, Consequences, and Coping. *Psychology, Crime & Law* 9 (4): 321–323.
- Niemi-Kiesiläinen, J. & Kainulainen, H. 2006. Perhe- ja lähisuhdeväkivalta. Auttamisen käytäntöjä. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Notko, M. 2000. Väkivalta parisuhteessa ja perheessä. Jyväskylä. Jyväskylän yliopiston perhetutkimusyksikön julkaisuja 11.
- Nyqvist L. 2001. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Prosessiarviointi parisuhdeväkivallasta ja turvakotien selviytymistä tukevasta asiakastyöstä. Turku. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Pehkonen, P. 2003. Naisen puolesta, miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Sosiologian laitoksen raportteja 2. Joensuu.
- Pence E. and Paymar M. 1993. Education groups for men who batter, The Duluth model. Springer Publishing Company. New York.
- Perttu, S., Söderholm, A-L. 1998. Väkivaltaa kokeneiden auttaminen. Opas ammattihenkilöstölle. Sosiaali- ja terveysministeriö. Oppaita 1998: 1.

- Perttu, S., Mononen-Mikkilä, P., Rauhala, R. & Särkkälä, P. 1999. Päänavaus selviytymiseen. – Väkivaltaa kokeneiden naisten käsikirja. Jyväskylä. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Perttu, S. 2005. Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2004:6. Helsinki.
- Perttu, S. 2007. Puhutaan meistä – ajatuksia tasa-arvosta ja parisuhteesta. Naisiin kohdistuneen väkivallan ehkäisyprojekti. Stakes 2007. Viitattu 28.10.2015 <http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/75897/puhutaanmeista.pdf?sequence=1>
- Piispa, M., Heiskanen, M., Kääriäinen, J. & Siren, R. 2006. Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Helsinki. Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos. HEUNI, Publication Series No.51.
- Piispa, M. 2004. Väkivalta ja parisuhde. Nuorten naisten kokeman parisuhdeväkivallan määrittely surveytutkimuksessa. Tilastokeskus, tutkimuksia 241, Helsinki.
- Pohjoisvirta, R. 2011. Väkivallan riskien arviointi ja turvasuunnitelma. Teoksessa Hannus, R., Mehtola, S., Natunen, L. & Ojuri, A. Veitsen terällä. Naiseus ja parisuhdeväkivalta. Ensi- ja turvakotien liiton raportti 13. Hämeenlinna. Kariston kirjapaino Oy.
- Rauta, H. 2014. Tahdon uuden elämän. Irti väkivaltaisesta parisuhteesta.
- Rautava, M. & Perttu, S. (toim.). 2002. Naisiin kohdistuva pari- ja lähisuhdeväkivalta. Käsikirja perus- ja täydennyskoulutukseen. Helsinki. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes.
- Ruuskanen, M. 2005. Hätävarjelu ja parisuhdeväkivalta. Rikosoikeudellinen ja diskurssianalyttinen tutkimus. Jyväskylä. Suomalaisen lakimiesyhdistyksen julkaisuja A-sarja N:o 267. Suomalainen lakimiesyhdistys. Gummerus Kirjapaino Oy.
- Maahanmuuttajanaiset ja väkivalta. Opas sosiaali- ja terveysalan auttamistyöhön 2005. Sosiaali- ja terveysministeriö, Työministeriö ja Monika-Naiset Liitto ry. Oppaita 2005:15. Helsinki. Opas on myös internetissä osoitteessa www.stm.fi ja sieltä linkki Julkaisut/2005.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. 2007. Koko perhe kierteessä - Lähisuhdeväkivalta ja alkoholi. Helsinki. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007:27. Yliopistopaino.
- Tuorila, H. & Siltaniemi, A. 1999. Unohdettu rikoksen uhri. Tutkimus rikosuhripäivystyksestä Suomessa. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes. Raportteja 244.
- Waldrop, A. & Resick P. (2004). Coping Among Adult Female Victims of Domestic Violence. *Journal of Family Violence* 19 (5): 291–302.

NETTILÄHTEET

http://www.ensijaturvakotienliitto.fi/haetko_tietoa2/tietoa_perhevakivallasta/naisiin_kohdistuvan_vakivallan_m/ [Saatavuus 4.2.2010 klo 15:08]

https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/152609/34_parisuhdevakivalta.pdf?sequence=1 [Saatavuus 29.10.2015 klo 1:45]

<http://www.kotirauhaa.fi/index.php?id=133> [Saatavuus 4.3.2009 klo 15:31]

<http://www.kotirauhaa.fi/index.php?id=65> [Saatavuus 4.3.2009 klo 14:23]

<http://www.kotirauhaa.fi/index.php?id=128> [Saatavuus 13.4.2009 klo 13:32]

<http://www.kotirauhaa.fi/index.php?id=205> [Saatavuus 13.4.2009 klo 13:52].

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1889/18890039001> [Saatavuus 8.12.2009 klo 14:01]

<http://www.mielenterveysseura.fi/mielenterveysseura> [Saatavuus 4.2.2010 klo 16:04]

<http://www.nemokustannus.fi/kirjat/tahdon-uuden-elaman-irti-vakivaltaisesta-parisuhteesta/> [Saatavuus 28.10.2015 klo 19:20]

<http://www.turvallisuussuunnittelu.fi/43427.htm> [Saatavuus 30.4.2010 klo 14:52]

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/ [Saatavuus 29.10.2015 klo 1:05]

http://www.vaestoliitto.fi/parisuhde/tietoa_parisuhteesta/parisuhdevakivalta/vakivallan-yleisyys/ [Saatavuus 29.10.2015 klo 0:10]

Naisiin kohdistunut parisuhdeväkivalta
Ammattilaisen näkökulma auttamistyössä

Kyselylomake ammattilaisille

Mitä kautta asiakas tulee teille asiakkaaksi?

Millaista asiakkaan kokema väkivalta on ollut?

Voit valita useamman.

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Fyysistä väkivaltaa
- Henkistä väkivaltaa
- Seksuaalista väkivaltaa
- Uhkailua/ pelottelua
- Eristämistä
- Taloudellista väkivaltaa
- Muu:

Mitä yhteistyötahoja teillä on mahdollisesti käytettävissä?

Onko mielestänne parisuhdeväkivaltaa kokeneiden naisten kynnys hakea apua ollut korkea vai matala?

Millaista tukea/apua voitte asiakkaalle antaa?

Naisiin kohdistunut parisuhdeväkivalta

Asiakkaan näkökulma

Kyselylomake parisuhdeväkivaltaa kokeneille naisille

Onko tämä ensimmäinen kerta, kun haet apua tilanteeseesi?

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
- Ei
-

Päädyitkö hakemaan apua tilanteeseesi oma-aloitteisesti?

Merkitse vain yksi soikio.

- Kyllä
- Ei
-

Miten kauan väkivaltaa on esiintynyt suhteessa?

Millaista väkivaltaa on ollut?

Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

- Fyysistä väkivaltaa
- Henkistä väkivaltaa
- Seksuaalista väkivaltaa
- Uhkailua/pelottelua
- Taloudellista väkivaltaa
- Eristämistä
- Muu:

Miltä eri tahoilta olet saanut/hakenut apua?

Mihin menet asumaan, kun lähdet täältä?